

ACTIEPLAN AGENDA 21 GEMEENTE GANSHOREN

2021

BEGELEID DOOR STUDIEBUREAU ERU

ETUDES ET RECHERCHES URBAINES

ERU
asbl srl-fs
ÉTUDES ET
RECHERCHES
URBAINES

Inhoudsopgave

VOORWOORD	6
LOKALE AGENDA IRIS 21	6
HET BEGRIIP DUURZAME ONTWIKKELING	6
DE ENGAGEMENTEN VAN AALBORG.....	7
HET OPSTELLINGSPROCES VAN DE AGENDA 21	8
DE BELANGRIJKE FASEN	10
OPSTELLING VAN DE GEDEELDE DIAGNOSE.....	11
1) DOEL VAN DE DIAGNOSE.....	11
2) DELEN VAN DE DIAGNOSE MET BURGERS EN LOKALE ACTOREN	12
UITVOERING EN EVALUATIE	13
1) AGENDA 21-CYCLUS	13
2) LOOPTIJD VAN HET ACTIEPLAN	13
3) UITVOERING: WIE DOET WAT?	13
4) EVALUATIE	14
DANKWOORD.....	16
ACTIEPLAN AGENDA 21	22
EERSTE PIJLER: SOCIAAL LEVEN EN GOED BESTUUR	22
DOELSTELLING 1: MEER ONTMOETINGEN TUSSEN BURGERS EN FEESTELIJKE EVENEMENTEN....	23
Actie 1.1.1: Intensivering van de gezamenlijke evenementen van de 2 culturele centra De Zeyp en La Villa, en de twee gemeentelijke culturele diensten.....	23
Actie 1.1.2: Ondersteunen en organiseren van evenementen om jongeren op het grondgebied samen te brengen.....	27
Actie 1.1.3: Promoten van de activiteiten van de bibliothe(e)k(en) in transitie (met inbegrip van de zadenbibliotheek)	30
Actie 1.1.4: Empowerment van burgers aanmoedigen via collectieve werven.....	33
DOELSTELLING 2: GEOPTIMALISEERDE GEMEENTELIJKE COMMUNICATIEPLATFORMEN	36
Actie 1.2.1: Een intranet opzetten voor de Administratie	36
Actie 1.2.2: Ontwikkeling van het gemeentelijk informatieblad "Ganshoren Info" en van de communicatie met de buitenwereld in het algemeen.....	39
Actie 1.2.3: Een welkomstpakket samenstellen + elk kwartaal een wandeling voor nieuwkomers voorstellen.....	41
DOELSTELLING 3: RE-INTEGRATIE VAN VROUWEN IN DE OPENBARE RUIMTE	44
Actie 1.3.1: Nieuwe naamgeving van straten/paden	44

Actie 1.3.2: Organisatie van een verkenningwandeling - thema: gevoel van veiligheid en pragmatisme voor vrouwen en andere genderminderheden.....	46
DOELSTELLING 4: PARTNERSCHAPPEN TUSSEN DE GEMEENTE EN HET OCMW.....	48
Actie 1.4.1: Inzamelen van bioafval waar mogelijk.....	48
Actie 1.4.2: Uitwerken van een ecologisch ontwerp voor de nieuwe vleugel van het OCMW	50
DOELSTELLING 5: GEMEENTEPERSONEEL EN BETROKKENHEID VAN DE BEVOLKING	52
Actie 1.5.1: Organiseren van activiteiten tussen burgers, gemeentelijke diensten en projectpartners.....	52
Actie 1.5.2: Een eco-team oprichten.....	55
Actie 1.5.3: Participatief in kaart brengen van de hulpbronnen van de gemeente.....	57
TWEEDE PIJLER: BESCHERMING EN VALORISATIE VAN LEEFMILIEU EN ECOSYSTEMEN.....	60
DOELSTELLING 1: REKENING HOUDEN MET HET GEMEENTELIJKE ECOSYSTEEM (BIOTISCHE EN ABIOTISCHE KENMERKEN VAN HET GRONDGEBIED)	61
Actie 2.1.1: Groene ruimten valoriseren als ecosystemen met een grote biodiversiteit (fauna, flora)	61
Actie 2.1.2: Uitwerken van een gedifferentieerd beheersplan (GBP).....	64
Actie 2.1.3: Zorgen voor een samenhangend beheer en onderhoud van het groene hart	66
Actie 2.1.4: Ontwikkeling van een eco-begrazingsproject	68
Actie 2.1.5: Voortzetten van de activiteiten rond de didactische bijenkorf	70
DOELSTELLING 2: MEER BIODIVERSITEIT IN DE GEMEENTELIJKE RUIMTE	72
Actie 2.2.1: Vergroening aanmoedigen bij het gemeentepersoneel	72
DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”	74
Actie 2.3.1: Opzetten van een "insectennetwerk" met natuurlijke en kunstmatige habitats zoals insectenhôtels	74
DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”	76
Actie 2.3.2: Labelen waar mogelijk in het “Réseau Nature” (Natagora).....	76
DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”	78
Actie 2.3.3: De terugkeer van vogels naar de stad bevorderen	78
DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”	80
Actie 2.3.4: Samenwerking met het OCMW en LOJEGA om braakliggende terreinen op te waarderen	80
Actie 2.3.5: Oprichten van een Raad voor dierenwelzijn	82
Actie 2.3.6: Verkrijgen van het label "Diervriendelijke gemeente" en voortzetten van aan het label verbonden acties	84
DOELSTELLING 4: ONDERSTEUNING EN VOORTZETTING HYDROLOGISCHE VEERKRACHT.....	86

Actie 2.4.2: Integratie van water in bestekken en/of vergunningsvoorschriften voor overheidsprojecten	89
Actie 2.4.3: Integratie van de Molenbeek	91
Actie 2.4.4: Promoten van de werkzaamheden van Brusseau en de SGWB (Staten Generaal van het Water in Brussel)	93
Actie 2.4.5: Creatie van burgereilanden (watereilanden)	95
PIJLER 3: VERANTWOORDE MOBILITEIT	97
Actie 3.1.1: Voortzetting en versterking van de samenwerking met het Gewest en de burgers	98
Actie 3.1.2: Promoten en aanzetten tot acties met burgers	101
Actie 3.2.1: een ontdekkingsparcours uitzetten voor personen met beperkte mobiliteit	103
Actie 3.2.2: Communiceren over taxicheques, MIVB, OCMW	105
Actie 3.2.3: Voortzetten van de doelstellingen van het Gemeentelijk Mobiliteitsplan 2007 en aanvangen met die voor 2021/2022	107
Actie 3.3.1: Bevorderen van actieve mobiliteit op gemeentelijk niveau	109
Actie 3.3.2: Het gemeentepersoneel aanmoedigen om met de fiets naar het werk te komen	112
Actie 3.3.6: Aanbrengen van de bewegwijzering voor fietsers en voetgangers	114
PIJLER 4: LEEFOMGEVING: BEBOUWD EN ONBEBOUWD	116
Actie 4.1.1: Inrichten van een levendige, verbindende ruimte op het Guido Gezelleplein	117
Actie 4.1.2: Oprichten van een Huis van participatie en bevorderen van intergenerationele samenwerking	120
Actie 4.1.3: Opnieuw een culturele en gediversifieerde dimensie geven aan de culturele zaal van de sporthal	122
Actie 4.1.4: Creëren van interculturele - intergenerationele ontmoetingsplaatsen	124
Actie 4.2.1: Steunen van initiatieven die vergroeningsacties aanmoedigen	126
Actie 4.2.2: Diversifiëren van de beplanting bij de herinrichting van de verschillende openbare pleinen	128
Actie 4.3.1: Aanmoedigen van de aanleg van moestuinen, composthoppen, parken met kruiden (in alle toekomstige inrichtingsprojecten: scholen, rusthuizen, ...)	130
Actie 4.3.2: Demineraliseren van schoolspeelplaatsen, parkeerterreinen, enz.	132
Actie 4.3.3: Leven brengen in de gemeentelijke refter	134
Actie 4.4.1: Inzetten op de site van de Zavelenberg	136
Actie 4.4.2: Opzetten van grootschalige stadslandbouwprojecten	139
Actie 4.5.1: Bevorderen van intergenerationele betrekkingen en samenleven rond het sportterrein "Agora Space"	142

Actie 4.5.2: Opwaarderen van de bestaande speelpleinen	144
Actie 4.5.3: Vaststellen van acties voor gender mainstreaming in de openbare ruimte (outdoor fitness).....	146
Actie 4.6.1: Streven naar energiestatistiek van gebouwen en ecobouw toepassen in elk nieuwbouwproject	148
Actie 4.6.2: Een klimaatplan uitwerken	150
Actie 4.6.5: Uitvoering van het licht-donkerplan	152
Actie 4.6.6: Opstellen van een handvest van eco-gedrag en dit binnen de administratie toepassen voor dagelijkse besparingen	154
Actie 4.6.7: Creëren van een gemeenschappelijk energieloket in de administratie (met documentatie)	157
PIJLER 5: DUURZAME ECONOMIE EN ECO-CONSUMPTIE	158
Actie 5.1.1: Samenwerken aan de oprichting van een kringwinkel/gift-lendingplatform in het noordwesten met de buurgemeenten	159
Actie 5.1.2: Een mobiele kringloopwinkel opzetten	161
Actie 5.1.3: Het "repair café" introduceren bij administratie en bevolking.....	163
Actie 5.1.4: Stimuleren van het systeem voor lokale ruil (LETS) met de vzw Buurtpensioen / "Pens(i)onsQuartier" in het Peerboom-lokaal in samenwerking met LOJEGA	165
Actie 5.2.1: Aanmoedigen van ecologisch verantwoorde consumptie, hergebruik en afvalvermindering bij de burgers	167
Actie 5.2.2: De burgers laten bijdragen tot de netheid van de Gemeente	170
Actie 5.3.1: Organiseren van een markt en evenementen op het Paolaplein en in de omliggende wijken vanuit een ethisch en biologisch/lokaal oogpunt	172
Actie 5.3.2: Opzetten van een gemeentelijke GASAP	174
Actie 5.3.3: Voortzetting van het invoeren van winkelcheques aangepast aan de Ganshoreense context.....	176
Actie 5.3.4: Aanbieden en ondersteunen van complementaire lokale burgermunteenheden	178
Actie 5.3.5 : Gezondheid in alle beleidssectoren	180

VOORWOORD

LOKALE AGENDA IRIS 21

Agenda 21, wat is dat precies?

Agenda 21 is een actieprogramma dat door een gemeente wordt uitgevoerd om op haar grondgebied gedurende de hele 21e eeuw duurzame ontwikkeling tot stand te brengen. Het concept "Agenda 21" werd in 1992 tijdens de Top van de Aarde in Rio gedefinieerd. De hele wereld hoorde de uitspraak van Jacques Chirac: "ons huis brandt en wij kijken de andere kant op". Zo werd het thema losgekoppeld van de politieke ecologie. In het plan staan de sectoren beschreven waarin duurzame ontwikkeling vaste vorm moet krijgen. Het werd door 173 staatshoofden goedgekeurd. De lokale Agenda 21 vormt er de concrete invulling van op niveau van de lokale overheden. Het biedt steden en gemeenten een werkkader en referentiepunten voor de tenuitvoerlegging van de beginselen van duurzame ontwikkeling.

De Agenda 21 van de gemeente Ganshoren zal daarom alle acties omvatten die ten uitvoer zullen worden gelegd om duurzame ontwikkeling in Ganshoren te versterken.

Agenda 21, waarom?

Agenda 21 stelt ons in staat te reageren op mondiale vraagstukken zoals de strijd tegen klimaatverandering en sociale ongelijkheid, de bescherming van natuurlijke rijkdommen en biodiversiteit.

Het Agenda 21-project van de gemeente Ganshoren zal verschillende thema's behandelen: sociale cohesie, mobiliteit, energie, biodiversiteit, ruimtelijke ordening, enz. Het zal deels voorzien in de behoeften van de gemeente op deze verschillende gebieden.

Agenda 21, waarom?

Het proces omvat een voorafgaande diagnose, overleg met de verschillende actoren en de opstelling van een gecoördineerd actieprogramma waarin alle betrokken partijen hun rol spelen.

Luisteren naar en dialoog met de bevolking en alle lokale actoren vormt immers de kern van de Agenda 21-aanpak. Dit document, waarin de doelstellingen en de ten uitvoer te leggen middelen worden omschreven, kwam tot stand dankzij de deelneming van de bevolking en het gemeentebestuur.

HET BEGRIIP DUURZAME ONTWIKKELING

De meest algemeen aanvaarde definitie is die van het "Brundtland-rapport" van de Wereldcommissie voor Milieu en Ontwikkeling van de Verenigde Naties:

"Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die voorziet in de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen".

Duurzame ontwikkeling is erop gericht rekening te houden met sociale, economische en ecologische criteria, teneinde evenwichtige oplossingen voor te stellen om de levenskwaliteit van de burgers te verbeteren.

DE ENGAGEMENTEN VAN AALBORG

De "Engagementen van Aalborg" zijn een internationale referentie voor lokale overheden om duidelijke kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen vast te stellen voor de toepassing van de beginselen van stedelijke duurzaamheid, zoals uiteengezet in het Handvest van Aalborg.

Tien verbintenissen zijn vastgesteld, die betrekking hebben op tal van beheersaspecten van lokale overheden:

1. Goed bestuur: Toepassen van participatieve democratie, evaluatie, transversaliteit, transparantie,...
2. Lokaal beheer op weg naar duurzaamheid: Op een coherente en geïntegreerde manier de beginselen van duurzame ontwikkeling invoeren.
3. Gemeenschappelijke natuurlijke rijkdommen: Bescherming en behoud van natuurlijke rijkdommen.
4. Verantwoorde consumptie en keuzes inzake levensstijl: Hulpbronnen verstandig en efficiënt gebruiken en duurzame consumptie en productie aanmoedigen.
5. Planning en ontwerp: Bij het ontwerpen van stedelijke voorzieningen de milieu-, sociale, economische, gezondheids- en culturele aspecten integreren ten voordele van allen.
6. Verbetering van de mobiliteit en beperking van het verkeer: Bevorderen van duurzame mobiliteit en in het bijzonder zachte mobiliteit.
7. Lokale actie voor gezondheid: Bevorderen van de gezondheid en het welzijn van de burgers.
8. Een levendige en duurzame lokale economie: Stimuleren van de plaatselijke economie, toegang tot werkgelegenheid zonder schade aan het milieu.
9. Maatschappelijke billijkheid en rechtvaardigheid: Bevorderen van een open en solidaire samenleving.
10. Van lokaal naar mondiaal: Onze mondiale verantwoordelijkheid opnemen om te komen tot een ideaal van vrede, rechtvaardigheid, billijkheid, gezondheid, klimaatbescherming, ...

De volledige tekst van de verbintenissen is te vinden op de volgende website:

<http://www.aalborgplus10.dk/>

HET OPSTELLINGSPROCES VAN DE AGENDA 21

De opstelling van een Agenda 21 verloopt via verschillende noodzakelijke stappen: voorafgaande diagnose, overleg met de verschillende actoren en de opstelling van een gecoördineerd actieprogramma waarin alle betrokken partijen hun rol spelen.

Na een presentatie aan het College van de gemeente en het Directiecomité is op 26 september 2018 het proces voor de uitwerking van Agenda 21 officieel van start gegaan. Deze lancering werd geconcretiseerd door een toespraak van de burgemeester en de bevoegde schepenen tijdens de avond in het kasteel de Rivieren.

Afbeelding 1: Toespraak van Robert GENARD en Magali CORNELISSEN op het kasteel de Rivieren

Op deze eerste openbare vergadering werden een lokale Agenda 21 van a tot z toegelicht en de grote lijnen van de werkzaamheden geschetst.

De sessie had als doel de meningen van de deelnemers te verzamelen over de positieve en negatieve aspecten van de gemeente, waarna de diagnose, die inzicht zal kunnen geven in het actieplan van Agenda 21, vervolledigd kan worden. De deelnemers werden uitgenodigd om in groepen na te denken over de 5 thema's van de diagnose: **AS 1 - Inrichting van het territorium en mobiliteit**, **AS 2 - Leefmilieu en beheer van grondstoffen**, **AS 3 - Leefomgeving en sociale cohesie**, **AS 4 - Economie**, **AS 5 - Beleid**.

Constructieve uitwisselingen tijdens de participatieve workshop

Nadat de deelnemers over de verschillende thema's waren verdeeld, werden er 4 groepen gevormd. De gesprekken binnen deze werkgroepen waren constructief en de deelnemers waren enthousiast. Tijdens deze gesprekken kwamen de globale uitdagingen voor de duurzame ontwikkeling van Ganshoren naar boven.

De burgers: zij werden ook uitgenodigd om deel te nemen aan de participatieve workshops die van november 2018 tot november 2019 werden georganiseerd en op basis waarvan de krachtlijnen van dit actieplan werden opgesteld. Alle verslagen zijn beschikbaar op [de website van Agenda 21](#).

Veel inwoners uit bijna alle wijken van Ganshoren hebben deelgenomen aan de burgerworkshops gedurende de hele voorbereidingsfase. Hun constructieve opmerkingen en aanmoedigingen hebben de gezamenlijke diagnose en het actieplan verrijkt.

De plaatselijke actoren: verscheidene plaatselijke verenigingen en overheidsstructuren hebben eveneens bijgedragen tot de opstelling van Agenda 21, met name door deel te nemen aan de burgerworkshops.

Het College van Burgemeester en Schepenen: de Agenda 21-dynamiek werd vanaf het begin door het gehele College gesteund. Tijdens het eerste jaar en tijdens de nieuwe legislatuur werd een ontmoeting georganiseerd tussen iedere schepen en de Dienst Agenda 21.

Het Stuurcomité: waarin verschillende directeurs van het gemeentebestuur zitting hebben, alsmede medewerkers die een bijdrage kunnen leveren aan de transversaliteit. Dit comité heeft samen met de burgers de grote lijnen van Agenda 21 uitgestippeld. Talrijke gemeentelijke diensten waren namelijk betrokken bij het ontwikkelingsproces van Agenda 21: beschrijving bestaande situatie, deelname aan bijeenkomsten van burgers, uitvoering van acties en programmering van nieuwe projecten. Een aantal diensten hebben de lancering van het Agenda 21-proces actief gesteund.

Het Begeleidingscomité: dit comité, samengesteld uit Leefmilieu Brussel en Brulocalis in het kader van de gewestsubsidie Agenda iris, zorgde voor een externe en kritische kijk op het groeiproces van

de Agenda 21 van de gemeente. Het bracht advies en aanmoedigen in om het duurzame succes van het groeiproces van het actieplan te verzekeren.

DE BELANGRIJKE FASEN

De opstelling van de Agenda 21 verliep in drie hoofdfasen, die samengevat zijn weergegeven in onderstaand schema (gedeelte diagnose, actieplan en uitvoering van het actieplan, dat de laatste, nog niet afgeronde fase is).

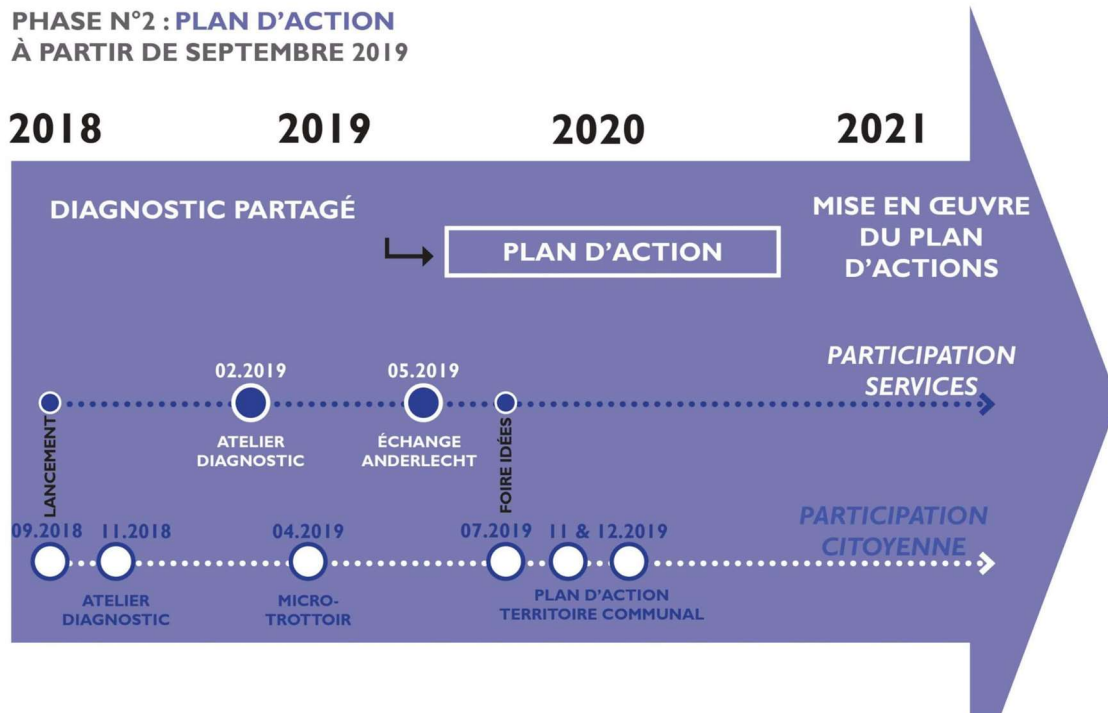
Terugkeer op het agenda 21-proces:

- gemeenschappelijke diagnose
- burgerparticipatie in 6 stappen

ATELIER 1 - SÉANCE DE LANCEMENT Lieu & Participants : Château de Rivieren, 70. Date : 26 septembre 2018. Objectifs : Recueillir les avis des participants sur les aspects positifs et négatifs de la commune. Méthode participative : Atelier de discussion « photo - langage ».	WORKSHOP 1 - LANCINGSESSIE Locatie & Deelnemers: Kasteel de Rivieren, 70. Datum : 26 september 2018. Objectieven : Meningen van deelnemers over de positieve en negatieve aspecten van de gemeente verzamelen. Participatieve methode : Bespreking workshop « foto - taal ».	ATELIER 2 - HABITANTS Lieu & Participants : Maison Communale - salle du Conseil, 20. Date : 28 novembre 2018. Objectifs : Affiner la connaissance de leur environnement spatial et social + exprimer les points noirs, suggérer des améliorations, idées d'actions. Méthode participative : Discussion avec cartographie.	WORKSHOP 2 - INWONERS Locatie & Deelnemers: Gemeentehuis van Ganshoren - zaal van de gemeenteraad, 20. Datum : 28 november 2018. Objectieven : Kennis over hun ruimtelijke en sociale omgeving verfijnen + besprekt over knelpunten, verbetering, voorstellen en ideeën. Participatieve methode : Bespreking met cartografie.	ATELIER 3 - INTERNE, COMMUNE Lieu & Participants : Cafeteria de la piscine de Ganshoren, 50. Date : 18 février 2019. Objectifs : Démontrer une bonne connexion entre services + aborder les thématiques du DD + exprimer les manques, idées, propositions. Méthode participative : Activité « jeu de la ficelle », fiches à compléter, et activité « la rivière ».	WORKSHOP 3 - INTERNE, GEMEENTE Locatie & Deelnemers: Cafetaria van het zwembad van Ganshoren, 50. Datum : 18 februari 2019. Objectieven : Een goede verbinding tussen de diensten aantonen + de DO thema's benaderen + tekortkomingen, ideeën en voorstellen uitspreken. Participatieve methode : Activiteit « touwtjesspel », fiches om te invullen, activiteit « de rivier ».
ATELIER 4 - MICRO-TROTTOIR PORTÉ PAR LES JEUNES Lieu & Participants : Depuis le quartier LOJEGA jusqu'à place Guido Gezelle et avenue Charles Quint, 15 jeunes - 75 personnes interrogées. Date : 17 avril 2019. Objectifs : Recueillir les avis de citoyens tous publics, former les jeunes au développement durable. Méthode participative : Micro-trottoirs avec questionnaire.	WORKSHOP 4 - STRAATINTERVIEWS DOOR JONGEREN Locatie & Deelnemers: Van de LOJEGA-wijk tot het Guido Gezelleplein en de Keizer Karellaan, 15 jongeren - 75 personen ondervraagd. Datum : 17 april 2019. Objectieven : Meningen van de brede bevolking verzamelen, jongeren rond duurzame ontwikkeling trainen. Participatieve methode : Straatinterviews met vragenlijst.	ATELIER 5 - ÉCHANGE AVEC AZI ANDERLECHT Lieu & Participants : Cafétéria communale Date : 9 mai 2019. Objectifs : discussions, confrontations d'idées et questions-réponses à partir de plusieurs présentations complémentaires. Méthode participative : Discussion	WORKSHOP 5 - UITWISSELING MET DE AZI VAN ANDERLECHT Locatie & Deelnemers: Gemeenschappelijke cafetaria Datum : 9 mei 2019. Objectieven : discussieren, ideeën uit te wisselen en vragen te stellen op basis van presentaties die elkaar mooi aanvullen. Participatieve methode : Bespreking.	ATELIER 6 - FOIRE AUX IDÉES Lieu & Participants : Pavillon des Tarins. Date : 15 juillet 2019. Objectifs : mettre en commun les résultats synthétiques des 4 séances précédentes + récolte de pistes d'actions et de prioriser les enjeux. Méthode participative : Discussion avec cartographie, photos, ... + foire aux idées	WORKSHOP 6 - IDEEENBEURS Locatie & Deelnemers: Sijssjes Paviljoen. Datum : 15 juli 2019. Objectieven : de beknopte resultaten van de vier vorige sessies gebundeld + actiedomeinen op te tekenen en de uitdagingen in te delen volgens prioriteit. Participatieve methode : Bespreking met cartografie, fotos, ... + Ideeënbeurs

RETOUR SUR LE PROCESSUS AGENDA 21

PHASE N°2 : **PLAN D'ACTION**
À PARTIR DE SEPTEMBRE 2019

OPSTELLING VAN DE GEDEELDE DIAGNOSE

1) DOEL VAN DE DIAGNOSE

Deze eerste etappe had een drieledige doelstelling

1) De belangrijkste territoriale kenmerken en lokale bijzonderheden van de gemeente Ganshoren belichten: wat zijn de verschillen met andere gemeenten? Op welke sterke punten moet worden voortgebouwd en met welke zwakke punten moet rekening worden gehouden?

Een inventaris maken van de verwezenlijkingen en acties van de gemeente Ganshoren, alsook van haar projecten: wat doen de verschillende gemeentelijke diensten al? Welke vooruitgang is recent geboekt op het gebied van duurzame ontwikkeling? Welke projecten zijn gepland voor de komende maanden en jaren?

3) In de kijker zetten van enkele duurzame initiatieven van burgers en lokale actoren zoals verenigingen of bedrijven.

2) DELEN VAN DE DIAGNOSE MET BURGERS EN LOKALE ACTOREN

Deze diagnose is voorgesteld en besproken tijdens thematische burgerworkshops waarop de inwoners en ook lokale actoren waren uitgenodigd.

De uitnodiging om deel te nemen aan deze workshops werd op grote schaal verspreid via gemeentelijke communicatiekanalen zoals het gemeentelijk informatieblad, de Facebookpagina's en de gemeentelijke website. Ook zijn via e-mail uitnodigingen verstuurd via de *mailinglijst* die tijdens de openingsavond is opgesteld. Aankondigingen werden aangebracht op de gemeentelijke informatieborden en in de meeste gebouwen die voor het publiek toegankelijk zijn.

Deze workshops vonden plaats in verschillende lokalen van de gemeentelijke administraties om het mozaïek van verschillende wijken aan bod te laten komen. Het programma werd opgesteld door de coördinator van Agenda 21, zijn schepen, in samenwerking met de participatiedeskundigen van bureau ERU, dat verantwoordelijk was voor de opmaak van de gepresenteerde documenten en voor het leiden van de discussies.

De voornaamste doelstellingen van deze workshops waren:

- 1) De burgers in de gelegenheid stellen kennis te nemen van de in het kader van Agenda 21 intern gestelde diagnose en hen uitnodigen opmerkingen te maken of wijzigingen aan te brengen.
- 2) De mogelijkheid bieden om verbeterpunten (ook wel uitdagingen genoemd) aan te wijzen. Dit zijn concrete punten waarvoor de gemeente Ganshoren aanzienlijke vooruitgang zou kunnen boeken op weg naar duurzaamheid.

De diagnose werd voorgesteld in de vorm van een geïllustreerde tentoonstelling met de inhoud van de hoofdstukken volgens de verschillende hierboven genoemde punten. Alleen de hoofdstukken die betrekking hadden op het thema van de avond werden voorgesteld. Gemeentelijke ambtenaren waren soms beschikbaar om aanvullende informatie te verstrekken over de behandelde gebieden.

Aan elke tafel werd gediscussieerd over de in de diagnose aan te brengen aanvullingen en de identificatie van verbeterpunten, gevolgd door feedback aan alle deelnemers.

De diverse opmerkingen en vastgestelde verbeterpunten werden opgenomen in specifieke verslagen voor elke workshop, die door bureau ERU werden opgesteld. Deze werden enkele weken na de workshops beschikbaar gesteld en zijn nu te vinden op de website van Agenda 21 (<https://agenda21.ganshoren.be/>)

Vervolgens is de diagnose aangepast op basis van de verzoeken tot wijzigingen en de opmerkingen die tijdens de workshops zijn gemaakt.

De diagnose werd dan voorgelegd aan het College, dat er op 10.10.19 akte van nam.

Op basis van deze analyse heeft het Stuurcomité aan het college een voorstel van inhoudsopgave voorgelegd voor de vier krachtlijnen die sinds de lanceringsavond aan bod kwamen. Elk daarvan omvatte verschillende doelstellingen met de overgrote meerderheid van de verbeterpunten die tijdens de burgerworkshops naar voren waren gekomen. **De inhoudsopgave is op 01.10.20 gevalideerd door het College van Burgemeester en Schepenen.**

UITVOERING EN EVALUATIE

1) AGENDA 21-CYCLUS

Een "Agenda 21"-dynamiek is een cyclisch proces, waarvan het verloop wordt samengevat in het volgende schema:

2) LOOPTIJD VAN HET ACTIEPLAN

De uitvoeringsperiode van het actieplan bestrijkt de jaren 2021 tot 2030. Het gaat dus om een programma op korte en middellange termijn.

Deze looptijd wil een doeltreffende uitvoering van de geplande acties bevorderen. De termijn mag niet te lang zijn om te voorkomen dat de uit te voeren taken bij gebrek aan een nabije deadline telkens worden uitgesteld. Hij is ook niet te kort om de verschillende bestaande administratieve en budgettaire procedures in acht te kunnen nemen.

Het is geen reglementair tijdsbestek. Het kan worden verlengd indien wordt geoordeeld dat aan de voorwaarden is voldaan om tijdens de verlengingsperiode aanzienlijke vooruitgang te boeken.

3) UITVOERING: WIE DOET WAT?

De actiedrager: deze persoon moet zorgen voor de concrete uitvoering van de actie met de steun van de andere partners, waarbij transversaliteit zoveel mogelijk wordt bevorderd..

De interne en externe partners: deze worden uitgenodigd om met de actiedragers en de andere partners samen te werken om de geplande acties uit te voeren. Eventuele moeilijkheden of hinderpalen moeten aan de actiedrager worden gemeld om het zoeken naar oplossingen en de voortgang bij de uitvoering van het actieplan te vergemakkelijken.

Als een partner betrokken wenst te worden bij de concrete uitvoering van een of meer maatregelen die verder gaan dan wat op het actiefiche is geprogrammeerd, is het essentieel dat dit gebeurt in overleg met de actiedrager.

De Agenda 21-coördinator: deze persoon informeert bij de actiedragers regelmatig naar de vorderingen bij de uitvoering van de maatregelen. Als zich moeilijkheden of obstakels voordoen, ondersteunt de coördinator de actiedrager bij het oplossen daarvan, zo nodig met de steun van het Directiecomité en/of het College. De coördinator zorgt er ook voor dat de vorderingen op het gebied van duurzame ontwikkeling alle aandacht krijgen via interne en externe communicatie.

Het College van Burgemeester en Schepenen: het ondersteunt de uitvoering van de acties, met name door de terbeschikkingstelling van de nodige extra middelen op budgettair, menselijk en technisch vlak te bevorderen. Het ziet er ook op toe dat met de hoofdlijnen en acties van het actieplan rekening wordt gehouden bij de verschillende beslissingen die het neemt.

De burgers en de lokale actoren: zij worden verzocht naar eigen vermogen bij te dragen aan de uitvoering van de hoofdlijnen en acties van het Agenda 21-actieplan.

4) EVALUATIE

Er zijn tijdens de uitvoeringsperiode twee evaluaties gepland:

- een tussentijdse evaluatie in het jaar 2024
- een eindevaluatie in het jaar 2030

De doelstellingen van deze evaluaties zijn:

- de geboekte vooruitgang vaststellen en beoordelen op basis van de indicatoren in de actiefiches;
- de ondervonden moeilijkheden en hinderpalen in kaart brengen en doeltreffende oplossingen zoeken om deze op te lossen en verdere vooruitgang mogelijk te maken.

Elke evaluatie zal in drie fasen worden georganiseerd:

1) Verzameling van de indicatoren: de Agenda 21-coördinator en de verschillende actiedragers zullen informatie verzamelen over de geboekte vooruitgang op basis van de verschillende indicatoren die in de actiefiches worden voorgesteld of op basis van andere indicatoren indien deze relevanter blijken te zijn.

2) Burgerforum: de geboekte vooruitgang zal aan de burgers en de plaatselijke actoren worden voorgesteld tijdens een openbaar forum om de opmerkingen en suggesties van de burgers met betrekking tot de uitvoering van de acties te verzamelen.

3) Evaluatievergaderingen: deze vergaderingen zullen worden bijgewoond door de leden van het Stuurcomité, de belangrijkste actiedragers en de Agenda 21-coördinator. De analyse van de verschillende acties zal worden gespreid over ten minste vijf vergaderingen:

- een zitting over de acties "Sociaal leven en goed bestuur";
- een zitting over de acties "Bescherming en valorisatie van de ecosystemen en natuurlijke milieus";
- een zitting over de acties "Verantwoorde mobiliteit";
- een zitting over de acties "Leefomgeving in bebouwde en onbebouwde zone";
- een zitting over de acties "Duurzame economie en eco-consumptie".

Doel van elke bijeenkomst is enerzijds de geboekte vooruitgang en de ondervonden moeilijkheden en obstakels te presenteren, en anderzijds collectief de uit te voeren corrigerende maatregelen vast te stellen en te valideren op basis van de tijdens de vragensessies verzamelde opmerkingen en suggesties.

De eindevaluatiefase, die in de loop van het jaar 2030 zal worden uitgevoerd, zal er tevens op gericht zijn in onderling overleg de modaliteiten vast te stellen om de Agenda 21-cyclus opnieuw op te starten, teneinde zo nodig een nieuw actieplan op te stellen.

De in een Lokale Agenda 21 opgenomen maatregelen hebben betrekking op iedereen, aangezien zij in het algemeen bedoeld zijn om een betere levenskwaliteit voor iedereen te waarborgen.

Om deel te nemen aan het Lokale Agenda 21-proces, nodigen wij u uit om regelmatig de gemeentelijke website van de Agenda 21 te raadplegen. Er zullen regelmatig oproepen tot deelname worden gedaan aan burgers, scholen, handelaars, instellingen, bedrijven en collectiviteiten om het actieplan Agenda 21 een impuls te geven, de promotie ervan te verzekeren, de uitvoering van acties te begeleiden of deel te nemen aan een duurzaam evenement.

**Je participe
à
Ik neem deel
aan**

<https://agenda21.ganshoren.be/>

Ganshoren durable - Agenda 21

DANKWOORD

De opstelling van de diagnose en het actieplan van de Lokale Agenda 21 van Ganshoren zou nooit mogelijk zijn geweest zonder de medewerking van velen. Wij willen hen hartelijk danken voor hun spontane belangstelling om aan dit proces deel te nemen, voor hun inzet en hun constructieve en positieve bijdrage.

In de eerste plaats dank aan alle leden van het College van Burgemeesters en Schepenen voor hun steun en hun vertrouwen in de Agenda 21-dynamiek, en in het bijzonder aan mevrouw Magali CORNELISSEN.

Dank aan Leefmilieu Brussel en Brulocalis voor de financiële steun die het mogelijk heeft gemaakt dit moeizame proces op gang te brengen en te voltooien.

Dank ook aan alle inwoners die, soms met grote volharding, hebben deelgenomen aan de verschillende burgerworkshops, en voor hun relevante bijdragen en aanmoedigingen.

Dank aan de vertegenwoordigers van de plaatselijke verenigingen en aan de economische en sociale partners voor hun waardevolle bijdragen.

Dank aan studiebureau ERU, dat kwaliteitswerk heeft verricht op het gebied van animatie en redactie.

Bijzondere dank aan het gehele departement Ruimtelijke Ordening, en in het bijzonder aan Delphine LECOMTE en Christophe DE WANNEMAEKER.

Dank aan mijn vriend en oud-collega Bruno VERHELPEN die mij, ondanks zijn afwezigheid, vaak heeft gesteund in dit avontuur.

Dank ook aan de vele verantwoordelijken, de medewerkers van de gemeentelijke en de buitengemeentelijke diensten, zowel op het terrein als op kantoor.

Aurélien LINCLAU

Agenda 21-coördinator voor de gemeente Ganshoren

Mozaïek van verschillende representatieve activiteiten¹

Figuur 3: workshop van 28.11.2018

Figuur 2: voorstelling van de stand van zaken op 28.11.2018

Figuur 4: workshop met burgers en gemeentepersoneel in juli 2019

¹ Alle informatie en foto's zijn te vinden op de website van Agenda 21

INVITATION

Le processus Agenda 21 suit son cours et après plusieurs séances auprès des citoyens et des fonctionnaires communaux, le temps est venu pour une première mise en commun.

Envie de changer les choses ?
Rejoignez cette soirée citoyenne
« Foire aux idées »,
le 15 juillet au Pavillon des Tarins !
Avenue Mathieu de Jonge 42

La soirée sera animée par le bureau d'études ERU (Etudes et Recherches Urbaines), le service Agenda 21 et accompagnée d'agents communaux impliqués dans la démarche. L'événement sera l'occasion de présenter les constats, pistes d'actions et d'échanger sur les priorités.

Au programme : stands thématiques et apéro urbain convivial !

En espérant vous retrouver nombreux.ses
dans une ambiance chaleureuse !

Editeur responsable / Verantwoordelijke uitgever : Magali CORNELISSEN

UITNODIGING

Het proces Agenda 21 volgt zijn koers en na meerdere sessies met de burgers en de gemeentelijke ambtenare, is de tijd rijp voor een eerste gezamenlijke pool.

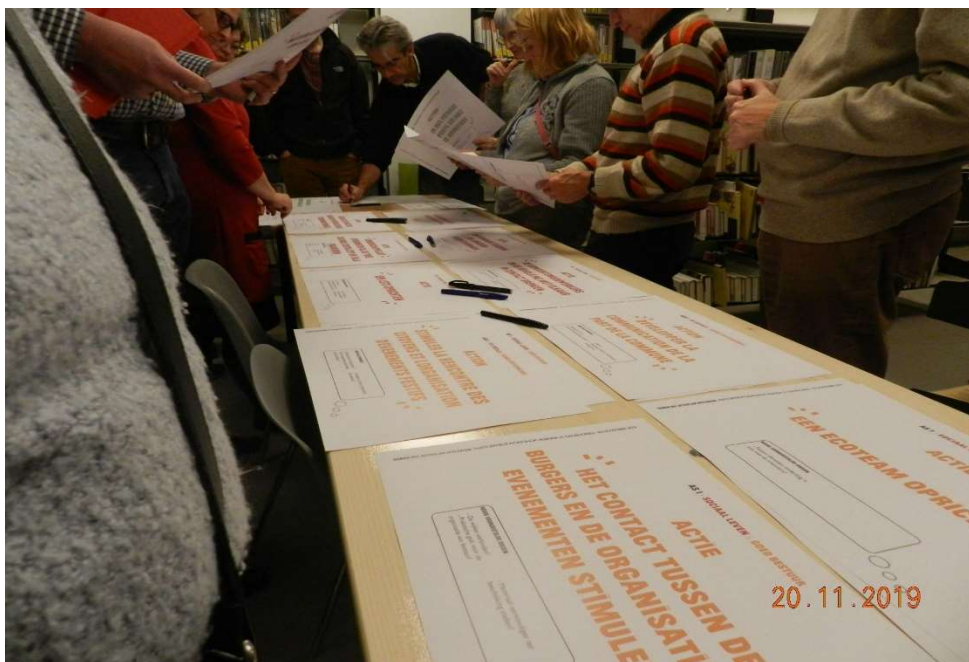
Wil je de dingen veranderen ?
Doe mee aan deze burgeravond
« Ideeënbeurs »,
15 juli op het Sijsjes Paviljoen !
Mathieu de Jonge-laan 42

De avond zal geanimeerd worden door het bureau ERU (Etudes et Recherches Urbaines), de dienst Agenda 21 en met de gemeentelijke ambtenaren betrokken bij het proces. Het evenement zal de gelegenheid bieden om de bevindingen en actietrajecten voor te stellen en eveneens de prioriteiten te bespreken.

Op het programma : thematische stands en gezellige stedelijke aperitief.

In de hoop u talrijk te ontmoeten
in een warme sfeer !

Figuur 5: voorbeeld van een van de vele communicatieaffiches

Figuur 7: burgerworkshop over de krachtlijnen om actiefiches te ontwikkelen

ACTION

CRÉER DES ÉVÉNEMENTS COMMUNS AUX 2 CENTRES CULTURELS DE ZEYP ET VILLA

GROUPE DE PARTICIPANTS : Nasali, Confrissen, / LEILA, EZZOUANI, / CHRISTINE, Ray, / ALDA ALU

IDÉES DÉJÀ EXPRIMÉES : - Cinéma ? - Musique ? - Patrimoine ? - Mémoire ? - Organisation commune : échanges, dialogues - "insalpa local" - rendre "mieux" des activités (idées de jeux, chaises, ...)	POUR QUI ? Les 2 communautés linguistiques (et toutes communautés culturelles ganshoraines)	QUAND ? Dès 2020	PORTÉ PAR QUI ? SERVICE COMMUNAL : avec les 2 services "culturels" ASSOCIATIVE : → les 2 centres culturels COLLECTIFS CITOYENS : - F. Van Parys - Marmix Plan - Real barometer
COMMENT ? PROPOSITIONS CONCRÈTES : - Mettre en place d'act' qui s'adressent au public (y compris p'tits/p'tins) - développer d'autres - conserver pp places de les stages pour enfants pour 3-4 ans de l'1er communauté linguistique.	AUJOURD'HUI ON EN EST OÙ ? - déjà des activités organisées (université, mémorial, etc.) - 3 2 écoles en immersion	OÙ ÇA ? - des centres cult. - maison de jeunes - bibli. - infrastructures communales	EXEMPLES INSPIRANTS ? NOM / LIEUX : - (statue)huis van het N. Bolenlands - bxbuurs
REMARQUES / AUTRES : (quelques actions en cours et à renforcer)			

Figuur 6: ontwerpvoorbeeld van een participatieve actiefiche

Figuur 8: tweede co-creatieleronde van fiches in de Franstalige gemeenschappelijke bibliotheek in december 2019

Figuur 9: Middagworkshop met de Administratie in februari 2019

Figuur 10: Interne workshop bij de Administratie op 21.02.2020

Figuur 11: type werkkaart²

² De kaarten en de verslagen van elke animatie zijn in goede kwaliteit te vinden op de website van de Administratie.

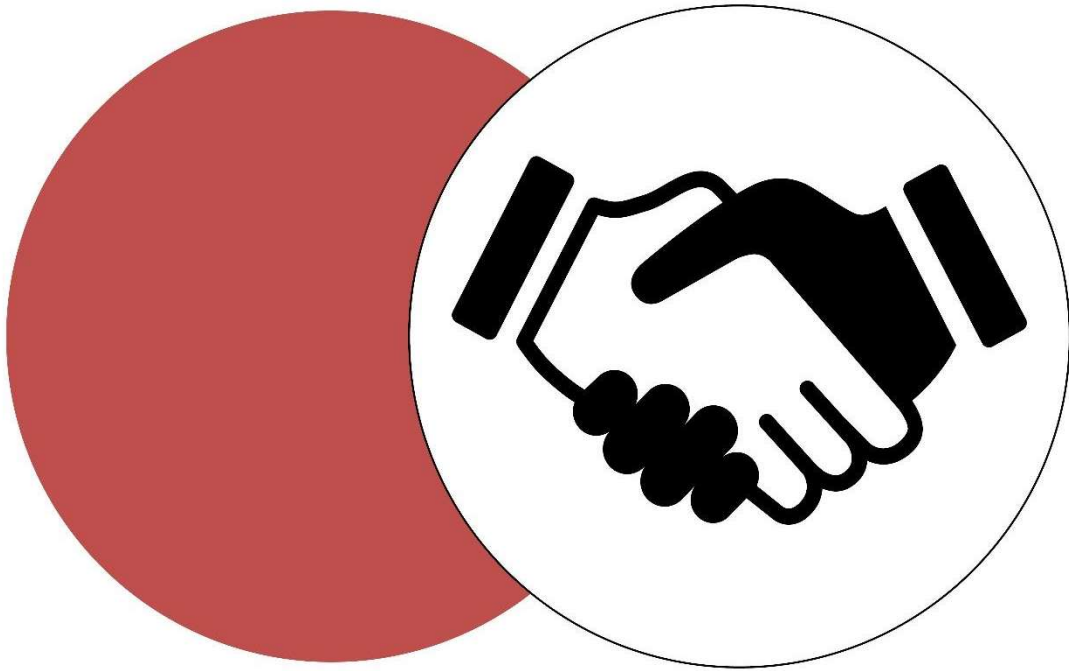
ACTIEPLAN AGENDA 21

EERSTE PIJLER: SOCIAAL LEVEN EN GOED BESTUUR

Het sociale leven in Ganshoren, ontstaan uit een verleden dat rijk is aan folklore en activiteiten, heeft een sluimerend potentieel dat alleen nog moet gewekt worden. De diagnose die uit de opgemaakte stand van zaken van Agenda 21 naar voren komt, wijst op de wens om de bevolking van Ganshoren te verenigen rond intergenerationele, interculturele en intracommunautaire activiteiten in een dorpse sfeer. De wens om de participatieve democratie en het medebeheer van het grondgebied via burgerprojecten te integreren overheerst bij de ondervraagde bevolking. Het Agenda 21-proces wil de communicatie binnen, van en naar het gemeentebestuur verbeteren, zodat het gemeentelijk grondgebied mede kan worden opgebouwd met het oog op duurzame ontwikkeling en een sociaal leven.

BEOOGDE DOELSTELLINGEN:

- Meer ontmoetingen tussen burgers en feestelijke evenementen
- Geoptimaliseerde gemeenschappelijke communicatieplatforms
- Re-integratie van vrouwen in de openbare ruimte
- Partnerschappen tussen de gemeente en het OCMW
- Verbinding van gemeentepersoneel en bevolking

DOELSTELLING 1: MEER ONTMOETINGEN TUSSEN BURGERS EN FEESTELIJKE EVENEMENTEN

Actie 1.1.1: Intensivering van de gezamenlijke evenementen van de 2 culturele centra De Zeyp en La Villa, en de twee gemeentelijke culturele diensten

Huidige context, doelstellingen, actie

De burgers van Ganshoren willen de inwoners van de gemeente verenigen over de grenzen van talen en gemeenschappen heen. Zowel het Nederlands als het Frans hebben altijd deel uitgemaakt van de gemeentelijke folklore en het joviale samenleven in de gemeente. Tweektaligheid was niet alleen een realiteit in het Brusselse Gewest, maar ook een signatuur van het noordwesten. Sommige burgers willen opnieuw de verscheidenheid van talen binnen de activiteiten bevorderen. Onze twee belangrijkste culturele actoren hebben daarbij een rol te spelen. Het gemeentebestuur heeft het geluk dat de Franstalige en Nederlandstalige culturele dienst zeer goed samenwerken en dankzij coördinatie en professionele synergie op deze uitdagingen kunnen inspelen.

Er zijn al activiteiten opgestart: er is een samenwerking opgezet voor de huur van een zaal in de Zeyp om de opvoering mogelijk te maken van een toneelstuk dat wordt georganiseerd door de culturele dienst van de gemeente, wat onderstreept dat er echt nood is aan een culturele zaal. Een andere belangrijke samenwerking tussen de twee culturele diensten, de Zeyp en de Villa, heette Ciné Basilic en verdient voortzetting. Recenter hebben deze verschillende actoren samengewerkt aan het opzetten van een "zinnode" tijdens de Zinneke Parade. Dit project werd als gevolg van de

gezondheids crisis afgeblazen, maar verdient het te worden hervat zodra de omstandigheden weer gunstig zijn. Tot slot was er al samenwerking met De Zeyp en Coovi in verband met de indiening van voorprojecten door studenten voor de herinrichting van het St-Ceciliavoorplein en het Mennegatpark.

Het gaat er dus om deze gezamenlijke acties te consolideren en voort te zetten, met name de toekomstige samenwerking met het cultureel centrum La Villa en de burgerraad van La Villa, en een keramiste zou kunnen worden versterkt door de versiering van bloembakken in de wijk en de continuïteit van het mussenproject.

Andere initiatieven zouden snel en eenvoudig kunnen worden georganiseerd:

- Plannen van vergaderingen tussen de 2 culturele centra om samen enkele "gemengde" activiteiten rond de volgende thema's te ontwikkelen: film, muziek, erfgoed, herinnering, intergenerationele spelletjes;
- Vroegere activiteiten, die zijn stopgezet maar die leuk waren en goed werkten (caravan die tijdens de opening van het culturele seizoen werd verplaatst, of een ontbijt in elke wijk), nieuw leven inblazen;
- Behoud binnen elke taalgemeenschap van een paar plaatsen in de stages voor 3 à 4 kinderen van de andere gemeenschap.
- Betrokken partij worden van gemeenschappelijke projecten zoals het buurtpensioen en het Huis van de Participatie (cf. fiches 5.1.4 en 4.1.2).

Actoren van de actie

- **Drager(s):** La Villa, De Zeyp, de FR en NL culturele diensten
- **Gemeentelijke partners** Agenda 21, Milieu
- **Andere partner(s):** Coovi

Middelen

- **Financieel:** een deel van de jaarlijkse begroting van de twee culturele centra reserveren voor de organisatie van gezamenlijke evenementen
- **Mensen:** personeel van de culturele centra en de culturele diensten
- **Materiaal:** de eerder gemobiliseerde caravan, de bestaande bloembakken op het grondgebied, gebruik van de communicatiekanalen van de gemeente om de activiteiten intern en extern bekendheid te geven (intranet, Ganshoren info, website, facebookpagina, pagina en website Agenda 21)

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Voortzetten/herinvoeren van de reeds gestarte activiteiten: theater, Ciné Basilic, Zinneke Parade (+ communicatieondersteuning door de gemeente)	2021	

Organiseren van gezamenlijke vergaderingen (minimaal 2 x per jaar)	2022	
Organiseren van nieuwe tweetalige activiteiten	2023	

Succesindicatoren

Elk cultureel centrum en elke culturele dienst telt het aantal deelnemers uit zijn taalgemeenschap/netwerk voor elke tweetalige activiteit die wordt georganiseerd. Dit zal ook een overzicht opleveren van het aantal verschillende activiteiten dat per jaar wordt georganiseerd en een overeenkomstige aanpassing mogelijk maken.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** /
- **Sociaal:** meestal gratis activiteiten, toegankelijk voor iedereen - waarbij ontmoetingen en "samenleven" tussen de gemeenschappen worden aangemoedigd

- **Economisch:** bundeling van de krachten van culturele diensten en culturele centra maakt een gezamenlijk, krachtiger en minder versnipperd optreden mogelijk (minder verspilling van tijd en energie)
- **Participatie:** gezamenlijke activiteiten nodigen bewoners en gebruikers van het grondgebied uit om elkaar te ontmoeten, over de taalbarrière heen
- **Bestuur:** een helpende hand van de gemeente om te communiceren over activiteiten, transparantie en een inspirerend model van verstandhouding tussen de twee culturele diensten

Figuur 12: Ciné Basilic op het St-Ceciliavoorplein

Figuur 13: voorbeeld van een gemeenschappelijke en tweetalige affiche

DOELSTELLING 1: MEER ONTMOETINGEN TUSSEN BURGERS EN FEESTELIJKE EVENEMENTEN

Actie 1.1.2: Ondersteunen en organiseren van evenementen om jongeren op het grondgebied samen te brengen

Huidige context, doelstellingen, actie

Over het gemeentelijke grondgebied zijn heel wat scholen en jeugdbewegingen verspreid. De Preventiedienst en vooral het [Jeugdhuis van Ganshoren](#) bieden activiteiten aan voor dit jonge publiek, met name in de sociale woonwijk LOJEGA: filmvoorstellingen, leren coderen van een videogame, een voetbaltoernooi voor de groten, gezelschapsspelen voor de kleinsten, enz. Deze activiteiten moeten worden gehandhaafd, en zo mogelijk worden gediversifieerd en geïntensiveerd.

In de sporthal worden al verschillende sportactiviteiten georganiseerd die een sociale band vormen voor deze groep, net zoals de diensten Preventie en Jeugd voor de jongsten het jaarlijkse paaseieren zoeken organiseren (een intergenerationale activiteit in het OCMW). Ook het project om deel te nemen aan de Zinneke Parade (zie actie 1.1.1) zal voor jongeren een uitstekende manier zijn om iets samen te doen.

Afgezien van dit kader en de agenda van deze actoren zijn er echter te weinig evenementen voor een publiek van jongvolwassenen in Ganshoren. Het ondersteunen en creëren van evenementen in die zin zou ook beantwoorden aan de realiteit van de huidige leeftijdspiramide van de gemeente Ganshoren. Het zou een antwoord kunnen zijn op de uitdaging om de gemeente te verjongen, terwijl tegelijk de andere doelstelling van intergenerationale activiteiten wordt bevorderd. Tijdens de opstelling van de Agenda 21 organiseerde ERU (het studie bureau dat belast is met de begeleiding) voorts een middag met jongeren en de dienst Preventie (zie foto hieronder) om handelaars te interviewen. Deze activiteit kende veel bijval en de jonge deelnemers toonden een grote betrokkenheid.

Twee baanbrekende projecten die een vector kunnen zijn voor ontmoetingen tussen jongeren in Ganshoren: de inwijding van een multisportterrein in de open lucht van het type "agora space", en de oprichting van een Huis van de Participatie (in het kader van het programma Stadsbeleid - 2e pijler). Het organiseren van een sporttoernooi voor jongeren ter gelegenheid van de ingebruikneming van het sportveld zou een eerste stap zijn, en jongeren betrekken bij het participatieproces van het project Huis van de Participatie zou een uitstekende manier zijn om op een eerlijke en geïntegreerde manier in te spelen op hun noden. Op een duurzamere manier zou door de diensten Jeugd, Sport en Cultuur, in de agora space of elders, een speciaal jeugdsportevenement kunnen worden georganiseerd. Op termijn zal het voor beide projecten ook een uitdaging zijn om activiteiten voor jongeren en gemengde activiteiten te ontwikkelen, waardoor kan worden voldaan aan de behoefte aan intergenerationaliteit.

Het is van belang alle op jongeren gerichte initiatieven van plaatselijke actoren (huistakenscholen, jeugdbewegingen, scholen, gespecialiseerde verenigingen...) aan te moedigen.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Diensten Jeugd, Sport en Cultuur
- **Gemeentelijke partners:** Preventie, Agenda 21, cultuur NL/FR
- **Andere partner(s):** Jeugdhuis, vzw Sports, huistakenscholen, scholen, verenigingen, enz.

Middelen

- **Financieel:** eventueel te vinden subsidies en eigen middelen
- **Mensen:** bovengenoemde diensten en partners
- **Materiaal:** nieuwe agora space, materiaal van de sportvzw's en de dienst, sport-, cultuur- en participatieve infrastructuur.

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Voortzetting van de bestaande activiteiten	2021	doorlopend
Officiële opening Agora space: jeugdtoernooi	2022	/
Jaarlijks jeugdevenement (toernooi of iets anders)	2022	doorlopend
Burgerparticipatie van jongeren bij de co-creatie van het Huis van de Participatie	oktober 2021	2025
Deelname aan de Zinneke Parade	Editie 2021	elke editie
Benaderen van de lokale actoren voor nieuwe jeugdevenementen	2022	doorlopend

Succesindicatoren

Rapportering door de diensten Jeugd en Sport:

- aantal jongeren dat deelneemt aan de inwijding van de Agora space;
- aantal jongeren dat deelneemt aan de co-creatie van het Huis van de Participatie;
- aantal jongeren dat deelneemt aan de Zinneke Parade;
- aantal jongeren dat in de loop van het jaar ten minste één keer aan een activiteit zal hebben deelgenomen;

- aantal verschillende activiteiten dat in een jaar voor jongeren binnen de verschillende structuren wordt georganiseerd; ...

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** de bouw en de bekleding van de agoraruimte zijn milieuvriendelijk
- **Sociaal:** cohesie van een doelgroep, mogelijke intergenerationaliteit
- **Economisch:** gratis of goedkope activiteiten (bv. inschrijving in het Jeugdhuis)
- **Participatie:** actie die rechtstreeks gericht is op de participatie van jongeren
- **Goed bestuur:** transparantie en participatie geïntegreerd in een bouwproject (het Huis van de Participatie)

Figuur 14: Straatinterviews georganiseerd door ERU en Agenda 21 met Preventie en jongeren

DOELSTELLING 1: MEER ONTMOETINGEN TUSSEN BURGERS EN FEESTELIJKE EVENEMENTEN

Actie 1.1.3: Promoten van de activiteiten van de bibliothe(e)k(en) in transitie (met inbegrip van de zadenbibliotheek)

Huidige context, doelstellingen, actie

Sinds 2019 organiseert de Franstalige Gemeentebibliotheek - in samenwerking met de diensten Leefmilieu en Agenda 21 - een ecologische transitiedag, die lokale actoren in de ecologische transitie samenbrengt.

Tijdens de eerste editie werden een afdeling "transitie" en een zadenbibliotheek ingewijd. Deze laatste bevat zaden uit de gemeenschappelijke moestuin en de kruidentuin van Ganshoren.

De tweede editie (2020) kon niet doorgaan wegens de gezondheidscrisis, maar [de activiteiten](#) zullen in november 2021 opnieuw worden aangeboden: zero waste workshops, rondetafelgesprekken, wandelingen, enz. Deze actie 1.1.3 wil de bestaande initiatieven in het gebied versterken en tegelijkertijd aanzetten tot nieuwe initiatieven.

De bibliotheek wordt in zekere zin het basiskamp van de ecologische transitie dankzij het grote aantal boeken over het onderwerp duurzame ontwikkeling en transitie, een zadenbibliotheek en een efficiënte netwerking.

Maatregelen van de actie:

Communicatiecampagne (over de afdeling "transitie", over de zadenbibliotheek, over de transitiedag en over komende activiteiten)

Opname in de zadenbibliotheek van zaden die in de moestuinen van de scholen zijn verzameld

Opname in de zadenbibliotheek van zaden die in de moestuinen van de volkstuintjes zijn verzameld

Opname in de zadenbibliotheek van de zaden die in het project burgercollectief Aromati-K Wagner zijn verzameld

Opname in de zadenbibliotheek van zaden die in de ecologische pool noordwest zijn verzameld

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Bibliotheek FR
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21, scholen, Milieu en Noord-Zuid Solidariteit

- **Andere partner(s):** Gemeenschappelijke moestuin, Aromati-K Wagner, leden van de bibliotheek, Jeugdhuis van Ganshoren, Toekomstig project Zavelenberg pool N/W

Middelen

- **Financieel:** eigen middelen.
- **Mensen:** bovengenoemde partners, vrijwilligers en inwoners
- **Materiaal:** gemeentelijke recyclage en schrijnwerker

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Promotiecampaagne (min. 2/jaar)	Februari 2021	NvT
Ecologische transitiedag (min. 1/jaar)	Mei 2021	Jaarlijks
Opname van de zaden van de gemeentelijke crèches	Mei 2021	doorlopend
Opname van de zaden van de volkstuinjes en de gemeenschappelijke moestuin	Mei 2023	doorlopend
Opname van de zaden van de pool agro-ecologie N/W cf. acties 4.4.1 en 4.4.2	2024	doorlopend

Succesindicatoren

Door de bibliotheek uit te voeren tellingen:

- aantal beschikbare boeken in de afdeling transitie;
- aantal boeken in de afdeling transitie dat in een jaar wordt uitgeleend;
- aantal deelnemers aan het feest van de transitie;
- aantal donaties/recyclage van zaden;
- evolutie van het aantal abonnees van de bibliotheek in het algemeen.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** promotie van de transitie, beschikbaarstelling van zaden wat autonomie in zaaizaad mogelijk maakt (niet F1).
- **Sociaal:** bijeenkomst in een openbare voorziening, alle publiek, "samen leven" aangemoedigd, niet-technische / wetenschappelijke workshop, maar open voor iedereen.

- **Economisch:** boeken ontlenen in plaats van ze te kopen stimuleert de strijd tegen overconsumptie, beperkt afval, maakt lokale onderlinge hulpcircuits mogelijk en is zeer goedkoop. De zadenbibliotheek maakt autonomie in zaden (niet-F1) mogelijk en vermijdt aankoop.
- **Participatie:** de door de bibliotheek voorgestelde activiteiten richten zich rechtstreeks tot de inwoners en het voorstellen van nieuwe activiteiten of partnerschappen wordt aangemoedigd.
- **Goed bestuur:** keuze van het productiemodel, burgers stellen een politieke daad door hun eigen zaden te produceren, empowerment van burgers

Figuur 15: voorkant van de bibliotheek en het programma van de transitiedag

DOELSTELLING 1: MEER ONTMOETINGEN TUSSEN BURGERS EN FEESTELIJKE EVENEMENTEN

Actie 1.1.4: Empowerment van burgers aanmoedigen via collectieve werven

Huidige context, doelstellingen, actie

De verschillende burgerprojecten, met name die welke voortvloeien uit de oproep tot het indienen van projecten "Vooruit met de wijk", maar ook de projecten "Pimp je speelplaats" die door de scholen zijn opgezet, tonen aan hoe belangrijk het is de actieve krachten te bundelen om collectieve projecten op te zetten.

Solidariteit verbindt, het resultaat is bemoedigend en geeft zin aan het proces. De participatie van burgers aan collectieve werven leidt tot een vermindering van het vandalisme in de openbare ruimte en maakt het mogelijk zich deze ruimte toe te eigenen.

De gemeente heeft zich er via haar verschillende diensten toe verbonden om - waar mogelijk - bijstand te verlenen bij de technische en coördinerende aspecten van dergelijke collectieve werven.

Het recente voorbeeld van de door de gemeente opgezette "clean up challenge" heeft aangetoond dat ondanks de gezondheidscrisis 40 mensen aan de activiteit hebben deelgenomen: niet alleen een groot aantal deelnemers, maar ook heel wat positieve feedback. Dit succes heeft ertoe geleid dat contacten zijn gelegd om een netwerk van netheidsambassadeurs op te zetten om andere collectieve inzamelings- en opruimacties te organiseren (90% van de deelnemers was voorstander van de voortzetting van deze activiteiten in 2021).

Naar het voorbeeld van de succesvolle Clean Up Challenge zijn in het kader van deze actiefiche verschillende collectieve acties gepland:

Maatregelen van de actie:

- Collectief werken op de scholen tijdens de belangrijke momenten van de moestuin
- Collectief werken aan het inzamelen van afval
- Collectief werken aan de vergroening van de openbare ruimte
- Versiering van Sibelga dozen en/of manden

De Clean Up Challenge leerde ons dat professionele communicatie belangrijk is. De Clean Up Challenge schakelde een communicatiebureau in. Dankzij deze vakmensen (sociale netwerken, omroepen, GDPR, enz.) bereikten de collectieve werken een doelgroep die niet noodzakelijk gewend is aan gemeentelijke activiteiten deel te nemen: een bijkomend succes voor de gemeente. Dankzij de diensten van een communicatiebureau werd bijzondere aandacht besteed aan minder welgestelde bevolkingsgroepen, voortijdige schoolverlaters en werklozen. Hetzelfde blijkt uit de publicaties binnen het Consortium Brusseau Bis (zie fiche XXX).

Daarom moet de gemeente zich door deze voorbeelden laten inspireren en de kans grijpen om intern effectievere en efficiëntere communicatie op te zetten (**zie actie 1.2.2**).

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21, Scholen, La Villa
- **Gemeentelijke partners:** Leefmilieu, Netheid, Preventie
- **Andere partner(s):** burgercollectieven zoals Jean De Gref'fleuri, F'Lowet Power, Aromati-K Wagner, Gans&Roses maar ook het platform "Burgerraad van La Villa"

Middelen

- **Financieel:** Eigen middelen en subsidies van Leefmilieu Brussel of Good Planet indien mogelijk
- **Mensen:** Gemeente en burgers
- **Materiaal:** gemeentelijke technische dienst en via subsidie

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Openbare aanbesteding voor ondersteuning door communicatiebureau		
Oprichting van een netwerk van ambassadeurs voor netheid en (ten minste) tweejaarlijkse ophalingen	2021	doorlopend
Voortzetting van de burgercollectieven via projectoproepen "Vooruit met de wijk"	April 2021	doorlopend
Voortzetting van de schoolwerven	April 2021	doorlopend
Collectieve decoratie van de Sibelga dozen in samenwerking met de culturele centra	2023	

Succesindicatoren

De dienst Agenda 21 zal jaarlijks een opvolgingstabel bijhouden om de volgende cijfergegevens in te zamelen:

- aantal collectieve werven: nieuw / voortgezet / in totaal uitgevoerd;
- aantal deelnemers aan de werven (regelmatige + nieuwkomers);

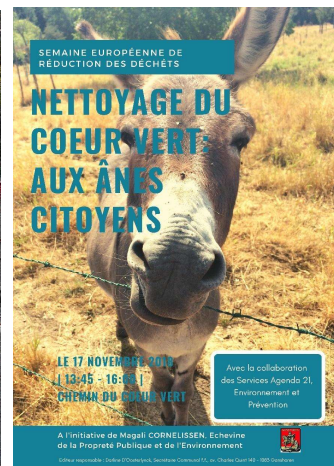
- aantal vergroeningsacties + foto follow-up en beheer in de tijd;
- Aantal Sibelga dozen versierd met La Villa

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** de collectieve werven voor vergroening of netheid zorgen voor meer biodiversiteit
- **Sociaal:** de verschillende soorten collectieve werven leren de deelnemers nieuwe vaardigheden aan en kunnen leiden tot werkgelegenheid of socioprofessionele inschakeling
- **Economisch:** collectieve werven maken het mogelijk de kosten van bepaalde werken te drukken door de inzet van arbeidskrachten
- **Participatie:** collectieve actie zorgt voor sociale cohesie tussen bewoners en tussen projectdragers
- **Goed bestuur:** afhankelijk van het project dat zij dragen, zijn de structuren volledig autonoom - altijd met de steun van de dienst A21 op verzoek.

Foto van de afvalinzameling

Flyer van de activiteit

DOELSTELLING 2: GEOPTIMALISEERDE GEMEENTELIJKE COMMUNICATIEPLATFORMEN

Actie 1.2.1: Een intranet opzetten voor de Administratie

Huidige context, doelstellingen, actie

De interne communicatie van de verschillende gemeentediensten is vaak versnipperd over verschillende dienstnota's, die in elke dienst afzonderlijk worden geklasseerd. Met de invoering van een intranet zou de centralisatie van deze informatie leiden tot meer duidelijkheid binnen een dienst zelf en tussen diensten onderling, alsook tot een aanzienlijke tijdwinst. De dienstnota's kunnen ook nog steeds in de technische diensten worden uitgehangen om de digitale kloof te vermijden. Het succes van de teambuilding van 2021 bevestigde dit.

Het intranet zal elke medewerker in staat stellen een duidelijk zicht te hebben op het gemeentelijke organigram en een gezicht 'te plakken' op ieder van zijn of haar collega's. Het gevoel deel uit te maken van het gemeentebestuur en de ontdekking van ieder van de leden ervan door middel van een korte beschrijving zullen een beeld geven van de omvang van het aantal medewerkers van de gemeente Ganshoren.

Mogelijke inhoud van het intranet:

- lijst van de diensten en kabinetten met een fotoboek;
- nieuwsoverzicht (zoals op een sociaal netwerk): wekelijkse communicatie / interne en dienstnota's / gemeentelijke evenementen / voorstelling van projecten van de diensten voor de burgers op het gemeentelijk grondgebied / enz.;
- persoonlijke pagina: identificatie met ID-kaart voor vakanties / betalingen
- specifieke pagina voor A21 + andere nader te bepalen items
- ook zou een systeem van elektronische handtekeningen kunnen worden opgenomen om het werk van de diensten te vergemakkelijken.
- Forum als werkinstrument en werkgroep

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst gemeentesecretariaat en/of vrijwillige medewerkers
- **Gemeentelijke partners:** Informatica en werkgroep Openbare ruimte
- **Andere partner(s):** Dienstverlener voor het uitwerken van het intranet

Middelen

- **Financieel:** gemeentebegroting

- **Mensen:** Een beheerder/opsteller
- **Materiaal:** intranetplatform

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Beslissing van het College	2021	/
Op begroting van 2023	2021	2022
Uitwerken van het intranet	2022	2022

Succesindicatoren

De dienstverlener die het intranet opzet, moet een Google analytics/statistical monitoringsysteem installeren om het gebruik (en dus het al dan niet welslagen) van het intranet op te volgen. Naast deze statistische gegevens zou een tevredenheids- en gebruiksenquête (met suggesties voor verbeteringen en aanvullingen) kunnen worden verspreid onder al het gemeentepersoneel.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** centralisatie van de gegevens en minder papieren afdrukken
- **Sociaal:** betere interne kennis van de Administratie en van wie er werkt, inclusie en samenhangsgevoel
- **Economisch:** tijdwinst voor de diensten
- **Participatie:** toelichting bij de verschillende projecten die door de diensten worden uitgevoerd in het nieuwsoverzicht (zelf beschikbaar voor al wie informatie wil publiceren). De informatie zal vlotter doorstromen naar de technische diensten en de werknemers.
- **Goed bestuur:** transparantie en visie van de hiërarchie, samenwerking en openheid tussen de diensten.

Figuur 16: Le Nouvel Economiste: L'intranet se transforme en digital workplace (Het intranet wordt een digitale werkplek).
Online gelezen op 29.09.2021 in <https://www.lenouveleconomiste.fr/lesdossiers/intranet-se-transforme-en-digital-workplace-79430/>

DOELSTELLING 2: GEOPTIMALISEERDE GEMEENTELIJKE COMMUNICATIEPLATFORMEN

Actie 1.2.2: Ontwikkeling van het gemeentelijk informatieblad "Ganshoren Info" en van de communicatie met de buitenwereld in het algemeen

Huidige context, doelstellingen, actie

De communicatie van de gemeente Ganshoren is te beperkt. De informatie komt niet vlot over, het gemeentelijk informatieblad wordt niet door iedereen ontvangen en de tijd tussen het schrijven en het verschijnen is te lang, waardoor het moeilijk is om voor inhoud te zorgen.

De Facebookpagina en de website van de gemeente, evenals die van Agenda 21, proberen deze leemten op te vullen zonder daar echt in te slagen. Daarbij verandert de aard van het informatiekanaal (digitaal en niet op papier).

Deze actie moet het mogelijk maken de communicatie in Ganshoren te versterken door middel van een **beter leesbaar en frequenter** gemeentelijk informatieblad (dat momenteel om de drie maanden verschijnt). Deze doelstelling kan worden bereikt door de communicatiedienst te versterken, maar ook met de occasionele medewerking van andere actoren op het grondgebied, zoals het Jeugdhuis, dat elk jaar de hoofdredactie voor enkele nummers op zich zou kunnen nemen.

Het is belangrijk dat de dienst Communicatie een redactioneel handvest garandeert dat de krant in staat stelt de gemeentelijke activiteiten en nuttige informatie voor elk van de burgers van Ganshoren weer te geven, onafhankelijk van de verschillende politieke meerderheden binnen de gemeente.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** dienst Communicatie
- **Gemeentelijke partners:** de verschillende diensten die hun artikels schrijven
- **Andere partner(s):** dienstverlener voor het drukken, lokale actoren (bv. : Jeugdhuis van Ganshoren)

Middelen

- **Financieel:** momenteel volstaan 12.700€ voor het drukken en 7.500€ voor de distributie bij de huidige frequentie
- **Mensen:** vooral de middelen aan mensen moeten worden versterkt, met een coördinator en redacteur van artikelen in elke dienst
- **Materiaal:** /

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Versterking van de dienst Communicatie	2023	
Vernieuwing van het grafisch handvest	2024	2025
Verspreiding van de nieuwe edities van Ganshoren info (min. 6 / jaar)	2026	doorlopend

Succesindicatoren

Er moet worden nagegaan of alle inwoners hun informatieblad gekregen hebben. Op een formele manier (via online enquêtes of in het informatieblad zelf) of informeel tijdens diverse bijeenkomsten kon de mening van de inwoners worden verzameld: Betere leesbaarheid? Betere communicatie?

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** voor het drukken wordt gebruik gemaakt van kringlooppapier
- **Sociaal:** in het informatieblad staan gespecialiseerde rubrieken, en bij een betere distributie bij iedereen creëert men gelijke kansen
- **Economisch:** Beperkt budget, gratis distributie aan de burgers
- **Participatie:** de verschillende diensten leveren hun bijdrage aan de redactie
- **Goed bestuur:** vlotte communicatie van de gemeente met de burgers

Figuur 17: Een cover van Ganshoren Info

DOELSTELLING 2: GEOPTIMALISEERDE GEMEENTELIJKE COMMUNICATIEPLATFORMEN

Actie 1.2.3: Een welkomstpakket samenstellen + elk kwartaal een wandeling voor nieuwkomers voorstellen

Huidige context, doelstellingen, actie

Tot het begin van de jaren 1990 werden nieuwe inwoners van Ganshoren uitgenodigd om in de raadszaal een filmpje te bekijken waarin de gemeente, haar infrastructuur, haar bestuur en haar geschiedenis werden voorgesteld.

Dit initiatief is al 30 jaar achterhaald en de komst van nieuwe gezinnen op het grondgebied verdient extra aandacht. Het samenstellen van een echt welkomstpakket zou een goede eerste stap zijn om deze toekomstige medeburgers aan te moedigen een goede start te nemen in het gemeenschapsleven.

Het "GansCom"-pakket, resultaat van de samenwerking van de dienst Agenda 21 en de dienst Bevolking, zou kunnen bestaan uit:

- de "Administratieve Gids" met nuttige nummers;
- de lijst van scholen en crèches;
- informatiefiche over de wijkagenten;
- informatie over de sportactiviteiten;
- informatie over de verschillende gemeentelijke en gewestelijke premies;
- het recentste gemeentelijke informatieblad (zie actie 1.2.1);
- Ganshoren à la carte (boekje over het erfgoed van Ganshoren, met 3 wandelingen);
- de participatieve kaart van de hulpbronnen van de gemeente (zie actie 1.5.3);
- de folder van de vallei van de Molenbeek;
- het programma van de culturele diensten en culturele centra;
- de links naar de verschillende websites en Facebookpagina's;
- parkeerinformatie: Brussels parking + het formulier voor de online procedures + informatie op de website van Cyclo-parking voor inschrijving op de wachtlijst. eventueel een parkeerschijf (als de financiën het toelaten);
- een gratis toegang per persoon tot het gemeentelijke zwembad;
- eventueel een ID-kaartlezer (om irisbox te gebruiken) (als de financiën het toelaten);
- eventueel een pakket vuilniszakken (als de financiën het toelaten).

Naast deze kit, die uitnodigt om Ganshoren en zijn werking zelf te ontdekken, zou om de drie maanden een verkenningswandeling van het grondgebied kunnen worden voorgesteld, waarbij de verschillende projecten met elkaar worden verbonden en nieuwkomers elkaar kunnen ontmoeten.

Ook zou intern een geactualiseerd filmpje over het erfgoed en het leven van de gemeenschap kunnen worden gemaakt, die op een driemaandelijke welkomstavond zou kunnen worden vertoond. Dit filmpje zou ook kunnen worden vertoond op de gemeentelijke schermen in bepaalde wachtkamers.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en dienst Bevolking
- **Gemeentelijke partners:** Onthaal, dienst communicatie, secretariaat, alle diensten die zijn betrokken bij een fiche voor het welkomstpakket (zoals de culturele diensten)
- **Andere partner(s):** Burgerraad La Villa, CEBO, Graafschap Jette.

Middelen

- **Financieel:** Herbruikbare tas, budgetteren in 2024.
- **Mensen:** coördinatie dienst bevolking en onthaal
- **Materiaal:** pakket en logistiek

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Planning van de actie / budget en werkgroep	2023	2024
Opzetten van de actie via de begroting 2024	2024	doorlopend
Ontdekkingswandeling	2024	3 x / jaar

Succesindicatoren

De diensten Agenda 21 en Bevolking zullen een korte enquête opstellen die bij nieuwe gezinnen ongeveer een jaar na hun aankomst zal worden verspreid. Aan de hand daarvan zullen wij hun tevredenheid beoordelen en de gevoerde actie verbeteren op basis van hun behoeften en mening.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** ontmoeting tussen nieuwe inwoners en gemeentepersoneel, kennismaking met het leven in de gemeente
- **Economisch:** gratis kit met inhoud
- **Participatie:** mogelijkheid om deel te nemen aan een burgerproject door te leren over de mogelijkheden op het grondgebied, contact gelegd met twee proactieve diensten
- **Goed bestuur:** wegwijs geraken op het grondgebied door de nieuwe gezinnen dankzij de ervaring van de gemeentediensten

Figuur 18: Referentiebeeld: het welkomspakket van de gemeente Houyet

DOELSTELLING 3: RE-INTEGRATIE VAN VROUWEN IN DE OPENBARE RUIMTE

Actie 1.3.1: Nieuwe naamgeving van straten/paden

Huidige context, doelstellingen, actie

"Ganshoren telt meer dan honderd (106 als mijn gegevens kloppen) lanen, straten, erven, voorpleinen, enz. Meer dan een derde van deze plaatsen zijn genoemd naar oud-strijders en verzetsmensen. De andere namen verwijzen naar bloemen, muziek, geschiedenis... Afgezien van twee van onze vorstinnen (koningin Fabiola en koningin Paola), alsmede Maria van Hongarije en Margaretha van Oostenrijk (respectievelijk de zuster en de tante van keizer Karel V), draagt geen enkele andere plaats een vrouwen naam. Sinds enige tijd bestaat de wens om aan openbare plaatsen namen van vrouwen te geven. Toegegeven, vrouwen hebben niet altijd de plaats gekregen die zij verdienen en het zou een goede zaak zijn de namen van onze straten te vervrouwelijken. Maar betekent dit dat de huidige namen moeten verdwijnen?"

Een uittreksel uit de tekst van het Graafschap Jette, geschreven door Aldo Alu, een sympathisant van Agenda 21 en lid van de burgerraad van La Villa, legt de grondslagen voor deze actie.

De vrouwen die in Brussel - en vooral in Ganshoren - in de schijnwerpers staan, zijn immers vaak heiligen of prinsessen, ver van de intellectuelen, machtige mannen, geleerden en andere mannelijke kunstenaars die de naamplaatjes van straten, lanen en steenwegen sieren. Het doel van deze actiefiche is het "patrimonium" van Ganshoren te herdenken door te zoeken naar een "Matrimonium" en dit op te waarderen.

Deze actie is erop gericht vrouwen in participatiegroepen van alle leeftijden en afkomst, in niet-gemengde of gemengde groepen, in staat te stellen samen na te denken over hoe zij hun gemeente kunnen heroveren: de weinige paden en rotondes die geen naam hebben een nieuwe naam geven? Aan bepaalde straten een dubbel naambord toekennen, om een vrouwelijke vertegenwoordiger te hebben zonder alles overhoop te halen? Een wandeling organiseren langs verschillende stedelijke kunstinterventies die de vrouw in al haar diversiteit voorstellen?

Deze ontmoetings- en uitwisselingsmomenten worden een soort Kenniscafé van het "Matrimonium" van Ganshoren. De resultaten van de participatieve werkmethode (in overeenstemming met het beleid van de gemeente en de haalbaarheid) zullen deze actie concreet gestalte geven in de openbare ruimte van Ganshoren.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** A21, Cultuur FR/NL
- **Gemeentelijke partners:** Mobiliteit, Openbare werken
- **Andere partner(s):** Graafschap Jette, Garance vzw, ERU & Habitant des Images, Le monde selon les femmes vzw

Middelen

- **Financieel:** inbegrepen in de toekomstige voorzieningen
- **Mensen:** dragers en partners

- **Materiaal:** animatietools en drankjes voor de participatiemomenten

Planning:

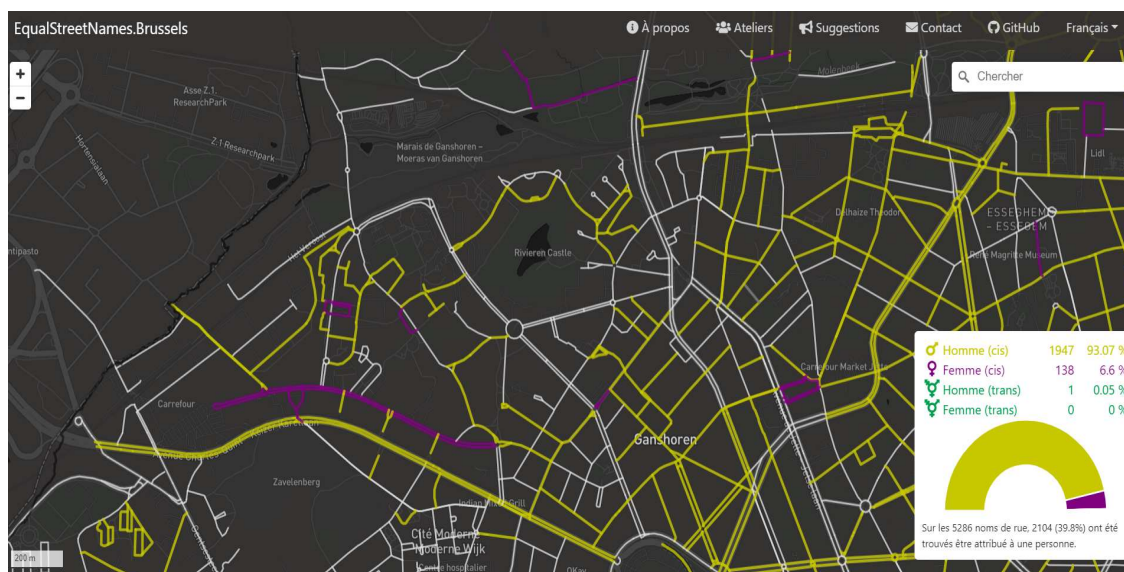
Fasen	Start	Voltooing
Opzetten van het project: dragers en partners	2023	2024
Raadpleging van de vrouwen (ten minste 4 workshops om zoveel mogelijk vrouwen en jonge vrouwen te bereiken)	2024	2024
Concrete uitwerking van de door allen gekozen actie	2025	

Succesindicatoren

De actiedragers zullen een eenvoudige telling uitvoeren: het aantal workshops onder vrouwen en het aantal vrouwen dat aan ten minste één workshop heeft deelgenomen. Tot slot zal uit de fysieke uitvoering van de actie (nog onbekend in dit stadium, vóór de raadpleging van de burgers) het succes ervan moeten blijken.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** sociale insluiting van een minderheidspubliek, mogelijkheid tot keuze van deelname in niet-gemengde groepen
- **Economisch:** gratis workshops voor deelnemers
- **Participatie:** ontmoeting en reële inzet van arbeidskrachten, aangezien de resultaten van de workshops zullen leiden tot de verwezenlijking van een of ander project
- **Goed bestuur:** de gemeente geeft directe macht aan de burgers

Figuur 19: cartografie <https://equalstreetnames.brussels/>

DOELSTELLING 3: RE-INTEGRATIE VAN VROUWEN IN DE OPENBARE RUIMTE

Actie 1.3.2: Organisatie van een verkenningswandeling - thema: gevoel van veiligheid en pragmatisme voor vrouwen en andere genderminderheden

Huidige context, doelstellingen, actie

Voor alle burgers is het van essentieel belang dat zij zich vrij kunnen verplaatsen, dat zij zonder angst het openbaar vervoer kunnen gebruiken, over straat kunnen lopen of een terrasje kunnen meepikken, kortom, dat zij zich op hun gemak voelen in de openbare ruimte. Getuigenissen van vormen van geweld op straat, zoals tasjesroof, gebrek aan respect, achtervolgd worden, verbale agressie, beledigingen, intimidatie, opmerkingen... Al deze gedragingen, die kunnen gaan tot handgemeen of seksuele agressie, zijn meestal getuigenissen van vrouwen en andere genderminderheden, die in onze samenleving veel voorkomen.

Tegenwoordig wordt de openbare ruimte overwegend door mannen bevolkt, waardoor deze vijandiger is voor vrouwen, voor personen met een vrouwelijk uiterlijk en voor andere genderminderheden, die meer kans lopen om slachtoffer te worden. Waar de openbare ruimte niet erg bevorderlijk lijkt voor de integratie van genderminderheden, stelt deze actie voor iets te ondernemen om het tij te doen keren.

Er zal een vooraf geplande verkennende wandeling door Ganshoren worden opgezet om de "typische" openbare ruimten aan te pakken en de tongen los te maken van degenen voor wie ze niet zijn ontworpen:

- welke ruimten lijken gevaarlijk en waarom?
- welk stadsmeubilair (banken, tafels, sport, enz.) en waar?
- welke obstakels op het gebied van mobiliteit (voetpad, openbaar vervoer, parkeren, enz.)?
- welke verlichting 's nachts?
- welk element kan een gevoel van veiligheid geven?
- enz.

In overleg met de deelnemers zal de wandeling naar keuze gemengd of niet-gemengd zijn. Het is nodig een participatieve techniek te ontwikkelen om de tijdens de wandeling verkregen informatie te benutten voor het formuleren van aanbevelingen voor de gemeentelijke diensten: voorzieningen, werken en openbare ruimten, licht-/donkerplan (zie actie 4.6.5), enz. Indien de begroting het toelaat, zal het uitnodigen van specialisten op dit gebied een troef zijn voor het welslagen van deze actie.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Mobiliteit en Openbare werken
- **Andere partner(s):** Burgerraad van La Villa, Université des femmes, Le monde selon les femmes vzw, Apolline Vrancken (Brusselse architecte en gids gender studies), ARAU: <https://www.arau.org/>, Garance, ERU & Habitants des Images

Middelen

- **Financieel:** specifiek budget "Gender" of interne van Agenda 21
- **Mensen:** Agenda 21, vzw
- **Materiaal:** cartografie [Brussels Plan ter bestrijding van geweld tegen vrouwen](#)

Planning:

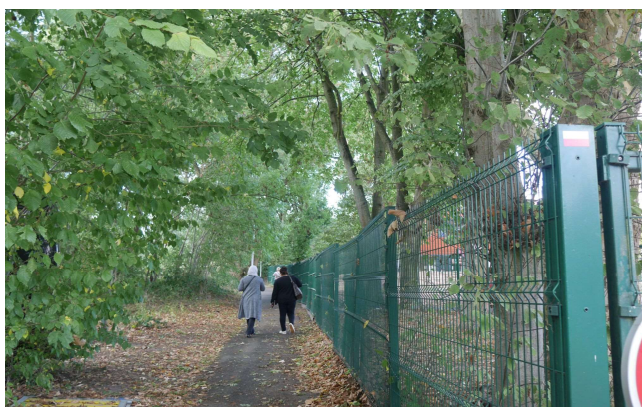
Fasen	Start	Voltooiing
Partnerschappen en methodologische voorbereiding van de wandeling	2023	
Gerichte communicatiecampagne voor de deelnemers	2024	
Ontdekkingswandeling	2024	
Uitbrengen van aanbevelingen	2024	
Integratie van de aanbevelingen / Specifieke voorzieningen	2025	2027

Succesindicatoren

Telling door de dienst Agenda 21: aantal deelnemers aan de wandeling, aantal maatregelen of voorzieningen die zijn uitgevoerd op basis van de gedane aanbevelingen.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** actie gericht op gelijkheid van mannen en vrouwen en op sociale samenhang in de openbare ruimte
- **Participatie:** co-creatie van de diagnose openbare ruimte, participatieve wandeling
- **Goed bestuur:** Herbestemming van de openbare ruimte door de aanbevelingen mee te nemen in de maatregelen en voorzieningen van de gemeente

Figuur 20: gebruikers van een pad in Ganshoren

DOELSTELLING 4: PARTNERSCHAPPEN TUSSEN DE GEMEENTE EN HET OCMW

Actie 1.4.1: Inzamelen van bioafval waar mogelijk

Huidige context, doelstellingen, actie

In 2023 zal het sorteren van organisch afval verplicht zijn. Met het oog op deze uitdaging wilde de gemeente innovatief zijn en werk maken van het testen van verschillende manieren om afval in te zamelen en te recyclen. Daarom zette zij het "Cycl'organique"-project op met verschillende partners: het OCMW, maar ook restaurants en gemeentelijke crèches.

Dit is een project voor de inzameling van bioafval waarbij restaurants en kantines organisch materiaal aanleveren voor compostering. De vzw Worms haalde een overheidsopdracht binnen om twee artikel 60-OCMW-medewerkers op te leiden en te begeleiden bij de ophaling van bioafval, totdat ze autonoom kunnen werken. De dienst Agenda 21 heeft via subsidie een bakfiets aangeschaft voor de inzameling, en het hele project wordt gecoördineerd door het kabinet van de eerste schepen.

De wetgeving inzake de inzameling van bioafval en het hergebruik van compost maakt een optimaal gebruik ervan op het grondgebied echter nog niet mogelijk. Het project blijft dus nog beperkt tot de proeffase.

Deze actie is erop gericht het hele project nieuw leven in te blazen zodra de wetgeving het gebruik van gecomposteerde materialen in alle soorten ruimten toestaat: buurtcomposteerparken, schoolmoestuinen, gemeentelijke groene ruimten, bij particulieren, enz.

Vanuit het oogpunt van samenwerking tussen het OCMW en de Gemeente brengt dit project een positieve spiraal op gang voor het imago van beide instellingen. Deze actie maakt de deelname van het OCMW mogelijk, met name via de verbintenis op middellange termijn van artikel 60-medewerkers, maar ook de invoering van een gedecentraliseerd systeem voor de inzameling van bioafval op gemeentelijk niveau. Met deze actie zou eindelijk kunnen worden voldaan aan de verplichting om organisch afval op gewestelijke schaal te sorteren, wanneer de wetgeving de decentralisatie van de sortering van bioafval mogelijk maakt...

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Kabinet van de 1e Schepen, Agenda 21, OCMW van Ganshoren
- **Gemeentelijke partners:** Groendienst en openbare netheid en dienst Lokale en duurzame economie
- **Andere partner(s):** WORMS vzw

Middelen

- **Financieel:** subsidie van Leefmilieu Brussel en eigen middelen

- **Mensen:** 2 art.60-medewerkers, 1 persoon van WORMS, Agenda 21 en Lokale en duurzame economie
- **Materiaal:** inzamelbakken, voor inzameling uitgeruste bakfiets, compostbakken en composteermateriaal.

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Herneming van het proefproject	2021	2022
Duurzaamheid van het project	2023	NvT

Succesindicatoren

Het OCMW kan zorgen voor de telling van het aantal inzamelingen per jaar, evenals van het volume ervan en een indicatie van de omzetting ervan.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** deelname aan de koolstof-, stikstof- en fosforcycli die op gemeentelijk niveau vastgelegd zijn. Toename van micro- en macro-ongewervelden op de composteerplaats en van de andere schakels in de voedselketen
- **Sociaal:** art.60-activiteiten en vermoedelijke werkgelegenheid
- **Economisch:** circulaire economie en zero waste, valorisatie van bioafval, vermindering van alle restafval en afvoer ervan, alsook van koolstofhoudend afval
- **Goed bestuur:** positief partnerschap tussen Gemeente en OCMW

Figuur 21: afbeelding van het studierapport van het Consortium Operation Phosphore

DOELSTELLING 4: PARTNERSCHAPPEN TUSSEN DE GEMEENTE EN HET OCMW

Actie 1.4.2: Uitwerken van een ecologisch ontwerp voor de nieuwe vleugel van het OCMW

Huidige context, doelstellingen, actie

Sinds enkele jaren moet het OCMW van Ganshoren zijn Home renoveren om aan de huidige normen te voldoen en meer bewoners te kunnen opvangen. Het OCMW heeft al financieringsbronnen gevonden, maar nog niet voldoende interne human resources om het project te coördineren.

Aangezien het project nog niet van start is gegaan, is het belangrijk om de Agenda 21 aan te grijpen om een ecologisch ontwerp te eisen voor de nieuwe vleugel die het OCMW wil bouwen. Normen ter zake zullen moeten worden opgenomen in het bestek van de projectontwerper Architectuur. In samenwerking met de dienst Stedenbouw en Openbare Werken zal het OCMW borg staan voor de goede uitvoering van het project en de naleving van de ecologische normen,.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** OCMW
- **Gemeentelijke partners:** Kabinet van de 1e Schepen, diensten Stedenbouw en Openbare Werken
- **Andere partner(s):** het via een overheidsopdracht aangestelde studiebureau.

Middelen

- **Financieel:** Een klein deel via subsidies en een groot deel van de gemeente.
- **Mensen:** /
- **Materiaal:** /

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Opstelling van het bestek, met ecologische normen voor de bouw	2021	2022
Aanstelling van de projectontwerper Architectuur	2022	2023
Voorontwerp en definitief ontwerp	2023	2024
Werken	2024	2026

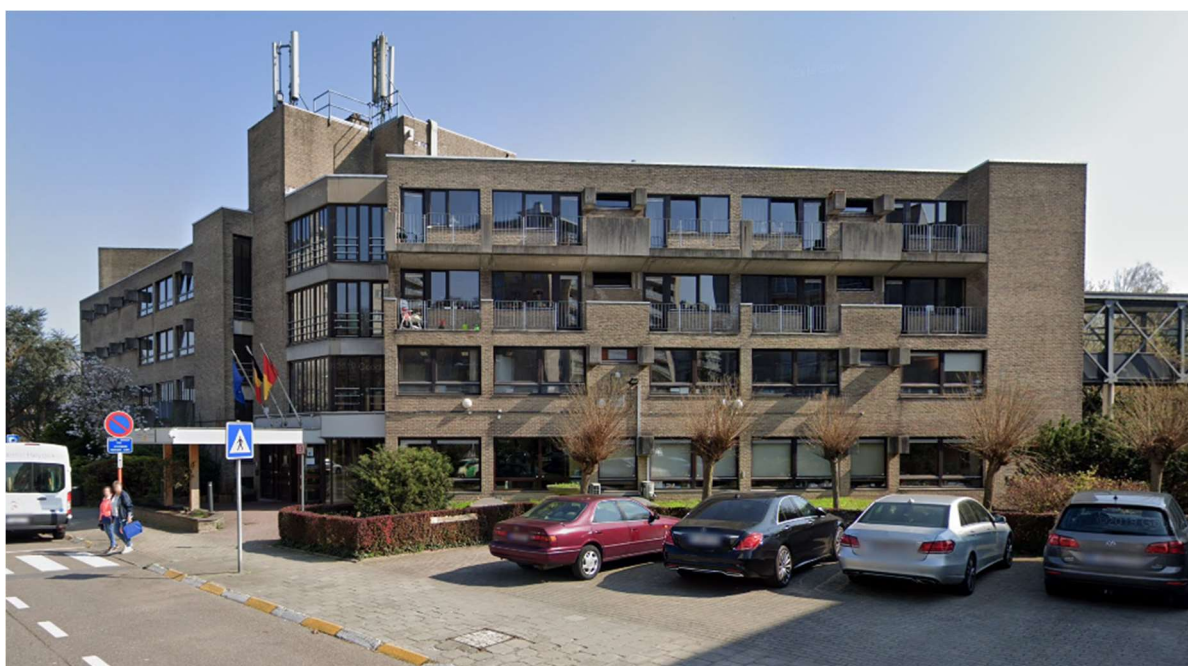

Succesindicatoren

Opstellen van een tabel met de bestaande normen inzake ecologisch ontwerp, en aanvinken van de vakjes voor alle normen waaraan is voldaan.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** ecologisch ontwerp van een milieuvriendelijk gebouw
- **Sociaal:** uitbreiding van de capaciteit van het Home van het OCMW
- **Goed bestuur:** samenwerking tussen gemeente en OCMW

Figuur 22: Foto van het Home van het OCMW van Ganshoren

DOELSTELLING 5: GEMEENTEPERSONEEL EN BETROKKENHEID VAN DE BEVOLKING

Actie 1.5.1: Organiseren van activiteiten tussen burgers, gemeentelijke diensten en projectpartners

Huidige context, doelstellingen, actie

De behoefte aan erbij horen en het enthousiasme voor activiteiten binnen de administratieve diensten zijn goed voelbaar sinds enkele jaren. Het gemeentebestuur van Ganshoren werd nochtans lange tijd beschouwd als een grote familie waar iedereen elkaar kende. Gedurende verscheidene jaren verminderde het personeelsbestand gezien de omvang van de gemeente en het geringe aantal inwoners, maar de laatste tijd bestaat de tendens van een groeiend aantal nieuwe medewerkers. Met deze nieuwkomers hebben veel personeelsleden niet de gelegenheid om elkaar te leren kennen.

Tijdens een Agenda 21-workshop met verschillende diensten tijdens het opstellingsproces met het studie bureau ERU in 2020 uitten verscheidene deelnemers de wens om opnieuw activiteiten te organiseren tussen de verschillende diensten. Bovendien hebben de bewoners tijdens een burgerworkshop eveneens te kennen gegeven dat ze meer contact willen hebben met het gemeentepersoneel.

Maatregelen van de actie:

- het personeelsfeest en de barbecue aan het einde van de zomer handhaven (kasteelaperitief)
- het sint-Maartensfeest opnieuw organiseren
- de wijkfeesten LOJEGA in stand te houden in samenwerking met BuurtPensioen
- de Agenda 21-workshops, -vergaderingen en -uitstapjes voortzetten
- buurt- en wijkfeesten organiseren
- solidaire lunches en eerlijke handel organiseren
- Een gemeentelijke inter-diensten GASAP oprichten
- Organiseren van "Middagen van duurzame ontwikkeling" tussen de verschillende diensten
- Landelijke en stedelijke drinks organiseren

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en stedelijke animatie
- **Gemeentelijke partners:** Milieu, Noord/Zuid solidariteit en Preventie (Buitenschoolse opvang)
- **Andere partner(s):** Aperitief op het kasteel, LOJEGA, BuurtPensioen.

Middelen

- **Financieel:** Dienstvrijstelling tijdens bepaalde middagen

- **Mensen:** Opzetten van een activiteitenwerkgroep
- **Materiaal:** gewestelijke kit voor de organisatie van wijkfeesten, feestmeubilair van de Gemeente

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Opzetten van een officiële werkgroep om de activiteiten intra + extra te plannen	2022	doorlopend
Publicatie van de activiteitenplanning	2024	doorlopend
Organisatie van de activiteiten	2024	doorlopend

Succesindicatoren

De dienst Stadsanimatie zal de volgende tellingen uitvoeren:

- Aantal georganiseerde activiteiten gedurende 1 jaar
- Aantal verschillende thema's van georganiseerde activiteiten
- Gemiddeld aantal deelnemers aan een activiteit
- Gemiddeld aantal deelnemers over 1 jaar, alle activiteiten samen.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** workshops & ontmoetingen rond het thema duurzame ontwikkeling
- **Sociaal:** betere samenhang en kennis tussen collega's + burgers
- **Economisch:** solidaire activiteiten
- **Participatie:** Werkgroep van verschillende diensten en deelname (intern en extern) aan activiteiten
- **Goed bestuur:** Co-creatie van de activiteiten, meer transparantie en menselijkheid door de mensen achter de diensten te leren kennen

Figuur 23: Foto van vroeger, Sint-Maartensfeest, credits Véronique Rosiers

DOELSTELLING 5: GEMEENTEPERSONEEL EN BETROKKENHEID VAN DE BEVOLKING

Actie 1.5.2: Een eco-team oprichten

Huidige context, doelstellingen, actie

Tijdens het voorbereidingsproces van Agenda 21 maakten workshops met medewerkers van de administratie het mogelijk bepaalde verwachtingen concreet in te vullen. De wens om een "eco-team" op te richten werd uitgesproken, en aan de deelnemers werd een modelactiefiche voorgesteld, zodat zij samen konden nadenken over de verschillende modaliteiten.

Het doel van het eco-team is bewustmaking van de noodsituatie op klimaatgebied en van de manier waarop men op zijn werkplek zijn voetafdruk op het milieu kan verminderen. Er is ook een economisch belang (inzake energiebesparing) en het is belangrijk te communiceren over dagelijkse gebaren die duurzame ontwikkeling en gezondheid combineren. Kleine, eenvoudige acties kunnen worden ondernomen: herbruikbare en duurzame bekertjes, waterfonteinen, communicatie en bewustmaking, eenmalige krachtige acties, producten die de schoonmaakdienst gebruikt, enz.

Deze actiefiche is nu ingediend en goedgekeurd door het College. Het is nu zaak de doelstellingen ervan na te streven. Het eco-team staat open voor alle medewerkers die willen bijdragen aan de duurzaamheid van de administratie en haar grondgebied.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** gevarieerde groep van gemeentelijke medewerkers
- **Andere partner(s):** afhankelijk van de voorgestelde activiteiten

Middelen

- **Financieel:** dienstvrijstelling
- **Mensen:** driemaandelijke bijeenkomst
- **Materiaal:** afhankelijk van de voorgestelde activiteiten

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Oprichting van het eco-team	2022	NvT
Inzetten van de leden	2022	doorlopend
Halfmaandelijke vergadering	2022	doorlopend

Uitrollen van concrete acties	2023	doorlopend
-------------------------------	------	------------

Succesindicatoren

Telling uit te voeren door een zelf aangestelde persoon binnen het eco-team:

- Aantal deelnemende medewerkers
- Aantal verschillende deelnemende diensten
- Aantal vergaderingen per jaar (streefcijfer: 4)
- Aantal uitgevoerde acties

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** milieuvriendelijke acties en sensibilisering
- **Sociaal:** sociale cohesie, groepseffect
- **Economisch:** Besparing van energie, van papier, ...
- **Participatie:** empowerment van de medewerkers
- **Goed bestuur:** Werkgroep die doelstellingen vastlegt voor alle andere gemeentelijke personeelsleden (vertrouwen in de gemaakte keuzes)

Figuur 24: Foto van de door ERU in februari 2020 georganiseerde workshop met de gemeentelijke medewerkers

DOELSTELLING 5: GEMEENTEPERSONEEL EN BETROKKENHEID VAN DE BEVOLKING

Actie 1.5.3: Participatief in kaart brengen van de hulpbronnen van de gemeente

Huidige context, doelstellingen, actie

De gemeente Ganshoren beschikt over een groot potentieel aan hulpbronnen op haar grondgebied. Wie kan daar beter van getuigen dan de inwoners en de gemeentelijke medewerkers? Deze actie stelt voor om op een participatieve manier de hulpbronnen van de gemeente in kaart te brengen, waardoor talrijke trajecten kunnen worden ontdekt, zowel voor burgers/medewerkers die er al lang wonen als voor nieuwkomers.

Deze kaart zal worden opgesteld na ten minste 3 participatieve workshops die door een externe dienstverlener worden georganiseerd. De kaart streeft geen volledigheid na en wil niet elk detail van het grondgebied weergeven, maar wil een afspiegeling zijn van de manier waarop de burgers in Ganshoren leven. Uitwisseling en ontdekking zijn de belangrijkste doelstellingen van de workshops en van het uiteindelijke cartografische resultaat.

Gezien de sterke contrasten tussen de wijken in Ganshoren zal de participatie ervoor zorgen dat de bewoners goed verdeeld zijn over het gebied. Na de workshops is aanvullende uitwisseling mogelijk: per e-mail, via enquêtes op internet via de Agenda 21- of andere websites.

De kaart zal twee vormen aannemen: een papieren versie - die aan alle inwoners zal worden toegezonden, in de welkomstkit zal worden opgenomen en aan het onthaal van de gemeente beschikbaar zal zijn - en een digitale versie die in de Agenda 21-website zal worden opgenomen. Dit zou in eerste instantie kunnen gebeuren in de vorm van een door Futurproofedcities gegenereerde kaart. Als de actie zich in de komende jaren uitbreidt, kan de digitale drager altijd nog evolueren naar een openstreetmap.

De verschillende mogelijke "lagen" van de hulpbronnen waarvoor de opinie van de deelnemers wordt gevraagd, zijn (niet uitputtend):

- Burgerprojecten (flowet power, enz.)
- Buurtcomposteerpark
- Gemeenschappelijke moestuin
- Tuinbouwproject
- Gemeentelijk containerpark
- Jeugdhuis
- Fietspunt (pomp, meubilair, enz.)
- Culturele hulpbronnen
- Verenigingsleven (repair café, Kiosk,...)
- Medische steunpunten?
- Sites van de gemeentelijke administratie
- Hondentoilet, intelligente vuilnisbakken en stemasbakken

- ...

In afwachting van de lancering van deze actie zal het bijwerken van de kaart van het Netwerk van Verantwoorde Consumenten een goed begin zijn (ook te integreren in de Agenda 21-website).

Elk jaar of om de twee jaar zouden een of meer workshops kunnen worden gehouden om de kaart bij te werken.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Stedenbouw, dienst Communicatie, Milieu
- **Andere partner(s):** externe dienstverlener(s) voor participatie, grafische vormgeving en aanmaken van de kaarten

Middelen

- **Financieel:** budget voor druk en distributie
- **Mensen:** samenwerking met de vereniging "Réseau des Consommateurs responsables" (RCR)
- **Materiaal:** databank Qgis, animatiemateriaal en -tools

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Bijwerking van de RCR-kaart	2022	/
Aanduiding van de externe dienstverlener(s)	2024	2025
Participatief proces inwoners / medewerkers	2025	2026
Publicatie van de participatieve kaart van de hulpbronnen op papier en op het tabblad van de Agenda 21-website	2027	
Bijwerking van de kaart (min. om de twee jaar)	2029	doorlopend

Succesindicatoren

De dienst Agenda 21 zal de volgende tellingen uitvoeren:

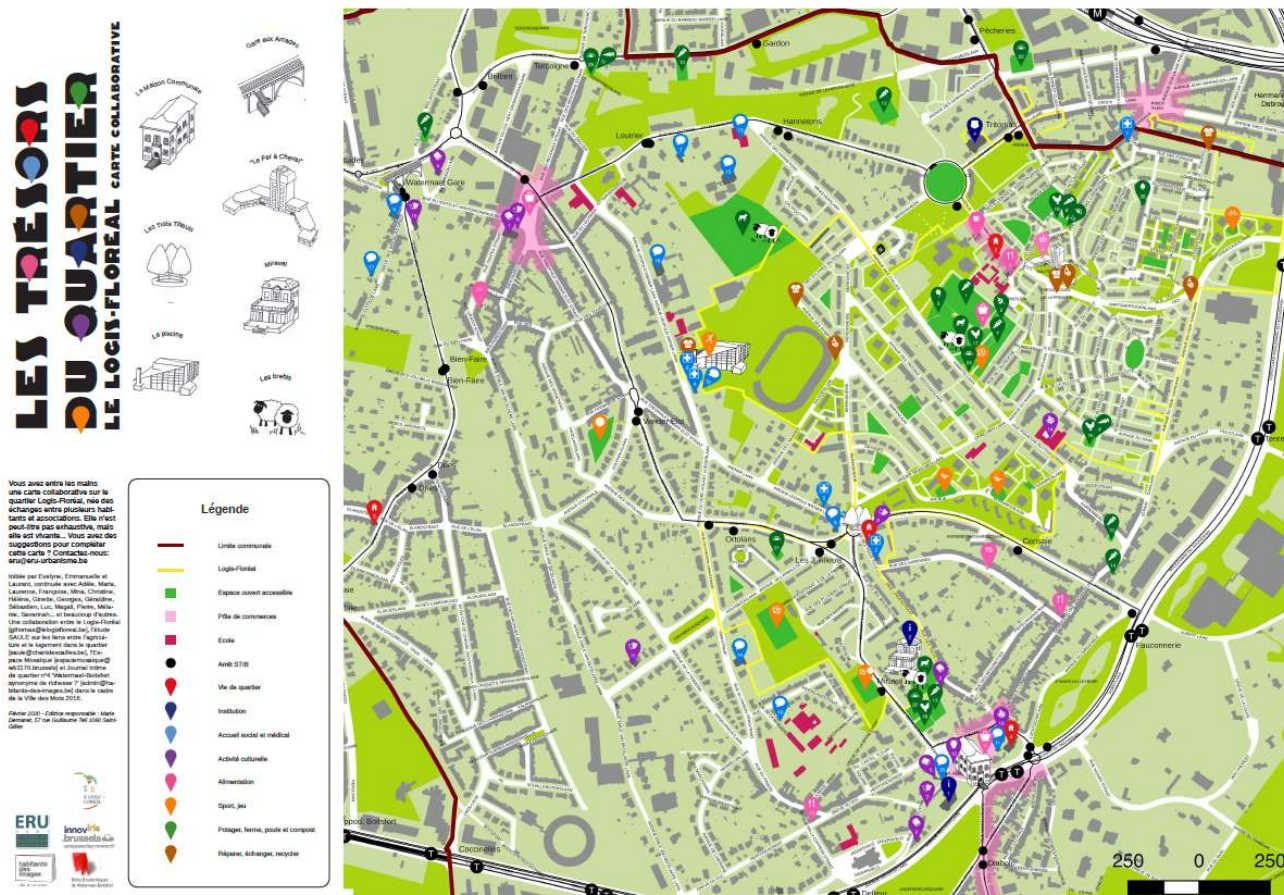
- aantal georganiseerde workshops
- Aantal deelnemers en gemeentelijke medewerkers die hebben deelgenomen aan ten minste één workshop

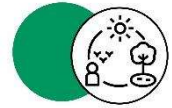
- via Google Analytics of een andere statistische tool het aantal bezoeken aan het tabblad “Participatieve kaart van de hulpbronnen” van de Agenda 21-website
- Het aantal updates van de kaart.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** de kaart vermeldt tal van milieuvriendelijke adressen en voorzieningen
- **Sociaal:** delen van initiatieven
- **Economisch:** /
- **Participatie:** co-creatie van de kaart, empowerment
- **Goed bestuur:** delen van kennis en transparantie tussen medewerkers en inwoners

Figuur 25: Referentieafbeelding: Participatieve cartografie van de hulpbronnen van de wijk, project Innoviris-CoCreate SAULE, ERU

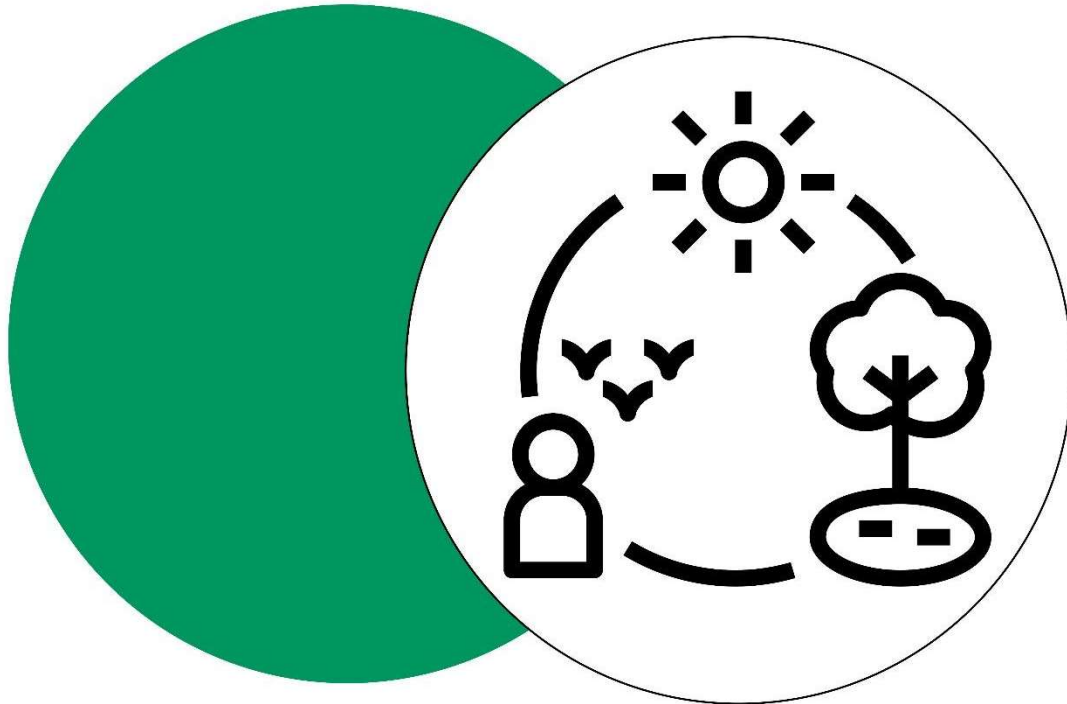

TWEEDE PIJLER: BESCHERMING EN VALORISATIE VAN LEEFMILIEU EN ECOSYSTEMEN.

Alle gebruikers van het grondgebied Ganshoren zijn het erover eens dat de gemeente groen is en groen moet blijven. Als schakel van de tweede groene ring van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet het ecologische netwerk maximaal worden ontwikkeld door de groene ruimten te valoriseren als ecosystemen met een grote biodiversiteit. Daartoe wil de gemeente parallel met de grote ruimtelijke ordeningsprojecten burgerinitiatieven ondersteunen en aanmoedigen. Momenteel versterkt de gemeente haar stedelijke en voorstedelijke ecologische netwerk door middel van verschillende groene en blauwe netwerkprojecten. Zij zou graag zien dat de bevolking haar vergezelt bij deze grote ruimtelijke ordeningsuitdagingen en dat zij kleine initiatieven (moestuinen, compostering, enz.) steunt en aanmoedigt.

BEOOGDE DOELSTELLINGEN:

- Rekening houden met het gemeentelijke ecosysteem (biotische en abiotische kenmerken van het grondgebied)
- Meer biodiversiteit in de privéruimten
- Vrijwaring van de niet-menselijke soorten
- Ondersteuning en voortzetting van de hydrologische veerkracht

DOELSTELLING 1: REKENING HOUDEN MET HET GEMEENTELIJKE ECOSYSTEEM (BIOTISCHE EN ABIOTISCHE KENMERKEN VAN HET GRONDGEBIED)

Actie 2.1.1: Groene ruimten valoriseren als ecosystemen met een grote biodiversiteit (fauna, flora)

In het verleden had de gemeente reeds acties ondernomen om haar groene ruimten op te waarderen, met name in het kader van het Europees Jaar van het natuurbehoud (1995) (behoud van hagen, bloemenweiden), de Vereniging van Steden en Gemeenten (1994), of opnieuw tijdens een bomenwandeling in de jaren 1990 en de terbeschikkingstelling van volkstuintjes.

Andere acties zoals het behoud van de Paelinckweiden, de Sijsjesvijver, de bescherming als reservaat van de moerassen van Ganshoren in 1998 of de klassering van de vallei van de Molenbeek in 2013 zijn bewijzen van de opwaardering van het groene erfgoed van Ganshoren.

Sindsdien heeft de gemeente zich vooral toegelegd op milieuvergunningen en kleine initiatieven, tot in 2017 de milieudienst werd versterkt: de kans om weer grote acties op te zetten voor valorisatie van de natuurgebieden.

Sinds het einde van het gebruik van fytosanitaire producten in 2018 stellen de groene ruimten immers heel nieuwe uitdagingen. Zo zorgde de gemeente voor een gedifferentieerd beheersplan voor de groene ruimten (GBP, zie actie 2.1.2), een collectieve moestuin en composteerplaatsen.

Deze actie vereist de ontwikkeling van grootschaligere tuinbouw met een professionele activiteit aan de rand van het moeras van Ganshoren, een betere samenwerking met de gewestelijke partners die verantwoordelijk zijn voor de groene ruimten op het grondgebied (Brussel Mobiliteit en Leefmilieu) via vergaderingen en bezoeken op het terrein (vooral voor het moeras van Ganshoren), alsook een bewustmaking van de burgers en de politici van het belang van het behoud en de verbetering van dit erfgoed.

Maatregelen van de actie:

- Uitwerken van verkenningswandelingen op het grondgebied
- Organisatie van workshops milieuopleiding
- Collectieve beheerwerkzaamheden met CEBO en Jeunes et Nature
- Uitbreiding van het beheer tot particulieren en terreinen binnen huizenblokken en tot sociale huisvesting en OCMW's
- Opwaardering van de bovenvermelde geklasseerde groene ruimten (vallei, moerassen, enz.).

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en Milieu
- **Gemeentelijke partners:** Groendienst, Wegen, Openbare werken, Preventie
- **Andere partner(s):** de Commission Environnement Bruxelles Ouest (CEBO), La Villa, LOJEGA, het OCMW, het Jeugdhuis, de scholen van het grondgebied, Jeunes et Nature, Natagora en vrijwilligers

Middelen

- **Financieel:** Subsidie van Leefmilieu Brussel en eigen middelen, maar ook financiering door partners zoals LOJEGA of het Jeugdhuis
- **Mensen:** Gemeentepersoneel en personeel van externe partners en vrijwilligers
- **Materiaal:** Centrum voor stadsecologie, Apis Bruoc sella, LB, ... Kaart en panelen van de groene ruimten in Ganshoren, klein gereedschap,...

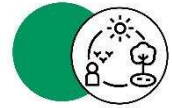
Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Voortzetting van reeds bestaande projecten (bijv. moeras, compost)	2020-2021	doorlopend
Werkgroep tussen Agenda 21 en Milieu	2021	doorlopend
Uitrollen van nieuwe actiemaatregelen	2022	doorlopend

Succesindicatoren

Telling: aantal wandelingen, workshops, collectieve werven en deelnemers aan elk evenement.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** toename van biodiversiteit en ecosysteemdiensten
- **Sociaal:** menselijk welzijn in groene ruimten (esthetisch en spiritueel, meditatie, land art), ontmoetingsplaats en diverse activiteiten (artistiek, milieuopvoeding, burgerschap, intergenerationeel)
- **Economisch:** nieuwe visie op en beheer van beplantingsbestellingen, besparingen bij het beheer van de openbare ruimte (met name door laat maaien en minder maaien).
- **Participatie:** collectieve werf, participatief luik van de burgers tijdens het gedifferentieerde beheersplan. (cf. actiefiche 1.1.4)
- **Goed bestuur:** inrichting van terreinen binnen de huizenblokken door burgers, van hun trottoirs en van de wijken in samenwerking met bestaande organisaties (bv. Natagora Nature-netwerk)

Figuur 26: Foto van de poel van het F'lowet Power-burgerproject op gemeenteground

DOELSTELLING 1: REKENING HOUDEN MET HET GEMEENTELIJKE ECOSYSTEEM (BIOTISCHE EN ABIOTISCHE KENMERKEN VAN HET GRONDGEBIED)

Actie 2.1.2: Uitwerken van een gedifferentieerd beheersplan (GBP)

Huidige context, doelstellingen, actie

Sinds het verbod op het gebruik van pesticiden, onkruidverdelgers en andere biociden hebben de gemeenten zichzelf opnieuw moeten uitvinden voor het beheer van hun groene ruimten. Verandering van software is niet iets wat van de ene dag op de andere kan worden gedaan, gezien de vastgeroeste gewoonten van de diensten en hun werknemers.

De overgang is echter aan de gang en de tuiniers van de groendienst hebben al veel inspanningen geleverd op het grondgebied van Ganshoren. Om deze nieuwe beheersmethoden en -technieken te begeleiden en te verduidelijken, wenst de gemeente Ganshoren een beroep te doen op professionals die deskundig zijn in deze verschuiving van model.

Een "Groendienst 2.0" is zowel innovatief als creatief, maar stuit ook op weerstand tegen verandering bij de bevolking. Daarom is het van essentieel belang de burgers te begeleiden door met hen te communiceren. Dit proces moet participatief zijn - zowel intern als extern - met de gebruikers van de openbare ruimten. Daarom hebben de diensten Milieu en Agenda 21 een aanvraagdossier ingediend bij Leefmilieu Brussel om een subsidie te krijgen voor het inschakelen van een adviesbureau dat deskundig is op dit gebied. ApiTrees staat in voor de technische aspecten van het ecologisch beheer van de groene ruimte en Apis Bruoc Sella voor de aspecten communicatie en participatie.

Maatregelen van de actie:

- De boomaanplantingen op straat verdichten
- De openbare ruimte verfraaien
- Het beheer van de groene ruimte aanpassen aan de situatie op het terrein
- Verbetering van het tuinbouw- en milieubeheer van de groene ruimten
- Opleiding van de groendiensten in het kader van het GBP
- Didactisch communicatiemateriaal over de groene ruimten en de niet-menselijke soort (zo mogelijk in drie talen of QR-code via Ganshoren app')

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Milieu, Groendienst en Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Openbare werken
- **Andere partner(s):** Apis Bruoc Sella, ApiTrees, CEBO

Middelen

- **Financieel:** 40.000 EUR subsidies van BE
- **Mensen:** opleiding voor de Groendienst

- **Materiaal:** testen van nieuwe machines die aangepast zijn aan de situatie op het terrein

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Opstarten van het gedifferentieerde beheersplan met de dienstverleners	2021	2022
Participatie van de burgers aan het proces	Mei- juni 2021	Mei- juni 2022
Uitvoering van het beheersplan	Maart 2023	

Succesindicatoren

Telling uit te voeren door de actiedragende diensten:

- percentage burgerparticipatie in het GBP
- daling van het aantal door de gemeente ontvangen klachten

Ronddeling van tevredenheidsvragenlijsten bij:

- de gemeentelijke diensten
- de burgers
- de verkozen politici

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** vergroening van het grondgebied, focus op inheemse, honingdragende en doorlevende planten
- **Sociaal:** markeren van de identiteit van de verschillende wijken via aanplantingen
- **Economisch:** besparingen op het maaien en op de aankoop van eenjarige planten
- **Participatie:** GBP uitgevoerd via participatieve fasen
- **Goed bestuur:** Nieuwe bestemming van de groene ruimten door de diensten en bevolking

Figuur 27: opmaken van een stand van zaken wat betreft de gemeentelijke tuiniers tijdens de ontwikkelingsfase van het GBP

DOELSTELLING 1: REKENING HOUDEN MET HET GEMEENTELIJKE ECOSYSTEEM (BIOTISCHE EN ABIOTISCHE KENMERKEN VAN HET GRONDGEBIED)

Actie 2.1.3: Zorgen voor een samenhangend beheer en onderhoud van het groene hart

Huidige context, doelstellingen, actie

Het groene hart, de centrale long van de gemeente, heeft momenteel geen echt beheer. Dit is te wijten aan de "versnippering" van de kadastrale percelen. De gemeente is eigenaar van wat de grondslag had moeten zijn voor de uitbreiding van de Villegaslaan, die oorspronkelijk bedoeld was als verbinding met de Vrijheidsrotonde. Het terrein is nat en werd vele jaren gebruikt door tuinders, vooral vóór de renovatie van Lowetstraat. Door de heuvelachtige topografie is het groene hart echter de locatie van enkele gemeentelijke projecten, zoals een hondenpark, een voormalige begraafplaats met een park en een burgerproject voor een boomgaard en poel.

De opwaardering van het groene hart zal in de eerste plaats afhangen van de gemeente die actie onderneemt, en in de tweede plaats van de burgers.

In dit verband zou een actualisering van het bijzondere bestemmingsplan (BBP) voor het Groene Hart (dat dateert van 2000) het mogelijk kunnen maken grondruil te overwegen die de uitvoering van bepaalde projecten mogelijk maakt, zoals het omvangrijke hydrologische netwerk. Voor de herziening van het BBP is een milieueffectenrapport (MER) vereist, waarna de gemeentelijke uitdagingen in een passend beheersplan kunnen worden gegoten.

Wat het dagelijks beheer van het groene hart betreft, konden de afdelingen Preventie en Netheid worden ondersteund door twee artikel 60-medewerkers die werken aan het project voor de inzameling van organisch afval (zie actie 1.4.1) dankzij het luik netheid van hun opdrachten voor sensibilisering en het tellen van de gevallen van sluikestorten (afvalbarometer). Contacten met de door de Union des Villes et des Communes Wallonnes (UVCW) gesteunde vzw zullen een uitwisseling van goede praktijken mogelijk maken, met name hun methodologie voor het objectiveren van de problemen van openbare netheid.

Maatregelen van de actie:

- Medewerkers/polyvalente art.60-medewerker netheid en compostering
- Milieueffectenrapport
- Herziening van het BBP Groen hart

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Ruimtelijke Ordening
- **Gemeentelijke partners:** Preventie en Agenda 21
- **Andere partner(s):** art.60 van het project Cycl'organique, vzw en UVCW

Middelen

- **Financieel:** Begroting voor de herziening van het BBP ingeschreven voor 2021. Voorzien in 14.000 EUR voor opiniepeiling + budget voor MER in te schrijven in de begroting 2022.
- **Mensen:** ApiTrees, 2 art. 60 + groendienst en dienst Netheid
- **Materiaal:** /

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Art.60	April 2021	April 2022
Integratie van de site in het Gedifferentieerd Beheersplan	Januari 2021	2022
Intentienota	2021	2021
Keuze van een studiebureau voor de uitvoering van het milieueffectenrapport	2021	/
Herziening van het BBP	2025	/

Succesindicatoren

Het zal een gevoelige (en wellicht subjectieve) taak zijn om na te gaan of er sprake is van een reële vermindering van het sluikstorten door burgers en diensten.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** milieubeheer van de site
- **Sociaal:** ontmoetingsplaats en collectieve werf, verbonden met het F'Lowet power-project
- **Participatie:** participatief beheer van bepaalde delen van het groene hart
- **Goed bestuur:** andere invulling van het groene hart

DOELSTELLING 1: REKENING HOUDEN MET HET GEMEENTELIJKE ECOSYSTEEM (BIOTISCHE EN ABIOTISCHE KENMERKEN VAN HET GRONDGEBIED)

Actie 2.1.4: Ontwikkeling van een eco-begrazingsproject

Huidige context, doelstellingen, actie

Eco-begrazing is een toekomstgerichte oplossing met een kleine voetafdruk die aansluit bij de ecologie van het stadslandschap, zoals bepleit in het gedifferentieerde beheersplan.

De gemeente zou op een van deze percelen een schapenstal kunnen huisvesten om een project te ontwikkelen (met name in het groene hart, perceel 188 C of in de vallei van de Molenbeek, 23 N) of binnen de agro-ecologische pool.

Naast het beheer van de groene ruimte zou de kudde ook een pedagogisch doel hebben via de seizoenstrek. Het zou de bevolking sensibiliseren, de mensen samenbrengen en sociale cohesie tot stand brengen op de plaats waar de kudde zou grazen.

Met de vzw "Les Bergère urbaines", alsook met het Gewest en Leefmilieu Brussel werden reeds contacten gelegd en verschillende sites bezocht in verband met de juridische aspecten die inherent zijn aan dit soort van vestiging. Een van de onderliggende doelstellingen van deze schapenstallen is de mensen op te voeden over de dierenwereld, die meer is dan een voedselbron. De meeste dieren in de kudde zijn overlevenden van slachthuizen.

De seizoenstrek van de kudde door het grondgebied is niet alleen goed voor eco-begrazing, maar bevordert ook de bewustmaking dat de stad een complex ecosysteem is. Het is geen terugkeer naar het platteland, maar een soort van bijbel van wat een duurzame stad zou kunnen zijn, waar de niet-menselijke soort dagelijks verschillende manieren van leven demonstreert door de verschillende radertjes van de voedselketens te voeden die draaien om de aanwezigheid van dieren.

Tot slot zouden deze nieuwkomers het dierenbestand van Ganshoren uitbreiden of vervangen door de ezels die in de gemeente rondlopen en waarvan de toekomst onzeker blijft.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Leefmilieu en Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Groendienst
- **Andere partner(s):** Stedelijke schapenstal of andere

Middelen

- **Financieel:** concurrerende prijs per m², art. 60, PWA-cheque
- **Mensen:** 1 of 2 herders
- **Materiaal:** Een schapenstal

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Contactopname met herder	2021	NvT
Zoeken naar terreinen (factor wijziging BBP groen hart dat dringend is in de tijd)	2021	2025
Realisatie	Afhankelijk van de externaliteiten	NvT

Succesindicatoren

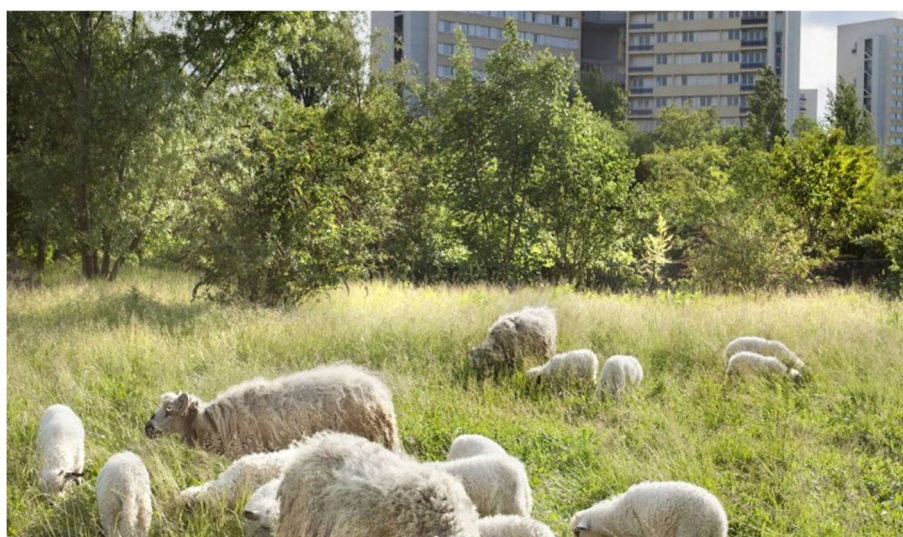
Lager budget om te maaien

Minder geluidshinder dan bij een traditionele maaibeurt (zie resultaat geluidsmeter)

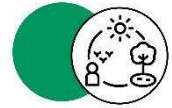
Meer sociale cohesie in de wijken via vragenlijst en straatinterviews

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** ecologisch beheer van de groene ruimte en toename van de ecologische niches
- **Sociaal:** cohesie en geestdrift wegens de dieren
- **Economisch:** benchmark met de dienstverlener voor het maaien
- **Participatie:** in de toekomst workshops organiseren rond de kudde
- **Goed bestuur:** herbestemming van de stad als ecosysteem

Figuur 28: bron: Liège2022.be

DOELSTELLING 1: REKENING HOUDEN MET HET GEMEENTELIJKE ECOSYSTEEM (BIOTISCHE EN ABIOTISCHE KENMERKEN VAN HET GRONDGEBIED)

Actie 2.1.5: Voortzetten van de activiteiten rond de didactische bijenkorf

Huidige context, doelstellingen, actie

Milieuopleiding is een betrekkelijk nieuwe sector. Ecologie en milieubescherming zijn voor het grote publiek immers recente begrippen. Wetenschap en technologie geven ons tegenwoordig een diep inzicht in de werking van de natuur, maar helaas is deze kennis vaak voorbehouden aan de elite van de sector.

Agenda 21 en de dienst Milieu van Ganshoren willen zich inzetten voor deze kennisoverdracht, om de band tussen mens en natuur te herstellen en deze kennis aan zoveel mogelijk mensen door te geven.

In 2018 werd in de volkstuintjes van de Bosstraat een gemeentelijke bijenkorf opgericht door Terre@air, een vzw voor milieuopleiding die tijdens de eerste twee feesten van het leefmilieu bekendheid verwierf dankzij zijn imker. De vzw wil de natuur beschermen en een band scheppen tussen mens en natuur. De verschillende doelstellingen van de vzw verschaffen toegang tot inzicht in de natuur, wat mogelijk wordt gemaakt door het observeren van bijen, maar ook door vragen te stellen over bijvoorbeeld het bodemleven. Uitgaande van het principe dat het gemakkelijker is respect op te brengen voor wat men kent, trachten alle geledingen van de vzw de mensen te helpen de natuur in haar geheel te begrijpen.

Door aangepaste activiteiten op te zetten probeert de vzw deze kennis voor iedereen toegankelijk te maken. Deze actie van A21 is bedoeld om de vzw aan te moedigen haar didactische bijenkastactiviteiten voort te zetten, met name door meer activiteiten voor scholen te organiseren.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Terre@air en de dienst Leefmilieu
- **Gemeentelijke partners:** Jeugddienst
- **Andere partner(s):** /

Middelen

- **Financieel:** Eigen middelen (onderhoud, bezoeken van mei tot september, een activiteit met honingextractie en 4 animaties voor kinderen + honing)
- **Mensen:** een team van drie imkers
- **Materiaal:** een bijenstal met 3 bijenkasten

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Voortzetting van de gebruikelijke activiteiten van de bijenstal	2021	doorlopend
Aanpassing en openstelling van de animatie voor scholen, afhankelijk van de covid-maatregelen	juni 2021	September 2021

Succesindicatoren

Het doel is na te gaan of het schoolpubliek is bereikt: aantal georganiseerde activiteiten, aantal uitgenodigde klassen en/of verschillende scholen, aantal kinderen dat heeft deelgenomen.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** milieusensibilisering en -opleiding
- **Sociaal:** aanleren van nieuwe vaardigheden (gratis activiteit voor scholieren)
- **Economisch:** verkoop van lokale honing tegen een betaalbare prijs
- **Participatie:** bezoek aan de bijenkasten, honingproductie
- **Goed bestuur:** mogelijkheid om een lokaal kwaliteitsproduct aan te kopen

Figuur 29 : foto in een volkstuinje tijdens een animatie van Terre@air vzw

DOELSTELLING 2: MEER BIODIVERSITEIT IN DE GEMEENTELIJKE RUIMTE

Actie 2.2.1: Vergroening aanmoedigen bij het gemeentepersoneel

Huidige context, doelstellingen, actie

Enkele jaren geleden werd op de Keizer Karellaan een initiatief opgestart: het planten van eenjarige planten in de boomputten, met sponsoring. Wegens de materiële situatie van de laan (files, vervuild, lawaaierig) was het gemeentepersoneel echter niet gemotiveerd om het project voort te zetten.

Wel zijn de gemeentemedewerkers gemotiveerd om een nieuw vergroeningsproject uit te voeren dat dicht bij hun dagelijkse leven staat: het vergroenen van hun werkplek. Met de hulp van het eco-team kunnen verschillende oplossingen worden bedacht: het kan gaan om hun kantoren, de refter, buitenruimten of zelfs daken.

In het eenvoudigste geval zou het ecoteam plantenruilbeurzen tussen collega's kunnen organiseren via de zadenbibliotheek en/of een catalogus ter beschikking kunnen stellen en een beurs kunnen organiseren voor de aankoop van één plant per dienst per jaar. Op het meest complexe niveau zou ook onderzoek kunnen worden gedaan naar de verschillende platte daken van gemeentelijke gebouwen die niet geschikt zijn voor fotovoltaïsche panelen, om na te gaan of daarop begroeiing kan worden aangebracht (bijvoorbeeld de Villegaslaan 31, crèche Nos Poussins).

Maatregelen van de actie:

- Organiseren van een plantenbeurs in het administratief gebouw
- De gemeentelijke eetzaal versieren met kamerplanten
- Aanleggen en onderhouden van kruiden- en groentebakken in de administratieve gebouwen
- De mogelijkheden van gemeentelijke groendaken onderzoeken

Actoren van de actie

- **Drager(s):** ECOTEAM
- **Gemeentelijke partners:** Groendienst
- **Andere partner(s):** Gemeentepersoneel (kwekerij en decoratiewinkel)

Middelen

- **Financieel:** beurs, aankoop van kamerplanten
- **Mensen:** Responsabilisering van het gemeentepersoneel voor een regelmatig onderhoud
- **Materiaal:** een gieter per verdieping, potten en potgrond voor onderhoud

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
WG Ecoteam: welke prioritaire actie, organisatie, coördinatie, communicatie	2022	doorlopend
Organisatie van een ruilbeurs (om de motivatie van het personeel van de diensten te testen) en de granenbibliotheek bekendheid te geven	2022	/
Opzetten van een catalogus + beurs	2023	/
Plaatsing van moestuinbakken rond de gemeentegebouwen	2024	/
Verslag over de daken en een mogelijke vergroening	2023	/

Succesindicatoren

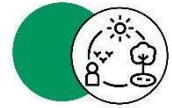
Het ecoteam brengt jaarlijks verslag uit over de verschillende acties, waaronder: aantal aangekochte/geplaatste planten (met vermelding van herkomst: aankoop of ruil), aantal nog levende planten, aantal uitgevoerde groene acties (kruidenbak/groentetuin/andere) en aantal vergroende zones (refter, binnenplaats, andere).

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** aanwezigheid van flora
- **Sociaal:** gelijkheid voor allen, één plant / dienst of / kantoor of / persoon
- **Economisch:** Ruilen van planten vermijdt kopen, kleinschalige lokale economie, evenals het stekken van planten
- **Participatie:** Elke dienst wordt gevraagd om zijn werkplek te vergroenen
 - **Goed bestuur:** het ecoteam zet een project op voor alle gemeentemedewerkers

Figuur 30 Terrariums (kamerplanten die in een gesloten ruimte groeien)

DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”

Actie 2.3.1: Opzetten van een "insectennetwerk" met natuurlijke en kunstmatige habitats zoals insectenhôtels

Huidige context, doelstellingen, actie

Gezien het afnemende aantal insecten als gevolg van de landbouwpraktijken (bestrijdingsmiddelen), de renovatie van huizen, het al te conventionele beheer van hun omgeving en binnenterreinen, en het daaruit voortvloeiende verlies van waardplanten streeft de Agenda 21 van Ganshoren naar een gedifferentieerd beheer van het publieke en private domein.

De doelstellingen zijn het herstel van de voedselketens en het verzekeren van de bestuiving en de rol van bio-reducers daarvan. Deze actie heeft tot doel het imago van de insecten te herstellen (dankzij documentatie van *la Hulotte*, Natagora, Apis Bruoc Sala, Bruxelles M'abeilles, ULB-IGEAT).

Het komt erop aan te communiceren over hun rol, maar ook om in elk openbaar park insectenhôtels en een "habitatzone" met didactische panelen in te richten. Ook zullen dode bladeren en hout uit de parken (met uitzondering van de kastanjeboom, die wordt geparasiteerd door de mineermot, *Cameraria ohridella*) moeten worden bijgehouden om ze op te stapelen in deze habitatzones voor insecten.

Tot slot zou een label "natuurnetwerk" de pedagogische actie (gevoerd door Natagora) kunnen ondersteunen en de drie vorige doelstellingen meer gewicht kunnen geven. Ook zal een insecten-/habitatnetwerk worden opgezet in het kader van het gedifferentieerd beheersplan (zie actie 2.1.2) van de gemeente Ganshoren.

Voor de bouw en installatie van de insectenhôtels zal de participatie van de burgers worden gevraagd.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Leefmilieu en Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** groendienst
- **Andere partner(s):** Natagora, Apis en Apitree

Middelen

- **Financieel:** timmerwerk om hout en spijkers te kopen voor de hôtels (recuperatie mogelijk)
- **Mensen:** burger- en participatieve activiteit
- **Materiaal:** eventuele recuperatie van hout en spijkers, bamboe, dennenappels, stro, bladeren, enz.

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Inventaris van de ruimten tijdens GBP	2021	2021
Bouwactiviteit van burgers	2023	2024
Label + didactisch paneel	2023	2024

Succesindicatoren

Zodra de hotels zijn geïnstalleerd en hun aantal is geregistreerd, zullen de actiedragende diensten via het burgerplatform Observation.be de aanwezigheid van insectenfauna, vogels en zoogdieren en het verschijnen van eventuele nieuwe soorten (solitaire bijen, boktorren, enz.) evalueren. Als indicator zal het in de fytosociologie gebruikte overzichtsrooster worden gebruikt. Deze metingen zouden kunnen gebeuren in samenwerking met [C.E.B.O](#)

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** toename van de biodiversiteit
- **Sociaal:** betere kennis van de insectenfauna (angst voor insecten)
- **Economisch:** meer ruiming van bladeren in de parken, natuurlijke recuperatie
- **Participatie:** workshop voor vervaardiging en plaatsing
- **Goed bestuur:** de particulier maakt zich vertrouwd met de beheersmiddelen om ze in zijn eigen tuin toe te passen

Figuur 31: Referentiefoto van een insectenhotel

DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”

Actie 2.3.2: Labelen waar mogelijk in het “Réseau Nature” (Natagora)

Huidige context, doelstellingen, actie

Deze actie is een voortzetting van het insectennetwerk (cf. actie 2.3.1) in de vorige actie. Natagora heeft een “Réseau Nature” opgericht: "Een netwerk dat alle openbare of particuliere groene ruimten die de natuur respecteren en beschermen, samenbrengt. Al deze gronden, groot of klein, vormen een netwerk dat de uitbreiding van biodiversiteit bevordert".

Natagora gaf in het Brusselse Gewest een label aan tal van gemeentelijke zones, zoals begraafplaatsen (Anderlecht en Ukkel), het Scheutbos en de schuilzone van het kasteelpark Karreveld in Molenbeek, het Bemptpark in Vorst, het moerassige elzenbos van NOH en zelfs collectieve moestuinen in Ukkel.

Dit netwerk richt zich ook op particulieren en in Ganshoren zijn al twee gebieden opgenomen: een natuurtuin van 0,004 ha met teelt van klein fruit, compostering en voorzieningen om insecten en vogels aan te trekken, en een kleine (Gemeentestraat nr. 1) stadstuin van 0,006 ha waar vogels en insecten zich thuis voelen, zonder bestrijdingsmiddelen en bedekt met onkruid op nr. 150 van de Rivierendreef.

Om in het "Réseau Nature" te worden opgenomen, moet de site elementen bevatten die de biodiversiteit bevorderen, zonder evenwel "perfect" te zijn. Overheidsactoren en -beheerders moeten blijf geven van hun bereidheid om dit in de loop van de tijd te verbeteren. Zij worden ook gevraagd een handvest te ondertekenen en een beheersplan op te stellen.

Deze actie stelt de gemeente Ganshoren dan ook voor om nader te bepalen gebieden een label te geven, en het handvest van het “Réseau Nature” Natagora te ondertekenen en na te leven. Tegelijkertijd zullen de projectdragers de burgers moeten aanmoedigen hetzelfde te doen met hun privéruimten.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Leefmilieu en Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Groendienst en dienst Preventie
- **Andere partner(s):** Natagora

Middelen

- **Financieel:** gratis integratie in het Réseau Nature voor particulieren + de gemeente indien de voorwaarden van de ondernemingen worden gerespecteerd
- **Mensen:** burgers en tuinders voor het beheer van de gelabelde sites
- **Materiaal:** afhankelijk van de voorzieningen en de producten van het maaien en snoeien

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Lijst van de te labelen groene zones	2022	2023
Aanspreken van Natagora	2023	2024
Promotie bij de burgers door middel van ontdekkingswandelingen van de gelabelde sites en uiteenzettingen	2024	doorlopend
Bezoek aan de gelabelde sites bij particulieren	2024	doorlopend

Succesindicatoren

Elk jaar moet een telling worden verricht van de in Réseau Nature gelabelde gebieden op het grondgebied van de gemeente, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen particuliere en gemeentelijke sites. Ook het aantal georganiseerde wandelingen en presentaties (of andere sensibiliserings- en promotieactiviteiten voor de burgers) zal worden geteld.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** versterking van het groene netwerk, biodiversiteit
- **Sociaal:** ontmoeting, samenhang tijdens evenementen (workshops, bezoeken)
- **Participatie:** betrokkenheid van de burgers bij de labeling van hun privéruimten
- **Goed bestuur:** de leiding nemen over het ecologisch beheer door particulieren (permanente vorming)

Figuur 32: Promotiefoto van Réseau Nature © Natagora

DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”

Actie 2.3.3: De terugkeer van vogels naar de stad bevorderen

Huidige context, doelstellingen, actie

Het in 2019 uitgevoerde project "Mussen" was al gericht op vogelbescherming. Bescherming van de mus betekent bescherming van alle holenvogels (zwarte roodstaart, gierzwaluw, spreeuw), alsook van de zaadetende vogels (groenling, distelvink) en de insecteneters (grasmussen en roodborstjes).

In het kader van deze actie wordt voorgesteld het project "mussen" voort te zetten en onder alle leden van de groep kits te verspreiden, die onder andere notitieboekjes over mussen en vogels in de tuinen van Natagora bevatten. Het is ook de bedoeling een inventaris op te maken van gebouwen met bulstergaten en maatregelen ter bevordering van holenvogels te integreren in het beheersplan voor het Groene Hart (cf. actie 2.1.3).

Om nog een stap verder te gaan dan dit project, stelt Agenda 21 voor het nestelen van de slechtvalk aan te moedigen: door nestkasten te plaatsen in de Basiliek van Koekelberg (waar de slechtvalk in een kraaiennest heeft genesteld), in de LOJEGA-woningen of in de klokkentoren van de Sint-Martinuskerk.

In het algemeen vereist deze actie bijzondere en systematische aandacht voor nieuwe voorzieningen voor de soorten in kwestie, bij elke ontwikkeling van de stedenbouwkundige voorschriften en bij het optrekken van gebouwen.

Het gaat erom het belang te onderstrepen van biodiversiteit en bebouwde zone, maar ook van de netheid en de overlast die wordt veroorzaakt door duiven die hun prooigedrag in de stedelijke omgeving hebben verloren.

Maatregelen van de actie:

- Voortzetting van de mussencampagne in Ganshoren + uitdeling van kits aan de leden
- Plaatsing van nestkasten met de WG Gierzwaluw van Natagora
- Integratie van maatregelen in het beheersplan van het groene hart (cf. actie 2.1.3)
- Voortzetting van het onderzoek ter bevordering van de terugkeer van vogels

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Leefmilieu en Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Stedenbouw, Openbare Werken en Groendienst
- **Andere partner(s):** Werkgroep van Natagora/Natuurpunt en particulieren

Middelen

- **Financieel:** aankoop van nestkastjes en aanplant van hagen, grassen en zonnebloemen
- **Mensen:** dienst Agenda 21 en Leefmilieu
- **Materiaal:** hoogwerker van openbare werken om nestkastjes op gebouwen te plaatsen.

- **Planning:**

Fasen	Start	Voltooiing
Publicatie van nuttige documenten voor de burgers op de Agenda 21-website	2021	doorlopend
Uitdeling van de mussenkits	zomer 2021	/
Samenwerking met de WG Gierzwaluw - plaatsing van nestkastjes	2022	2023
Inventaris van de bulstergaten en andere bestaande hopen	2022	2022
Integratie van maatregelen (heggen, braakland, holtes) in het beheersplan van het groene hart (cf. actie 2.1.3) en het GBP (Cf. actie 2.1.2)	2021	doorlopend

Succesindicatoren

De actiedragende diensten zullen de toename van het aantal vogels moeten verifiëren (via tellingen en de atlas van de Brusselse vogels)

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** toename van het aantal vogels
- **Sociaal:** ontmoeting via de workshops van het mussenproject (sensibilisering en vervaardiging) en plaatsing van nestkasten bij particulieren.
- **Economisch:** aankoop van nestkastjes voor de burgers
- **Participatie:** workshops voor burgers
- **Goed bestuur:** kennis van vogelsoorten in het BHG verstrekt door A21 en partners

Figuur 33: Referentiebeeld © Atlas des oiseaux nicheurs bruxelles

DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”

Actie 2.3.4: Samenwerking met het OCMW en LOJEGA om braakliggende terreinen op te waarderen

Huidige context, doelstellingen, actie

In de gemeente zijn nog twee mussenkolonies aanwezig, hoewel de populaties in Brussel, op nationaal en internationaal niveau, afnemen. Het is bekend dat de grassen die in bepaalde stedelijke braakliggende terreinen aanwezig zijn, gunstig zijn voor hun ontwikkeling door de aanwezigheid van zaden en insecten. Een van de doelstellingen van deze actie is de instandhouding van biodiversiteit op deze braakliggende terreinen, door de aanwezigheid ervan te bevorderen en invasieve soorten te bestrijden. Daartoe zal moeten worden samengewerkt met de eigenaars, zoals het OCMW en LOJEGA.

Het zal ook nodig zijn om op deze braakliggende terreinen habitats te ontwikkelen en deze op te nemen in het ecologische netwerk van Ganshoren. Sommige braakliggende terreinen in het stedelijk weefsel zouden ten minste kunnen dienen als toevluchtsoord en voedselgebied voor onze populaties van mussen en andere soorten. Aangezien de mus een "paraplusoor" is, betekent de bescherming ervan de bescherming van alle andere soorten in hetzelfde ecosysteem.

Het beheer van invasieve soorten door de eigenaars van de braakliggende terreinen, zoals het OCMW en LOJEGA, zal ook worden opgenomen in de bepalingen van het gedifferentieerd beheersplan (GBP, cf. Actie 2.1.2).

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en Leefmilieu
- **Gemeentelijke partners:** Groendienst
- **Andere partner(s):** LOJEGA en OCMW

Middelen

- **Financieel:** budget aanplantingen
- **Mensen:** /
- **Materiaal:** Groendienst

Planning:

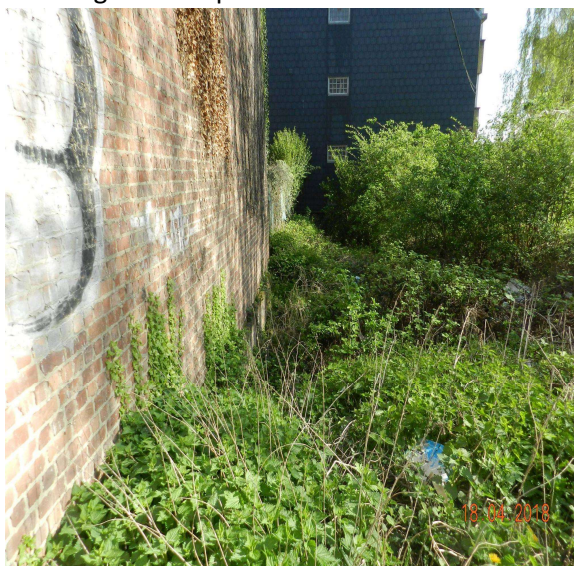
Fasen	Start	Voltooing
Voortzetting van de inventarisatie van het project Mussen	April – mei 2021	/
Samenwerking met de partners OCMW / LOJEGA	2023	/

Succesindicatoren

De dragende diensten zullen worden belast met het tellen van het aantal opgewaardeerde braakliggende terreinen (en oppervlakten) en het controleren van de toename van het aantal mussen op die terreinen, alsmede met de evaluatie van de biodiversiteitsindex van braakliggende terreinen onbebouwde eilandjes. Als indicator zal het in de fytosociologie gebruikte overzichtsrooster dienen. Deze metingen zouden kunnen worden uitgevoerd in samenwerking met de C.E.B.O. en de participatieve monitoring van het platform Observatie.be.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** bevordering van biodiversiteit
- **Sociaal:** milieuopleiding voor een bevolkingsgroep die minder geneigd is aan activiteiten deel te nemen
- **Economie:** opwaardering van onbebouwde ruimte door andere ingrepen dan bouw
- **Participatie:** gedeelde diagnose via het platform Observatie.be
- **Goed bestuur:** herbestemming van de openbare ruimte als milieu-uitdaging

Figuur 34: braakliggende terrein tussen gebouwen in Ganshoren

DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”

Actie 2.3.5: Oprichten van een Raad voor dierenwelzijn

Huidige context, doelstellingen, actie

Op initiatief van het Schepencollege voor Dierenwelzijn, de nieuwe gemeentelijke dienst Dierenwelzijn en onder impuls van *pussy cat* en buurtbewoners - die heel graag wilden dat de gemeente actie ondernam tegen de problemen van zwervkatten - werden in 2018 de verschillende betrokken partijen die belast zijn met dierenwelzijn en de bescherming van wilde dieren in Brussel uitgenodigd om samen te werken en een netwerk op te richten.

Er werd een werkgroep opgericht om een gedragslijn vast te stellen, een kader dat nodig is voor de follow-up van de dossiers en het goede beheer ervan. Deze WG omvat:

- De gemeentelijke dienst Dierenwelzijn die hoofdzakelijk optreedt in verband met dode en gewonde katten en duiven (vergiftiging, verplettering, enz.);
- De politiezone Noord-West: overeenkomst met Veeweyde (voor dode dieren, via hun overeenkomst);
- De lokale politie: wordt vóór de politiezone gecontacteerd bij vondst van een dier en legt de link met de zone;
- De Preventiedienst: ziet de problemen op het terrein en geeft ze door aan de dienst Dierenwelzijn, die doorverwijst;
- Chat libre: de enige vereniging waarmee de gemeente een overeenkomst heeft (alleen voor zwervkatten en sterilisatie);
- Pussy Cats: drie zones van vrijwilligers; zij merken zwervkatten op en nemen direct contact op met Chat Libre;
- Het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van Vogels: voor andere dieren, maar er is vooralsnog geen echte overeenkomst;
- De Dienst Dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel: deze dienst vormt een bron van subsidies, ook al is er geen echt vooraf vastgesteld contact.
- De diensten Agenda 21 en Leefmilieu

De verdeling tussen de verschillende betrokken partijen wordt nog steeds bemoeilijkt door het ontbreken van een overeenkomst; zo is het bijvoorbeeld niet haalbaar een duif naar het koninklijk verbond te brengen. Deze actie stelt voor deze WG om te vormen tot een gestructureerde "Raad voor dierenwelzijn", die elk kwartaal bijeenkomt en tot doel heeft de best mogelijke beslissing te nemen op basis van de situatie van het dier in nood dat op het grondgebied van de gemeente wordt aangetroffen. De actie moet ook de installatie omvatten van een koelkast in de gemeentelokalen om dode dieren te bewaren in afwachting dat er zorg voor wordt gedragen. De kelder onder het lokaal van de preventiedienst wordt momenteel onderzocht en zal in de begroting voor 2021 worden opgenomen.

Actoren van de actie

- **Drager(s)**: Dienst Dierenwelzijn
- **Gemeentelijke partners**: Dienst Preventie, Politie, Agenda 21 en Leefmilieu

- **Andere partner(s):** VETAS (vereniging voor gewonde dieren) voorstel van overeenkomst, *Pussy Cats*, *Chat Libre*, het KBVBV, de dienst dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel

Middelen

- **Financieel:** budget dierenwelzijn
- **Mensen:** een verantwoordelijke dierenwelzijn
- **Materiaal:** koelkast, identificatietoestel en een vangkooi

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Werkgroepen van de Raad dierenwelzijn	2021	driemaandelijks
Opleiding van mensen van preventie tot vangen	2021	/
Uitbesteding aan VETAS	2022	/
Aankoop van koelkast	2022	/
Informatiebrochure voor de bevolking	2022	2022

Succesindicatoren

De Raad voor dierenwelzijn moet kunnen beoordelen of de maatregel een betere logistiek bij het dagelijks beheer van gewonde, zieke of dode dieren mogelijk maakt.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** kattenbeheer door sterilisatie
- **Sociaal:** werkgroep en networking
- **Economisch:** kosten afgeschreven door externaliteiten
- **Participatie:** vrijwilligerswerk van burgers
- **Goed bestuur:** Werkgroep met interne besluitvorming , samenwerking Gewest / Gemeente / Verenigingen

Figuur 35: logo en label van Leefmilieu Brussel

DOELSTELLING 3: VRIJWARING VAN DE “NIET-MENSELIJKE SOORT”

Actie 2.3.6: Verkrijgen van het label "Diervriendelijke gemeente" en voortzetten van aan het label verbonden acties

Huidige context, doelstellingen, actie

Bij de oprichting van zijn dienst Dierenwelzijn heeft Leefmilieu Brussel initiatieven op dit gebied bevorderd. In 2020 kreeg het project "Label Diervriendelijke gemeente" een nieuwe impuls om het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in staat te stellen zijn imago inzake dierenwelzijn te verbeteren, waarbij het een beroep doet op zijn 21 gemeenten.

Tegelijkertijd heeft Ganshoren ook zijn dienst Dierenwelzijn opgericht en reeds talrijke acties en initiatieven ten gunste van het dierenwelzijn op touw gezet, met de nadruk op de sterilisatie van katten dankzij de overeenkomst met *Chat Libre*. Om dit label te verkrijgen, moeten gemeenten aan ten minste 6 van de volgende 11 criteria voldoen:

1. Een Schepen voor Dierenwelzijn
2. Een aanspreekpunt voor dierenwelzijn binnen de politiezone
3. De aanwezigheid van ten minste één vrije ruimte voor honden
4. Een zwervkatvriendelijk beleid
5. De toekenning van een sterilisatiepremie voor huiskatten
6. 24/7 beheer van zwervdieren, verloren gelopen of achtergelaten dieren
7. Voorlichting en sensibilisering van de burgers
8. Toegankelijkheid voor huisdieren van bepaalde locaties
9. Verbod op vuurwerk
10. Organisatie van evenementen inzake dierenwelzijn
11. Toepassing van de wet op Gemeentelijke Administratieve Sancties

Niet alleen voldoet de gemeente al aan de 6 minimumcriteria voor het label, maar met deze actie verbindt zij zich er ook toe aan andere te voldoen: een 24/7 beheer van verloren/zwervende/verlaten dieren op zich nemen en dierenwelzijnevenementen organiseren - allemaal mogelijk gemaakt door de Raad voor dierenwelzijn (cf. actie 2.3.5). In 2021 heeft de gemeente het label dus gekregen.

In een tweede fase zal de gemeente ook voor een andere vrije zone voor honden kunnen zorgen, voor 24/7-beheer van rondzwervende, verloren of achtergelaten dieren, toegang voor huisdieren tot bepaalde plaatsen en het opzetten van echte voorlichting/sensibilisering voor haar burgers.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Dierenwelzijn
- **Gemeentelijke partners:** Dienst Preventie, Agenda 21, Leefmilieu (cel dierenwelzijn)
- **Andere partner(s):** *chat libre*, dierenartsen, KBVBV

Middelen

- **Financieel:** 15.000 EUR voor sterilisatie van katten
- **Mensen:** ½ VTE ten dienste van dierenwelzijn + de leden van de WG
- **Materiaal:** chip, vangkooi.

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
24/7 beheer van rondzwervende, verloren gelopen of achtergelaten dieren	2022	/
Toegankelijkheid voor huisdieren van bepaalde locaties	2023	/

Succesindicatoren

In 2020 heeft de dienst 21 sterilisatiepremies toegekend. Het is belangrijk dat deze telling elk jaar wordt voortgezet en dat wordt gecontroleerd of het etiket wordt verkregen (en gehandhaafd).

Concrete realisatie van de laatste drie criteria

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** minder roofdieren van kleine fauna
- **Sociaal:** het burgercollectief *pussy cat* schept sociale interactie door aansluiting bij bepaalde waarden
- **Economisch:** kleine premie met grote impact (minder katten, minder voeding, minder infrastructuur - sloppenwijk)
- **Participatie:** raad voor dierenwelzijn
- **Goed bestuur:** responsabilisering van de burger

Figuur 36: Door de gemeente Ganshoren behaald label

DOELSTELLING 4: ONDERSTEUNING EN VOORTZETTING HYDROLOGISCHE VEERKRACHT

Actie 2.4.1: Gebruik van opgevangen regenwater aanmoedigen en nadenken over een premie

Huidige context, doelstellingen, actie

De gemeente Ganshoren maakt deel uit van een globale reflectie over het waterbeheer in Brussel en in het bijzonder in het stroomgebied van de Molenbeek. In die hoedanigheid is zij lid van het Begeleidingscomité van de Molenbeek (BCM) onder leiding van de vereniging van de Staten Generaal van het Water in Brussel (SGWB), van de Werkgroep Molenbeek onder leiding van Leefmilieu Brussel en van het Consortium Brusseau Bis, dat gefinancierd wordt door Innoviris.

Naast deze thinktanks positioneert de gemeente Ganshoren, wanneer de gelegenheid zich voordoet, zich ook in deze dynamiek door middel van hydrologische voorzieningen zoals regenwateropvanginstallaties.

In het geval van de bouw of renovatie van gemeentelijke gebouwen vertaalt zich dit in een van de mogelijke eco-ontwerpen (cf. acties 1.4.2 en 2.2.2), maar voor openbare ruimten en parken is dit meer verwant aan inrichtingsmogelijkheden afhankelijk van de context en de omgeving (biotoop, infiltratie-eigenschappen van de bodem, helling, enz.), die per geval moeten worden bestudeerd.

Deze actie van Agenda 21 is er dus op gericht het gebruik van regenwater in gemeentelijke gebouwen, maar ook in alle andere vastgoedprojecten aan te moedigen. Evenals de milieuvergunning voorschrijft dat bij nieuwbouw-, uitbreidings- of renovatieprojecten het waterdicht maken van de bodem die het project veroorzaakt, moet worden gecompenseerd door een stormbekken (om regenwater ten gevolge van zware stormen vast te houden) en door een opvangtank (om regenwater te recupereren voor hergebruik in het gebouw), kunnen de diensten Stedenbouw en Leefmilieu - afhankelijk van de ingediende stedenbouwkundige vergunning en van hun eigen context - de installatie van regenwaterputten eisen, wat zal worden vergemakkelijkt door de nieuwe Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (GSV).

Om de bewoners aan te moedigen, voorziet de actie tegelijkertijd in de invoering van een premie voor particulieren. Deze premie voor de installatie van een regenwateropvanginstallatie, aan te sluiten op een regenpijp, zal burgers in staat stellen regenwater dat op het dak van hun eigendom valt op te vangen of op te slaan en direct te hergebruiken voor besproeiing, onderhoud of zelfs de dagelijkse schoonmaak. Het voordeel is dat de installatie gemakkelijk is en geen tussenkomst van een vakman vereist. Dergelijke voorzieningen worden trouwens al aangeboden in andere gemeenten die lid zijn van het Consortium Brusseau Bis. De [gids regenwaterbeheer](#) geeft informatie over de verplichtingen van particulieren.

Actoren van de actie

- **Drager(s)** : diensten Stedenbouw en Openbare Werken
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21 en dienst Financiën
- **Andere partner(s):** BCM, SGWB, Consortium Brusseau Bis

Middelen

- **Financieel:** voortvloeiend uit een reflectie met het consortium Brusseau Bis en het concept Solidaire stroomgebieden
- **Mensen:** follow-up bij de dienst Stedenbouw en uitwerken van de premie via de diensten Agenda 21 en Financiën
- **Materiaal:** middelen bij BCM, Brusseau Bis en SGWB

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Aanbeveling voor regenwatertanks in de SV	2022	doorlopend
Invoering van de premie voor particulieren	2023	doorlopend

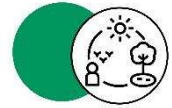
Succesindicatoren

De dragende diensten zullen elk jaar een telling bijhouden van het aantal geïnstalleerde regenwaterinstallaties, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen gemeentelijke, particuliere en burgerprojecten. Ook zal het aantal premies per jaar worden berekend.

De diensten zullen ook meer in het algemeen kunnen nagaan of zij voldoen aan de doelstellingen van het [gewestelijke Waterbeheersplan](#) en deelnemen aan de opstelling van het nieuwe waterbeheersplan.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** beter beheer van de hulpbron water / "blauw goud"
- **Sociaal:** solidair stroomgebied
- **Economisch:** minder kosten in verband met grote waterbouwkundige werken (cf. studie Aquatopia) en premie voor particulieren

- **Participatie:** algemene participatie van de burgers aan het waterbeheer zodra zij een regenput installeren
- **Goed bestuur:** sensibilisering voor water als een gemeenschappelijk goed, werkgroepen tussen diensten

DOELSTELLING 4: ONDERSTEUNING EN VOORTZETTING HYDROLOGISCHE VEERKRACHT

Actie 2.4.2: Integratie van water in bestekken en/of vergunningsvoorschriften voor overheidsprojecten

Huidige context, doelstellingen, actie

De voorgaande actie 2.4.1 dringt erop aan bijzondere aandacht te besteden aan het gebruik van regenwateropvanginstallaties bij projecten op het grondgebied van Ganshoren, met name bij de diensten die instaan voor de vergunningen. Deze actie zorgt voor globalere ondersteuning, om deze integratie van water mogelijk te maken.

Tijdens de overlegcomités in de gemeente wordt Leefmilieu Brussel immers uitgenodigd om samen met Urban.brussels, Monumenten en Landschappen (DCE – Directie Cultureel Erfgoed) en Brussel Mobiliteit de waterproblematiek in de betrokken projecten te analyseren. In eenvoudige stedenbouwkundige vergunningen wordt echter niet systematisch rekening gehouden met water, en volgt alleen een onderzoek in het geval van een verzoek om afwijking.

Deze actie stelt daarom voor om de medewerkers van de diensten Stedenbouw en Openbare Werken een opleiding te geven over het beheer van regenwater, zodat waterbeheer op perceelsniveau een reflex wordt bij de controle van vergunningen en bij het opstellen van nieuwe opdrachten.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Adviseur Water, Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Stedenbouw, Openbare Werken en Overheidsopdrachten
- **Andere partner(s):** SGWB, BCM, Brusseau BIS, Facilitator Water van Leefmilieu Brussel.

Middelen

- **Financieel:** /
- **Mensen:** extra werktijd voor Stedenbouw en Openbare Werken
- **Materiaal:** documentatie en Gids Duurzame Gebouwen

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Opleiding in waterbeheer in de gemeente voor de betrokken medewerkers en de gemeenten van het stroomgebied van de Molenbeek	2022	Is vernieuwbaar
Workshop "Watergevoelige Stad" door ULB Ter Kameren	2022	/
Toepassing op de opvolging van vergunningen en projecten als uiteengezet in actie 2.4.1	2022	doorlopend

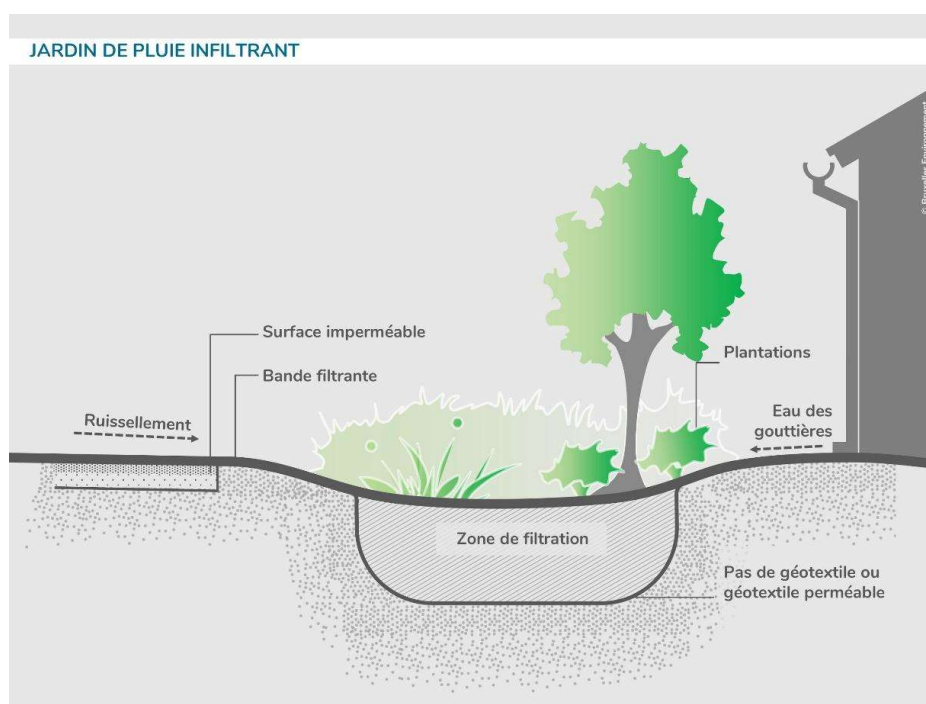
Opneming van waterclausules in recent gelanceerde opdrachten	2022	doorlopend
--	------	------------

Succesindicatoren

Per jaar zal het aantal opleidingen op het gebied van waterbeheer, het aantal deelnemers aan elke sessie en het aantal waterclausules dat in nieuwe bestekken is opgenomen, worden geteld. Er bestaat een duidelijke link met de succesindicatoren van actie 2.4.1 (aantal gebouwde waterreservoirs).

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** beter beheer van de hulpbron water / "blauw goud"
- **Sociaal:** solidair stroomgebied, opleiding voor de diensten
- **Economisch:** minder kosten in verband met grote waterbouwkundige werken (cf. studie Aquatopia)
- **Goed bestuur:** water als gemeenschappelijk goed

Figuur 37: Bron: Leefmilieu Brussel - Gids Duurzame Gebouwen

DOELSTELLING 4: ONDERSTEUNING EN VOORTZETTING HYDROLOGISCHE VEERKRACHT

Actie 2.4.3: Integratie van de Molenbeek

Huidige context, doelstellingen, actie

De Molenbeek ontspringt in Dilbeek, in het Vlaams Gewest. Ze stroomt vervolgens door Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren en Jette over een afstand van 5,5 km. De zijrivieren zijn de Eleghembeek, de Laarbeek, de Poelbosbeek, de Zeyp en de Kloosterbeek. Bij het verlaten van het Koning Boudewijnpark in Jette verdwijnt het water van de Molenbeek jammer genoeg in een afvalwaterriool dat het naar het afvalwaterzuiveringsstation van Brussel-Noord voert. Stroomafwaarts, in het Koninklijk Domein van Laken, is er nog een stuk van de beekbedding die gevoed wordt door de bronnen en vijvers van het domein, dat dit water naar het kanaal voert. In 2008-2009 en 2014 legde Leefmilieu Brussel twee delen van de Molenbeek opnieuw bloot in de fasen 1 en 2 van het Koning Boudewijnpark. In de toekomst moet de beek ook worden losgekoppeld van het afvalwaterriool, zodat zij haar weg kan vervolgen tot aan het kanaal.

De moerassen van Ganshoren en Jette, waar de Molenbeek doorheen stroomt, zijn door Europa beschermde natuureservaten (Natura 2000). De moerasvegetatie (koekoeksbloem, dotterbloem, enz.) wordt afgewisseld met rietvelden, hoge natte graslanden en knotwilgen. Het is in deze moerassen en in het Koning Boudewijnpark dat de beek het best tot haar recht komt.

De gemeente Ganshoren wil deze waterloop van water voorzien via voorzieningen die gekoppeld zijn aan haar historische netwerk. Een hydrologische studie werd uitgevoerd en voor de toekomst zijn talrijke voorzieningen gepland op plaatselijke schaal maar ook via een globale reflectie om het beekje en de sloot van de Zeyp te herstellen. Wat dit laatste punt betreft, neemt de gemeente Ganshoren deel aan verschillende werkgroepen en kunnen op basis van de vorige actiefiches reeds enkele relevante doelstellingen worden geschetst.

Maatregelen van de actie:

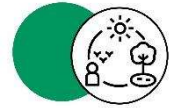
- Voortzetten van het blauwe netwerk in het stroomgebied van de Molenbeek
- Voortzetten van de samenwerking binnen het Begeleidingscomité van de Molenbeek

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en Leefmilieu
- **Gemeentelijke partners:** Openbare Werken en Stedenbouw
- **Andere partner(s):** SGWB, Brusseau Bis, BCM, Coördinatie Zenne

Middelen

- **Financieel:** kandidaatstellingen voor de projectoproepen van Leefmilieu Brussel en jaarlijks eigen budget voor verwezenlijkingen (bv. Sijsjesvijver, Groen Hart, Vallei van de Molenbeek)

DOELSTELLING 4: ONDERSTEUNING EN VOORTZETTING HYDROLOGISCHE VEERKRACHT

Actie 2.4.4: Promoten van de werkzaamheden van Brusseau en de SGWB (Staten Generaal van het Water in Brussel)

Huidige context, doelstellingen, actie

De gemeente Ganshoren maakt deel uit van een globale reflectie over het waterbeheer in Brussel en in het bijzonder in het stroomgebied van de Molenbeek. In die hoedanigheid is zij lid van het Begeleidingscomité van de Molenbeek (BCM) onder leiding van de vereniging van de Staten Generaal van het Water in Brussel (SGWB), van de Werkgroep Molenbeek onder leiding van Leefmilieu Brussel en van het Consortium Brusseau Bis, dat gefinancierd wordt door Innoviris.

De gemeente neemt deel aan de acties van de SGWB, met name voor de publicatie van de folder ([zie hier](#)) en de realisatie van activiteiten (verkenningwandelingen, kenniscafé)... Het doel is om op basis van een collectief geheugen van de vallei de evolutie ervan beter te begrijpen en de aanzet te geven tot inrichtingsprojecten (groene en blauwe netwerken).

Er is ook een collectief creatieproject rond het thema van de [Geest van de Vallei](#). Deze actie stelt voor dat de gemeente haar betrokkenheid bij de SGWB en Brusseau bij dit soort projecten voortzet.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Leefmilieu
- **Andere partner(s):** Staten Generaal van het Water in Brussel

Middelen

- **Financieel:** /
- **Mensen:** Dienst Agenda 21 en Leefmilieu
- **Materiaal:** Hulpbronnen SGWB

Planning:

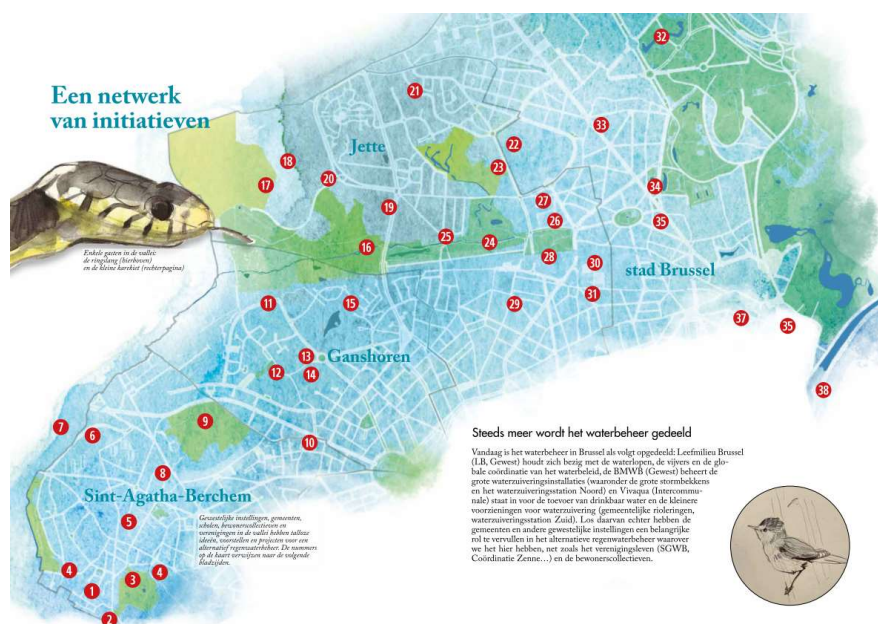
Fasen	Start	Voltooiing
Kenniscafé	2021	/
Deelname van de gemeente aan de acties SGWB / Brusseau	2021	
Mobiliseren van de steun van gezinnen via een vragenlijst	2022	2023
Zorgen voor doorgangen voor kleine dieren tijdens de plaatsing van de voorzieningen	2025 (afhankelijk van de voortgang van het BBP Groene Hart)	/

Succesindicatoren

Het succes van elk project zal worden geëvalueerd in samenwerking met Brusseau en de SGWB.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** groen en blauw netwerk
- **Sociaal :** ontmoeting en sociale cohesie
- **Economisch:** gedifferentieerd netwerkbeheer
- **Participatie:** Werkgroep
- **Goed bestuur:** Herbestemming van water als een gemeenschappelijk goed voor mensen en niet-menselijke soorten

Figuur 38: Watergevoelige stad - Publicatie van het Begeleidingscomité van de Molenbeek

DOELSTELLING 4: ONDERSTEUNING EN VOORTZETTING HYDROLOGISCHE VEERKRACHT

Actie 2.4.5: Creatie van burgereilanden (watereilanden)

Huidige context, doelstellingen, actie

Deze actiefiche zal het onderwerp zijn van het project "Living Lab Groen Hart" met de buurtbewoners en de leden van het consortium Brusseau Bis.

Hoofddoel is de Demesmaeckerstraat, de Lowetstraat en de De Cockstraat te verenigen rond het concept van een watereiland. Het "[Watereiland](#)" zoals voorgesteld door Brusseau is een project dat ontwikkeld is door het bureau Latitude en de faculteit Architectuur La Cambre-Horta van de ULB om de problematiek te onderzoeken van een gemeenschappelijk en gedeeld waterbeheer op de schaal van het stedelijk eiland.

Het Watereiland maakt gebruik van een verscheidenheid aan participatieve ontwerpstrategieën. Tijdens workshops onder leiding van architecten-stedenbouwkundigen worden bewoners en gebruikers uitgenodigd om voorzieningen te bedenken en tot stand te brengen om regenwater op te vangen, op te slaan of te laten infiltreren. Zo zullen de bewoners via vragenlijsten of enquêtes en met behulp van oude vergunningen worden aangemoedigd om bestaande regenwaterreservoirs op hun grond op te sporen.

Dankzij deze aanpak kunnen bewoners of gebruikers van verschillende huizen, panden of gebouwen collectieve voorzieningen voor regenwaterbeheer uitwerken waar iedereen baat bij heeft (beplanting, gemeenschappelijke regenwaterreservoirs, kleine groene zones).

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Diensten Stedenbouw, Openbare Werken, Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Leefmilieu
- **Andere partner(s):** Brusseau BIS, burgers, gezinshulp en senioren.

Middelen

- **Financieel:** invoering van een premie voor de installatie van een watertank (cf. actie 2.4.1), een stormtuin, ...
- **Mensen:** Dienst Agenda 21 in het kader van het Consortium, burgers die deelnemen aan het watereiland
- **Materiaal:** Middelen van het Consortium Brusseau BIS

Planning:

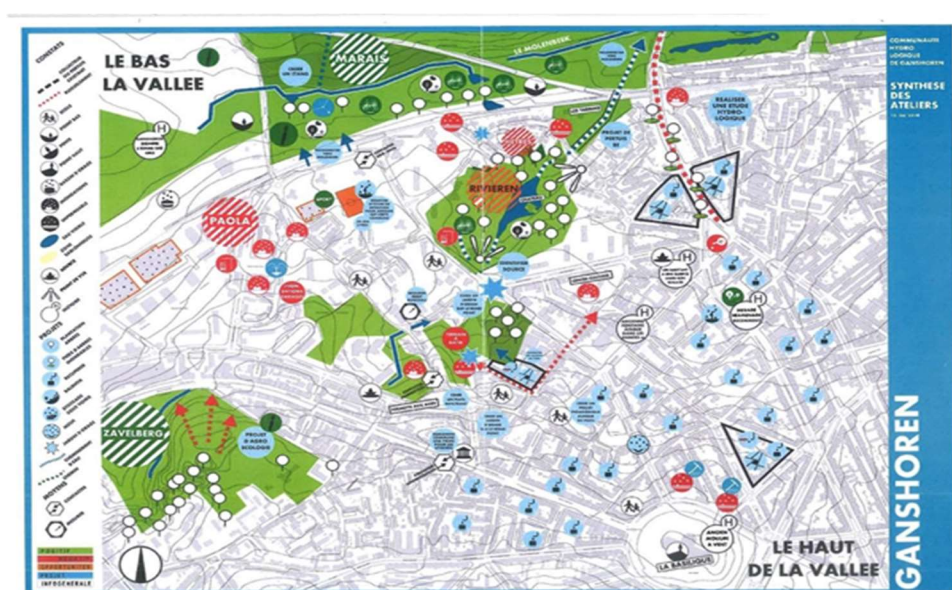
Fasen	Start	Voltooing
voorbereidende vergaderingen en organisatie	2021	2022
lancering van het Living Lab Groen Hart: workshops	2022	2023
Autonome werking van het groene eiland	2024	doorlopend

Succesindicatoren

Telling van het aantal workshops in het Living Lab Groen Hart en evaluatie van de werking ervan, het aantal voorzieningen en installaties, het aantal betrokken deelnemers, enz.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** groen en blauw netwerk
- **Sociaal:** ontmoeting en sociale cohesie, delen van kennis
- **Economisch:** gedifferentieerd netwerkbeheer
- **Participatie:** Werkgroep
- **Goed bestuur:** Herbestemming van water als een gemeenschappelijk goed voor mensen en niet-menselijke soorten

Figuur 39: Samenwerking met de bewoners

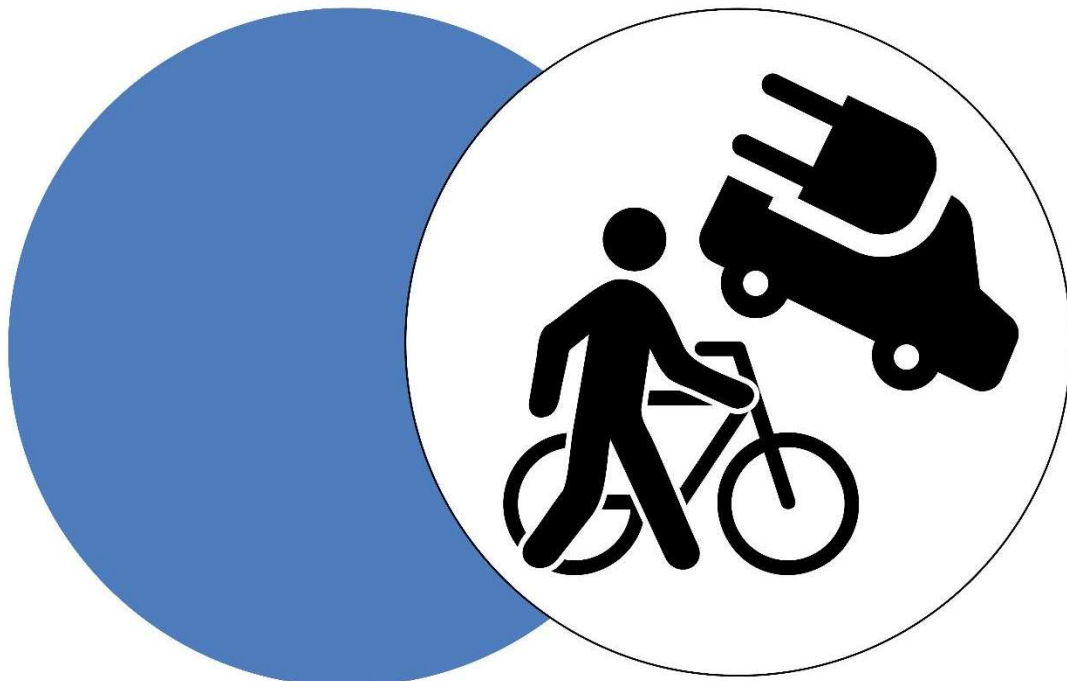

PIJLER 3: VERANTWOORDE MOBILITEIT

Ganshoren wordt omringd door drie grote verkeersaders, maar heeft geen openbaarvervoersaanbod van betekenis. Gezien het reliëf en de omvang van de gemeente is ze echter zeer geschikt voor andere vormen van mobiliteit. Deze moeten beantwoorden aan alle types van gebruikers, met bijzondere nadruk op het voetgangersnetwerk, dat de erfgenaam is van de dorpsgeschiedenis van de gemeente, en op de ontlasting van de Keizer Karellaan.

BEOOGDE DOELSTELLINGEN:

- De Keizer Karellaan heringericht
- Toegang tot mobiliteit voor iedereen
- Actief mobiliteitsplan over de hele gemeente

DOELSTELLING 1: EEN NIEUWE KIJK OP DE KEIZER KARELLAAN

Actie 3.1.1: Voortzetting en versterking van de samenwerking met het Gewest en de burgers

Huidige context, doelstellingen, actie

De Keizer Karellaan, oorspronkelijk een prestigieuze winkelstraat, is in de loop der jaren uitgegroeid tot een grote verkeersader, die sluikstorten aantrekt en schade toebrengt aan de vroegere landelijke gemeenten in het noordwesten van Brussel.

Het is immers voor duizenden auto's een van de belangrijkste toegangswegen tot de hoofdstad. Het is een heuse stadssnelweg, die al lang door de inwoners en politici van Ganshoren aan de kaak wordt gesteld, en die bovendien functioneert als een ijzeren gordijn voor de ecologische corridors tussen Vlaanderen, Sint-Agatha-Berchem en Ganshoren.

Enkele jaren geleden werd een vergadering gehouden met Brussel Mobiliteit om een budget op te maken voor de heraanleg van de Keizer Karellaan. Met de nieuwe regering werd een budget uitgetrokken voor een studie van de hoofdwegen in het Gewest, maar dit budget is helaas niet gerealiseerd en is niet langer actueel.

Er heerst een negatief gevoel onder de bevolking en de politici. Een gevoel dat sinds de jaren '90 veel is aangekondigd, maar niet veel dat in de praktijk is gebracht... De ouderen zullen zich het pamflet van Jean Louis Thys herinneren met een openbare raadpleging over de toekomst van de laan.

Sindsdien heeft de gemeente in elke bericht een eis opgenomen om deze verkeersas te herzien (zoals het geval was in het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling) en voor het Good Move Plan. In dit plan verbindt het Gewest zich tot een herziening van de laan tegen 2024³.

Via het initiatief Filter Café is een burgerdiagnose van de vervuiling van de verkeersader uitgevoerd.

De gemeente heeft echter in samenwerking met Leefmilieu Brussel in de gemeentelijke hangar een meetstation voor de luchtkwaliteit ingericht om de reële noodzaak van een herinrichting van deze laan te ondersteunen.

De gemeente zal de samenwerking vergemakkelijken door ontmoetingsplaatsen ter beschikking te stellen, met name via het toekomstige Huis van de Participatie (**cf. fiche 4.1.2**)

Het nieuwe Gemeentelijk Mobiliteitsplan zou ook een reflectie over deze verkeersas aanmoedigen (**cf. fiche 3.1.3**)

³ Dit was ook het geval bij de eenrichtingstest (rond de Basiliek) waar de gemeente de zwakke punten van het verkeer rond de Jacques Sermonlaan, de Poplimontlaan, de tunnel en de Landsroemlaan aantoonde.

Bovendien wordt er gewerkt aan scenario's voor de Keizer Karellaan (zie de presentatie [hier](#)) en is een openbaar onderzoek uitgevoerd ([hier](#))

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- **Gemeentelijke partners:** College en Gemeenteraad van Ganshoren en de dienst Mobiliteit
- **Andere partner(s):** Sint-Agatha-Berchem

Middelen

- **Financieel:** Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- **Mensen:** Dienst Mobiliteit, Stedenbouw en Openbare Werken (voor de follow-upfase van de werken) + College
- **Materiaal:** studie Metro, gemeentelijke opmerkingen over GPDO, GMP 2021

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Participatief proces van het Gemeentelijk Mobiliteitsplan	2021	2022
Raadpleging van de burgers tijdens het openbaar onderzoek in verband met de bouwvergunning	2024	/
Vergunningsproces en studies (in afwachting van de voltooiing van de begrotingen)	2021	2024

Succesindicatoren

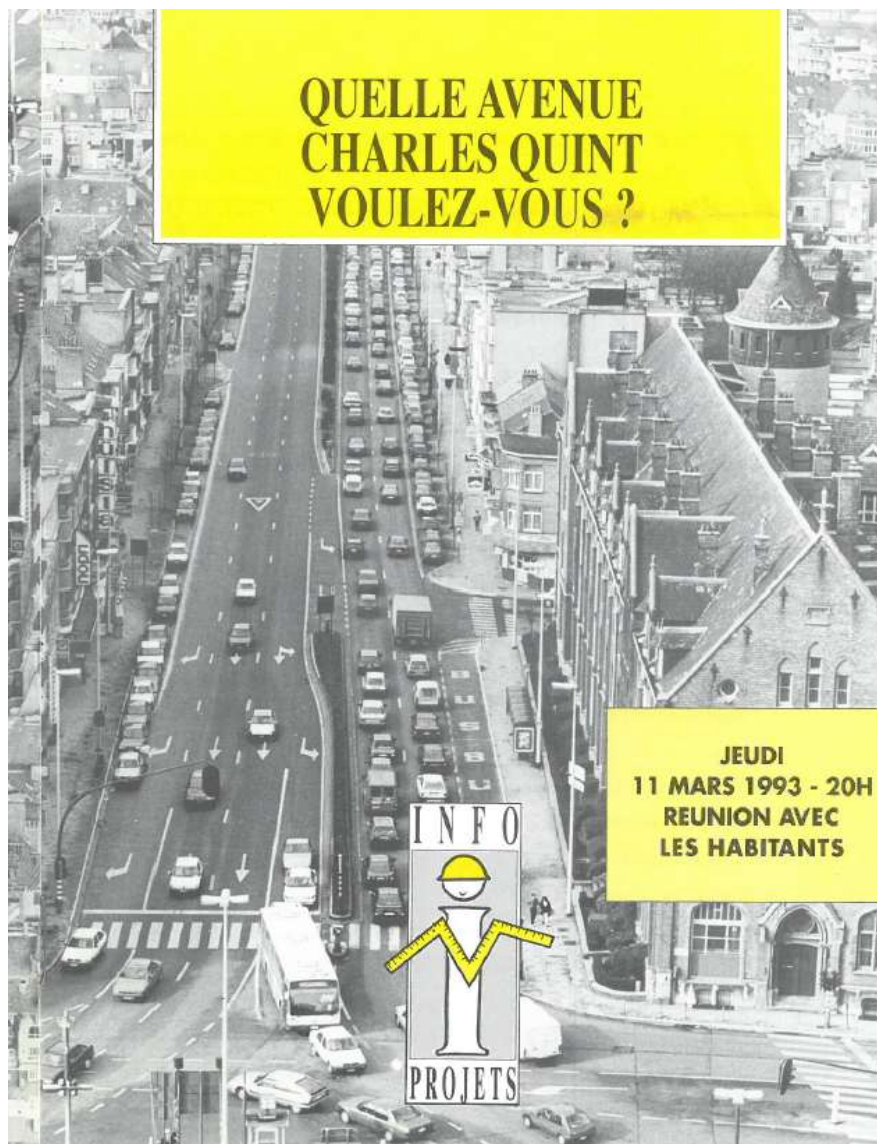
- Stadslaan met rustigere mobiliteit
- Herwaardering van de handelszaken.
- Evenwicht tussen de verschillende vervoerswijzen
- Studie brussel'air
- Meetstation van de luchtkwaliteit
- Ecologische corridor via de Groene Wandeling die de Keizer Karellaan kruist

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** Vergroening van de laan + vermindering van vervuiling (Co2, NOX)
- **Sociaal:** hoge turnover met verlaagd bouwprofiel... Kwetsbaarheid van de laan. Wegtrekken van de middenstand... gevolgen voor de openbare netheid. De ruimte op lange termijn leefbaar maken (betere sociale mix)

- **Economisch:** opwaardering van de historische handelszaken en aantrekken van andere kwaliteitsbuurtwinkels. De aantrekkingskracht van de laan zal een economische katalysator zijn (door de terugkeer van de middenstand). Inkomstenderving op de opcentiemen omdat de bevolking op gemeentelijk niveau kwetsbaarder wordt.
- **Participatie:** het proces dat door het Gewest, met de gemeenten, verenigingen (GRACQ, GUTIB, Touring, recht op parkeren en rijden), omwonenden en burgers, en openbaarvervoerexploitanten wordt opgestart, zal participatief zijn.
- **Goed bestuur:** behoort de openbare ruimte toe aan de bewoners of aan de gebruikers ervan? Een echte democratische vraag

Figuur 40: Eerste poging tot reflectie over de heraanleg van de Keizer Karellaan

DOELSTELLING 1: EEN NIEUWE KIJK OP DE KEIZER KARELLAAN

Actie 3.1.2: Promoten en aanzetten tot acties met burgers

Huidige context, doelstellingen, actie

De Keizer Karellaan heeft geen wijkcomité en de vereniging van handelaars bestaat niet meer. Er bestaan echter enkele acties en mobilisaties van burgers op het gebied van mobiliteit, met name de actie Filter Café die is opgezet door de ouders van leerlingen van het Heilig Hartcollege. Filter Café is een burgerbeweging die uitgaat van de vaststelling dat er een correlatie bestaat tussen luchtverontreiniging en gezondheid, vooral bij kinderen. Hun doel is campagne te voeren in de openbare ruimte.

Deze actie is erop gericht de acties die zouden worden opgezet, te bevorderen en de burgers aan te moedigen zich te verenigen om nieuwe acties op touw te zetten. Daartoe kunnen in schoolstraten (straten die op piekmomenten, wanneer de lessen beginnen en eindigen, tijdelijk worden afgesloten voor gemotoriseerd verkeer) burgers worden gerekruteerd voor de uitvoering van specifieke actie(s). Een andere gelegenheid om de burgers te mobiliseren moet worden aangegrepen tijdens het feest van de mobiliteit dat elk jaar door de gemeente wordt georganiseerd: burgergroeperingen moeten worden uitgenodigd om hieraan deel te nemen. Ook moet rekening worden gehouden met de analyse van de "Vooruit met de wijk"-projecten.

Aangezien de blauwe zones tot de hele gemeente worden uitgebreid (met uitzondering van de Bosstraat), zou het ook verstandig zijn van dit moment gebruik te maken om feedback van de burgers te krijgen over de mobiliteit (1 april 2021 blauwe zone en controle vanaf 1 mei). Tot slot is het nieuwe Gemeentelijk Mobiliteitsplan participatief van opzet, zodat ook de burgers erbij kunnen worden betrokken en er een wedijver rond mobiliteit kan worden gecreëerd.

In deze actiefiche wordt ook voorgesteld dat de gemeente 's morgens in een schoolstraat aanwezig is om ouders te mobiliseren rond een sensibiliseringsworkshop, bijvoorbeeld over de kennis van de gemeentelijke paden en hoe deze te gebruiken. Deze aanwezigheden zouden de naam "ochtendworkshops van de schoolstraat" kunnen krijgen.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Mobiliteit
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21, Preventie en Participatie
- **Andere partner(s):** Studiebureau voor het GMP, Gracq, Groupe 1083, Pro Velo, Filter Café, Scholen van het grondgebied

Middelen

- **Financieel:** GMP
- **Mensen:** dienst A21 en Mobiliteit, alsook de burgers
- **Materiaal:** Gemeentelijk Mobiliteitsplan en gemeentelijke communicatiekanalen, GEmOP

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Communicatie van de mobiliteitsacties (Ganshoren info, Facebook A21, website van de gemeente, enz.)	2021	doorlopend
Participatie binnen het Gemeentelijk Mobiliteitsplan (cf. Actie 3.2.3)	2021	2022
Workshop schoolstraat	Post-Covid	Maand / jaar
Feest van de mobiliteit met de burgers	2022	

Succesindicatoren

Het doel is het aantal burgeracties voor mobiliteit en het bereik ervan (aantal deelnemers) te tellen, met inbegrip van de workshop "schoolstraten". De kwantitatieve en kwalitatieve resultaten van de deelneming in het kader van het GMB zullen ook bijdragen tot de evaluatie van het succes van de actie. Tijdens het feest van de mobiliteit zullen het aantal deelnemers - zowel burgers als verenigingen - en het aantal stands en gepromote activiteiten/acties worden geteld.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** vermindering van broeikasgasemissies dankzij zachte vervoerswijzen
- **Sociaal:** Meer rust in de wijken dankzij zachte en actieve mobiliteit
- **Economisch:** geldelijk effect van duurzame mobiliteit
- **Participatie:** activiteiten en workshops georganiseerd voor burgers
- **Goed bestuur:** deelname aan de besluitvorming van bepaalde acties

Figuur 41: logo's van vzw fietsers

DOELSTELLING 2: MOBILITEIT VOOR IEDEREEN

Actie 3.2.1: een ontdekkingsparcours uitzetten voor personen met beperkte mobiliteit

Huidige context, doelstellingen, actie

Niet iedereen kan het zich veroorloven zijn verplaatsingen onder controle te hebben. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, zijn PBM's niet alleen mensen met een handicap, maar gaat het om een veel breder publiek. Een persoon met beperkte mobiliteit is een persoon wiens bewegingen worden belemmerd door zijn of haar grootte, toestand, leeftijd, blijvende of tijdelijke handicap en de benodigde toestellen of hulpmiddelen om zich te kunnen verplaatsen. Iedereen zal dus tijdens zijn leven ooit een PBM zijn: of je nu een ouder bent met een kinderwagen, een bezorger met een karretje, een toerist met bagage, iemand in het gips of op krukken...⁴

Het is daarom van cruciaal belang toegankelijkheid in elk project te integreren om te voorkomen dat wij allen op een bepaald moment in ons leven worden gediscrimineerd.

Deze vaststelling neigt ertoe een maatstaf voor alle gemeentelijke projecten te worden, maar deze pragmatische aanpak ontbeert nog een recreatieve component. Daarom zou op het grondgebied van de gemeente een bewegwijzerde wandeling voor PBM's kunnen worden aangelegd, met aandacht voor de topografie en het culturele en natuurlijke erfgoed van de gemeente.

Deze route zou een katalysator kunnen zijn voor de herinrichting van trajectdelen zoals voorgesteld in het Actieplan wegen en openbare ruimte (APWOR), met name wat betreft de gemeentelijke paden en het langeafstandsvoetpad, in het bijzonder het gedeelte vanaf de Vrijheidsrotonde tot aan de Wagnergaarde.

Met de hulp van een gespecialiseerde vzw zullen wij een route uitstippelen die zal worden getest en verbeterd om deze voor iedereen toegankelijk te maken.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en Mobiliteit
- **Gemeentelijke partners:** Sociale dienst
- **Andere partner(s):** OCMW en vzw (vb.: altéo vzw , plain pied vzw,...)

Middelen

- **Financieel:** subsidie openbare ruimte
- **Mensen:** dienst Agenda 21 en Mobiliteit
- **Materiaal:** studie bureau, https://ieb.be/IMG/pdf/bem_309_accessibilites_web.pdf en vzw (vb. <https://www.alteoasbl.be/>)

⁴ Volgens Bruxelles en Mouvement, nr. 309 - November/December 2020

- https://ieb.be/IMG/pdf/bem_309_accessibilites_web.pdf

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Studiebureau of vzw om de route uit te stippelen	2024	2025
Inrichtingswerken van de route	2026	2027

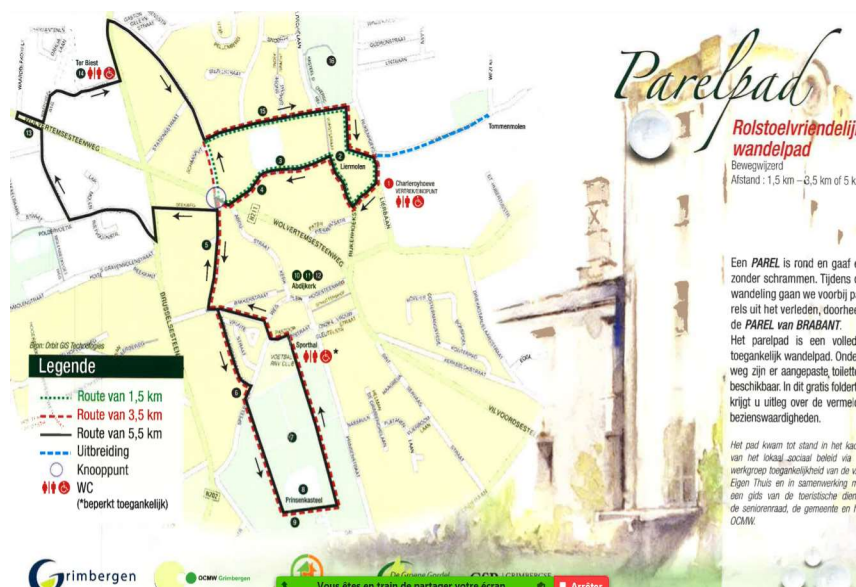
Succesindicatoren

Kleine duurzame ontwikkelingen in plaats van grote... Tests door vzw's en PBM-burgers.

Uitvoering van de inrichtingswerken

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** behoud van de biodiversiteit bij de aanleg
- **Sociaal:** inclusieve inrichting
- **Economisch:** /
- **Participatie:** samenwerking met vzw's en alle burgers
- **Goed bestuur:** terbeschikkingstelling van de openbare ruimte voor iedereen

Figuur 42: <https://www.grimbergen.be/gemeentelijke-wandelingen.html>

DOELSTELLING 2: MOBILITEIT VOOR IEDEREEN

Actie 3.2.2: Communiceren over taxicheques, MIVB, OCMW

Huidige context, doelstellingen, actie

De sociale dienst van de gemeente is belast met het begeleiden en doorgeven van diverse administratieve verzoeken, met name in verband met de procedure voor de erkenning van een handicap. Daarnaast houdt deze dienst zich bezig met de toekenning van taxicheques die onder bepaalde voorwaarden, waaronder de verhoogde tegemoetkoming, worden toegekend aan personen die door de FOD Sociale Zekerheid als gehandicapt zijn erkend met een minimum van 9 punten of aan personen van ten minste 75 jaar die aan de verschillende toekenningscriteria voldoen.

Deze actie stelt een nauwkeurige communicatie over deze mogelijkheden voor, met name via Ganshoren Info, de gemeentelijke website en de Agenda 21-website.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Sociale dienst
- **Gemeentelijke partners:** Dienst Communicatie en Agenda 21
- **Andere partner(s):** /

Middelen

- **Financieel:** /
- **Mensen:** samenwerking van het gemeentepersoneel van de verschillende diensten
- **Materiaal:** Ganshoren info (al uitgegeven informatieblad, cf. actie 1.2.2)

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Kapitalisatie van de door te geven informatie	2022	/
Mededeling van de informatie aan de dienst Communicatie	2022	/
Publicatie van de informatie volgens de verschillende kanalen	2022	/

Succesindicatoren

Telling van het aantal cheques voor taxi's, MIVB, OCMW dat elk jaar wordt uitgedeeld. Als het aantal niet toeneemt ondanks de verschillende communicatiekanalen, evalueren van andere kanalen (papier? afspraken?) om de doelgroepen te bereiken.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** integratie van mensen met een handicap
- **Economisch:** economische facilitering voor mensen met een handicap
- **Goed bestuur:** communicatie door de gemeente, samenwerking tussen diensten

DOELSTELLING 2: MOBILITEIT VOOR IEDEREEN

Actie 3.2.3: Voortzetten van de doelstellingen van het Gemeentelijk Mobiliteitsplan 2007 en aanvangen met die voor 2021/2022

Huidige context, doelstellingen, actie

De gemeente Ganshoren heeft 70% van haar vorige GMP, dat dateert van 2007, voltooid en heeft altijd aandacht gehad voor het publiek dat gebruik maakt van zachte vervoerswijzen. In deze actie wordt voorgesteld een aantal doelstellingen van het GMP na te streven, waaronder:

- Streven naar een voor iedereen toegankelijke infrastructuur, ongeacht of men in staat is zich zelfstandig te verplaatsen;
- Potentieel om voetpaden te verbeteren en de toegang tot sociale woningen te verbeteren. Doelstelling: de toekomstige aanbevelingen van het GMP (2021) opvolgen;
- Integratie van aangepaste bewegwijzering voor iedereen (blinden en doven);
- Suggestie aan het Gewest voor verkeerslichten (voorbeeld: oversteeklicht op de Keizer Karellaan, al enkele jaren in behandeling);
- Afstemmen op de bestaande sensibiliseringscampagne in Koekelberg.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Mobiliteit
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21
- **Andere partner(s):** Burgercollectieven, gemeente Koekelberg

Middelen

- **Financieel:** GMP 50% subsidies
- **Mensen:** dienst Mobiliteit en Studiebureau
- **Materiaal:** GMP uitgegeven

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Te bereiken doelstellingen in volgorde van prioriteit vastleggen	2022	2023
Rekening houden met de doelstellingen van het toekomstige GMP	2022	doorlopend

Succesindicatoren

Verwezenlijking van de doelstellingen van het GMP

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** zachte vervoerswijzen stimuleren komt ten goede aan het milieu (luchtverontreiniging, ...)
- **Sociaal:** de "zwakste" gebruikers hun plek teruggeven
- **Participatie:** Opiniepeiling bij de bevolking tijdens het GMP 2007 en verder doorgedreven participatie in 2021/2022
- **Goed bestuur:** Deelname aan de door het studiebureau van het GMP voorgestelde workshops. Deelname aan openbare onderzoeken

DOELSTELLING 3: ACTIEF MOBILITEITSPLAN OVER DE HELE GEMEENTE

Actie 3.3.1: Bevorderen van actieve mobiliteit op gemeentelijk niveau

Huidige context, doelstellingen, actie

De gemeente Ganshoren, en in het bijzonder haar dienst Mobiliteit, zet zich dagelijks in voor zachte en actieve mobiliteit en vooral voor de veiligheid van alle gebruikers van de gemeentelijke wegen en trottoirs. Naast de onlangs aangelegde fietspaden (bijv. Hervormingslaan, Van Overbekelaan, Maria van Hongarijelaan en De Villegaslaan) heeft de gemeente nog andere pijlen op haar boog.

- 1) een gemeentepremie voor de aankoop van een elektrische fiets of een bakfiets

De dienst Mobiliteit geeft een premie van 15% van de factuur voor zowel gewone elektrische fietsen als elektrische bakfietsen, met een maximumpremie van 150 euro voor gewone fietsen en 300 euro voor bakfietsen.
- 2) Plaatsing van fietsstallingen en -rekken
- 3) Een vloot van elektrische fietsen en bakfietsen voor zijn gemeentepersoneel
- 4) 3 fietsherstellingsstations (sporthal, Bosstraat en Van Overbekelaan) met pompen
- 5) Zeven fietsboxen op het grondgebied. Deze worden geïnstalleerd op basis van de subsidies die de gemeente ontvangt, maar de locaties worden gekozen op basis van de verzoeken van omwonenden. Zodra er meerdere aanvragen zijn en het haalbaar wordt geacht in termen van openbare ruimte, vraagt de dienst Mobiliteit om een fietsbox te plaatsen
 - Hoek Vital Riethuisenlaan / Hertog Janlaan
 - Hoek Hertog Janlaan / Louis Delhovestraat
 - Hoek Heidekenstraat / Hooitijdstraat
 - Hoek de Brouckèrelaan / Wereldtentoonstellingslaan
 - Hoek François Beeckmansstraat / Alfred Douleronstraat
 - Hoek Vandervekenstraat / Adolphe Roobaertstraat
 - Hoek Grondwetlaan / Broustinlaan
- 6) De dienst Mobiliteit zal, onder impuls van deze actiefiche en het Gemeentelijk mobiliteitsplan, ook de voetpaden van de gemeente kunnen opwaarderen (**cf. actie 3.2.1 en 3.3.6**)
- 7) Om het comfort aan de voetgangersoversteekplaatsen van de gemeente Ganshoren te garanderen, worden jaarlijks subsidies aangevraagd voor het plaatsen en/of vervangen van openbare banken.
- 8) Kruispunt Broustin en Grondwet. Er is een burgergerichte projectoproep gedaan om het gebied rustiger te maken, ook wat de mobiliteit betreft.
- 9) Premie elektrische fiets

- 10) Aanleg van fietspaden.
- 11) Doe-het-zelf herstelwerkplaats Er zou eens per maand een fietsenmaker kunnen worden aangesteld om zich in het Repair Café met fietsen bezig te houden.
- 12) Autoloze dag. De infrastructuur uitbreiden en de fietsboxmodellen aanpassen aan bakfietsen.
- 13) Applicatie om het aantal gefietste kilometers per maand te tellen en op basis van deze boekhouding winkelcheques aan te bieden! Creëren van een software om het aantal gefietste kilometers online te registreren...
- 14) Eenmalige actie: stand op het fietspad (cheerleader) en uitdelen van winkelcheques.

Maatregelen van de actie:

Een fietsbeleid blijven voeren door BEV te promoten
 Reflectie over zachte routes en Good Move-netwerk (beleidspunt in ontwikkeling)
 Opwaarderen van de paden in Ganshoren

Gemeentelijke en intercommunale fietsenbibliotheek, misschien via de kringloopwinkel NO
 Bij nieuwe inrichtingen infrastructuur voor fietsers over het hele grondgebied blijven aanleggen

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Mobiliteit
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21
- **Andere partner(s):** Gracq, Repair Café, Brussel Mobiliteit

Middelen

- **Financieel:** eigen middelen en subsidie van Brussel Mobiliteit
- **Mensen:** twee halftijdsen
- **Materiaal:** /

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Netwerk Ganshoren van het Good Move-plan	2020	/
GMP	2021	2022
Lokaal mobiliteitsplan op basis van de doelstellingen van het GMP	2022	doorlopend
Samenwerking met het Repair Café	2022	2023
Burgerraadpleging Boost Broustin	2021	2021
Reflectie rond Berlijnse kussens	2021	2022
Realisatie van het PAVE	2019	doorlopend

Succesindicatoren

- Grotere vraag naar fietsboxen
- Verhoogd gebruik van fietsenrekken - verspreid over het grondgebied
- Toename van het aantal toegekende fietspremies
- Participatie rond het Gemeentelijk Mobiliteitsplan

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** minder geluidsoverlast en broeikasgassen
- **Sociaal:** toename van ontmoetingen via de zachte vervoerswijze
- **Economisch:** meer toegankelijke fietsprijzen en gratis wandelen voor voetgangers
- **Participatie:** Gemeentelijk Mobiliteitsplan
- **Goed bestuur:** Herbestemming van de openbare ruimte door gebruik ervan

DOELSTELLING 3: ACTIEF MOBILITEITSPLAN OVER DE HELE GEMEENTE

Actie 3.3.2: Het gemeentepersoneel aanmoedigen om met de fiets naar het werk te komen

Huidige context, doelstellingen, actie

De gemeente zet zich in voor actieve mobiliteit en heeft al verschillende initiatieven genomen om haar personeel aan te moedigen zich met de fiets te verplaatsen:

- uitlenen van 3 fietsen
- uitlenen van 3 elektrische fietsen
- uitlenen van 3 bakfietsen.
- een fietspremie voor de verplaatsing en de aankoop

Via deze actie stelt Agenda 21 voor deze initiatieven voort te zetten met:

- verbetering van de veiligheid en terbeschikkingstelling van lokalen om fietsen te stallen
- het opstellen van leuke tutorials om de gebruiksaanwijzing van elektrische fietsen te vereenvoudigen
- een fietsopleiding
- in het hypothetische bestek voor het ecologisch ontwerp van het nieuwe administratief centrum (cf. actie 2.2.2) zouden speciale voorzieningen voor fietsers kunnen worden opgenomen: kleedkamers, douches, haardrogers.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en dienst Mobiliteit
- **Gemeentelijke partners:** Ecoteam, dienst Preventie
- **Andere partner(s):** Gracq, Pro Velo

Middelen

- **Financieel:** budgettaire planning bij de dienst Mobiliteit
- **Mensen:** gemeentepersoneel + opleider
- **Materiaal:** door de gemeente aangekochte fietsen

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Oprichting van een fietsecoteam en productie van een tutorial	2022	2022
follow-up van het dossier voor de oprichting van het nieuwe administratieve centrum	2019	2024

Succesindicatoren

Zodra de verschillende initiatieven van start zijn gegaan, moet worden nagegaan hoeveel mensen gebruik maken van de ter beschikking gestelde fietsen (of van hun eigen fiets) en hoe vaak. Het gemeentelijke fietsreserveringssysteem zal als basis worden gebruikt, en kan worden aangevuld/geëxtrapoleerd voor individueel gebruik van fietsen, al dan niet aangeschaft met de premie.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** meer fietsen, minder vervuiling
- **Sociaal:** opleiding en toegankelijkheid van de fiets voor allen
- **Economisch:** steun voor de aankoop, of ontlending
- **Goed bestuur:** inzet van het ecoteam en het fietspersoneel om het gemeentepersoneel aan te moedigen

Figuur 43: Bakfiets gebruikt in het kader van het project Cyl'organique voor inzameling van bio-afval

DOELSTELLING 3: ACTIEF MOBILITEITSPLAN OVER DE HELE GEMEENTE

Actie 3.3.6: Aanbrengen van de bewegwijzering voor fietsers en voetgangers

Huidige context, doelstellingen, actie

Er zijn veel voet- en fietspaden in de gemeente, maar deze worden niet goed gepromoot of gewoon niet aangegeven. Buurgemeente Jette is bijvoorbeeld van plan op haar hele grondgebied borden te plaatsen om aan te geven welke paden het best kunnen worden gevolgd op basis van zachte mobiliteit. Ganshoren zou zich daarbij kunnen aansluiten om zachte mobiliteit te verbeteren en aan te moedigen.

Het doel is zowel voor fietsers als voor voetgangers bewegwijzering tot stand te brengen die de "beste" weg aangeeft. Om daarvoor te zorgen, zou het ecoteam participatieve workshops (tussen de diensten of met burgers) kunnen organiseren om te definiëren wat een "beste" weg is: is dat in termen van snelheid? van vlotte doorstroming en veiligheid van de paden? van esthetiek en begroeiing? Bestaande systemen kunnen worden gebruikt om na te denken over routes, zoals de fietspunten (Vlaams systeem). Deze workshops zouden ook kunnen worden gebruikt om een fiets- en voetgangerskaart te maken (via Qgis binnen de gemeente) om het volgende aan te geven:

- doodlopende paden
- rechts afslaan voor fietsers
- te verwijderen verouderde borden
- te vernieuwen GFR-borden
- voorkeursroutes (door het groene hart, langs het gemeentehuis, door het Elisabethpark, enz.)

Voor heel precieze kwesties kan de gemeente een beroep doen op de expertise van Brussel Mobiliteit. Het zal ook nodig zijn de link te leggen met het GMP, en wanneer dit eenmaal is ingevoerd, dit op grote schaal onder de aandacht van alle burgers te brengen.

Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de samenhang van de bewegwijzering met die van de andere gemeenten.

Maatregelen van de actie:

Aanbrengen van een bewegwijzeringssysteem voor een fietsnetwerk
Moderne bewegwijzering voor het hele netwerk

Actoren van de actie

- **Drager(s):** dienst Mobiliteit en Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** dienst Agenda 21 - ecoteam
- **Andere partner(s):** Brussel Mobiliteit, vzw fietsen, enz.

Middelen

- **Financieel:** gemeentebegroting voor de bewegwijzering
- **Mensen:** medewerkers van de gemeente
- **Materiaal:** Qgis

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Participatieve workshops (intern en/of extern)	2022	2023
Kaart van de routes en de locaties van de bewegwijzeringsborden	2023	2024
Plaatsing van de bewegwijzering	2025	

Succesindicatoren

- Een ludieke en participatieve manier om het succes van de nieuwe bewegwijzering te evalueren zou erin bestaan om tijdens de Dag van de Mobiliteit verschillende "schattenjachten" te organiseren, waarbij de deelnemers de bewegwijzering zouden moeten volgen om een doel/plaats te bereiken. Groepen deelnemers van verschillende wijzen van zachte mobiliteit zouden de routes afleggen en (door hun gevoel + het nemen van foto's) de relevantie van de nieuwe installatie evalueren.
- Het aantal geplaatste borden

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** bevordering van milieuvriendelijke vervoerswijzen
- **Sociaal:** Voor iedereen begrijpelijke bewegwijzering
- **Economisch:** goedkope manier om zachte mobiliteit in de kijker te zetten
- **Participatie:** co-creatie van de inplanting van de bewegwijzering (indien burgerworkshops)
- **Goed bestuur:** co-creatie van het inplantingsplan van de borden met interne workshops

Figuur 44: oud bord Demesmaekerlaan, nu vernieuwd

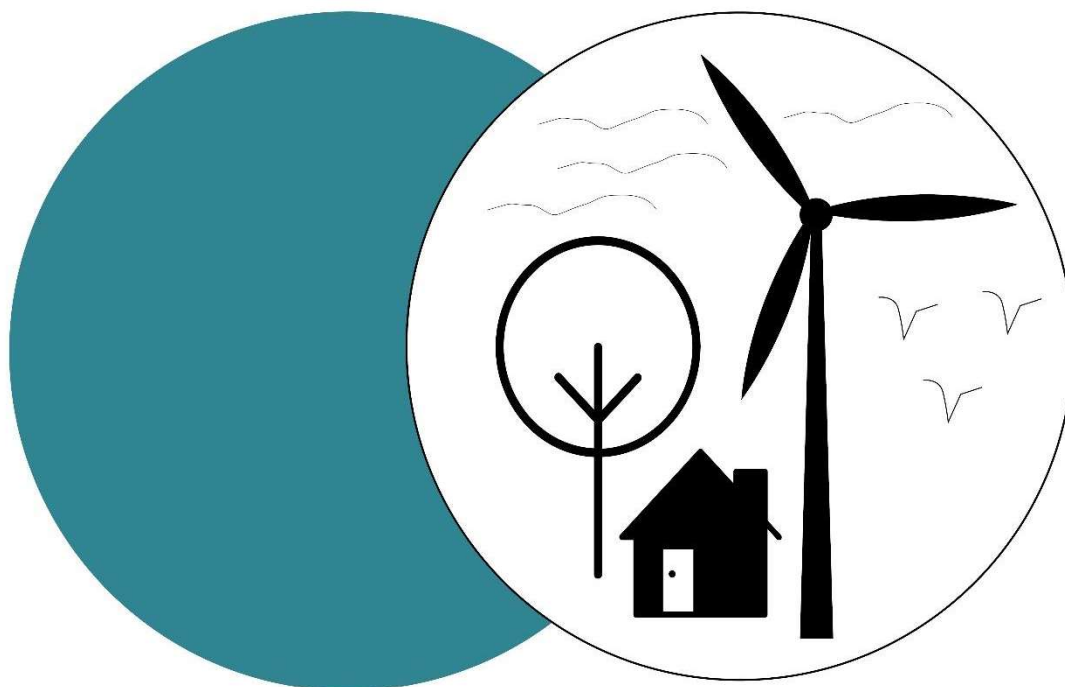
PIJLER 4:

LEEFOMGEVING: BEBOUWD EN ONBEBOUWD

De gemeente Ganshoren is een hoofdzakelijk residentiële tweede-ringgemeente, die in het zuidelijke en oostelijke deel wordt gekenmerkt door een betrekkelijk dichte en homogene traditionele bebouwing. In het noordelijke deel wordt het gekenmerkt door hoge gebouwen met meer open ruimten en meer verankerd in de Molenbeekvallei. De meerderheid van de inwoners woont in het zuiden van de gemeente, in de wijken grenzend aan Koekelberg en Sint-Agatha-Berchem. Het landschap wordt gedomineerd door eengezinswoningen (vaak een bel étage) en kleine appartementsgebouwen langs de Keizer Karellaan en in de oude dorpskern rond de Sint-Martinuskerk. Met de toevoeging van sociale woningen en de bouw van appartementsgebouwen als gevolg van de verschillende verkavelingsvergunningen, wordt de dichtheid van de noordelijke wijken echter ook aanzienlijk. Het centrale deel van de gemeente wordt ingenomen door grotere appartementsgebouwen langs de Van Overbekelaan, de Negen Provincieslaan, Johann Sebastian Bachlaan en de Maria van Hongarijelaan. Een deel daarvan zijn sociale woningen. In het westen is "onlangs" een nieuwe stadswijk tot stand gekomen, niet ver van het winkelcentrum Basilix. Een ander kenmerkend en representatief element van deze stedelijke context zijn de groene ruimten. Niet alleen het gebied achter de spoorlijn (het Ganshorenmoeras en de Molenbeekvallei), maar ook het groene hart van de gemeente, dat bijna in het centrum ligt. Dit uitgestrekte gebied, dat nog onbebouwde zones bevat, is een heuse halfnatuurlijke long die behouden moet blijven.

BEOOGDE DOELSTELLINGEN:

- De openbare ruimte heringericht voor meer gezelligheid
- Burgeraanplantingen tot op straat
- Een minder mineraal, een groener en speelse gemeentelijk erfgoed
- Een agro-ecologische pool in het noordwesten in Ganshoren
- Een gemeente met voorzieningen voor iedereen
- Energie en biodiversiteit verzoend in gebouwen en openbare ruimten

DOELSTELLING 1: DE OPENBARE RUIMTE HERINGERICHT VOOR MEER GEZELLIGHEID

Actie 4.1.1: Inrichten van een levendige, verbindende ruimte op het Guido Gezelleplein

Huidige context, doelstellingen, actie

Over dit historische plein in Ganshoren is al veel nagedacht, er waren al een voorontwerp en studentenprojecten die het niet haalden. En dan was er de laatste denkoefening: een actieve en participatieve burgerraadpleging, in het kader van Agenda 21. Dit plein is inderdaad een verbindende plaats, maar momenteel valt er weinig te beleven, afgezien van enkele winkels en horecagelegenheden.

Dankzij de raadpleging van de burgers kon worden vastgesteld welke elementen en gebruiksmogelijkheden voor de bewoners belangrijk zijn, welke ontwikkelingen gewenst zijn en welke twistpunten er bestaan over de inrichting en in het bijzonder de mobiliteit. Het doel van deze Agenda 21-actie is niet om een nieuw plein aan te leggen, maar om input te leveren voor het (potentiële) toekomstige inrichtingsproject, door er de conclusies van de burgerraadpleging in op te nemen en te blijven focussen op een levendige en verenigende ruimte, die verbonden is met het cultureel centrum La Villa en de handelszaken, en die een vlotte doorgang van zachte mobiliteitsmodi mogelijk maakt.

Daartoe zal de dienst Agenda 21 ten minste één vergadering organiseren met de diensten die belast zijn met de opstelling van het bestek van het project, met het oog op de integratie van de maatregelen die voortvloeien uit de burgerraadpleging. De dienst zal er ook op toezien dat in dit bestek een participatieve aanpak wordt opgenomen, met ten minste één openbare vergadering. Die zal niet alleen

tot doel hebben informatie te verstrekken, maar vooral ook te peilen naar de publieke opinie en ideeën inzake de inrichting. Het zal een voortzetting zijn van de raadpleging in het kader van Agenda 21. Zo kan de realiteit van Ganshoren in overeenstemming worden gebracht met de ambities van de projectontwerpers.

Tegelijkertijd zou de gemeente initiatieven kunnen aanmoedigen zoals de "Agora-ruimte" van het cultureel centrum La Villa, die in de zomer van 2020 werd geïnstalleerd. Daarbij kan ze de noodzaak beklemtonen om deze ruimte tot leven te brengen met activiteiten/animatie/vertoningen: voorstellingen van de omliggende scholen? Open Mic? theater, dans, slam, optredens met La Villa, enz.

Actoren van de actie

- **Drager(s)** : dienst Agenda 21, Openbare Werken en Mobiliteit
- **Gemeentelijke partners:** dienst belast met de opstelling van het bestek (openbare ruimte en wegen)
- **Andere partner(s):** La Villa, de handelaars

Middelen

- **Financieel:** algemene werking van de dienst A21 en Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds voor de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT)
- **Mensen:** gemeentelijke medewerkers en burgers indien geraadpleegd
- **Materiaal:** verslag van de participatieve avond op het Guido Gezelleplein

Planning op basis van de budgetten:

Fasen	Start	Voltooing
Opstelling van de in het bestek op te nemen maatregelen	2025	2025
Vergadering met de dienst belast met de opstelling van het bestek	2025	2025
Integratie van de maatregelen in het bestek en publicatie van de oproep	2026	2026

Succesindicatoren

Bij lezing van het bestek in het licht van het verslag van de burgerraadpleging die in het kader van Agenda 21 is gehouden, kan worden nagegaan of de maatregelen die voortvloeien uit de

verwachtingen en behoeften van de bevolking wel degelijk in aanmerking zijn genomen (gedeeltelijk en binnen de grenzen van het haalbare).

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** behoud en ontwikkeling van het groene karakter van het plein in samenhang met de mussenkolonie
- **Sociaal:** voor een verbindende inrichting, voor iedereen
- **Participatie:** directe integratie van de verwachtingen van de bevolking in het bestek
- **Goed bestuur:** Samenwerking tussen de diensten bij het opstellen van het bestek

DOELSTELLING 1: DE OPENBARE RUIMTE HERINGERICHT VOOR MEER GEZELLIGHEID

Actie 4.1.2: Oprichten van een Huis van participatie en bevorderen van intergenerationele samenwerking

Huidige context, doelstellingen, actie

Op het grondgebied van de gemeente Ganshoren zijn twee stadsvernieuwingsgebieden (SVG) aangewezen. In het kader van het stedelijk beleid heeft de gemeente een diagnose en een kandidaatsdossier ingediend waarin de oprichting van een huis van de participatie op de site van LOJEGA, De Villa's van Ganshoren, wordt gemotiveerd. Op deze locatie, in het SVG, ontbreekt het momenteel aan activiteiten en ontmoetingsplaatsen voor een divers en intergenerationeel publiek.

Het doel van deze actie is de sociale cohesie in het gebied en daarbuiten te consolideren, waarbij alle huidige en toekomstige partners worden betrokken in een participatief proces en een ontvangst in open milieu. Het doel van deze actie is de sociale en/of sociaaleconomische kloof tussen het SVG waar dit huis van de participatie zal worden gebouwd, en de rest van de gemeente te verkleinen of zelfs op te heffen. Het gaat erom het participatieproces te faciliteren: doorgeefluik naar de lokale actoren, communicatie via de netwerken van de gemeente, aanwezigheid bij georganiseerde activiteiten, het in contact brengen van partners en toekomstige gebruikers met verenigingen en burgers.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Stedenbouw, Agenda 21 en Leefmilieu
- **Gemeentelijke partners:** Sociale Zaken, Stedenbouw, Preventie, Gebouwen, Openbare Werken
- **Andere partner(s):** Jeugdhuis, Buurtpensioen, LOJEGA, l'Oranger, le Kiosque, Habitat et Participation vzw, OCMW, Architectenbureau, burgercollectieven

Middelen

- **Financieel:** PdV, BGHGT, eigen middelen
- **Mensen:** actoren van de actie hierboven en vrijwilligers
- **Materiaal:** ter beschikking gesteld animatiepakket en lokalen

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Faciliteren van de start van de participatie: aanwezigheid in de WG, doorspelen van communicatie, aanwezigheid van bepaalde activiteiten, enz.	2021	2022
Aanwezigheid op de activiteiten georganiseerd door het participatieve proces tijdens de bouwwerken, algemene facilitering	2023	2025
Aanwezigheid en hulp bij de organisatie van de inwijding van het huis	2025	NvT
Organisatie van activiteiten in het huis van de participatie: het voortbestaan aanmoedigen	2025	NvT

Succesindicatoren

Er is een evaluatie nodig van de goede samenwerking en de betrokkenheid van de partners (lijst van partners, vergaderingen, georganiseerde activiteiten), evenals van de betrokkenheid van de verschillende doelgroepen (cijfergegevens over de deelname aan de activiteiten).

De bouw van het huis is een andere indicator.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** Platform voor sensibilisering en milieuopleiding
- **Sociaal:** cohesie en sociale controle
- **Economisch:** mogelijkheid van herinschakeling via de partners.
- **Participatie:** co-creatie van het project met burgerparticipatie
- **Goed bestuur:** Transparantie van de activiteiten en terbeschikkingstelling van een locatie voor het grote publiek en verenigingen.

DOELSTELLING 1: DE OPENBARE RUIMTE HERINGERICHT VOOR MEER GEZELLIGHEID

Actie 4.1.3: Opnieuw een culturele en gediversifieerde dimensie geven aan de culturele zaal van de sporthal

Huidige context, doelstellingen, actie

Begin de jaren 1990 werd duidelijk een cultureel tekort vastgesteld voor de statistische sector "De Villa's van Ganshoren", nu LOJEGA geheten. In die tijd had de sporthal, met haar culturele zaal, de inwoners van de wijk iets in die zin kunnen bieden.

De functies van feest- en danszaal kregen echter al snel de bovenhand op de cultuur zoals die door de statistische sector werd gedefinieerd. 'Explorations du monde' of conferenties georganiseerd door de Franse Culturele Dienst zijn nagenoeg de enige toegangspoorten tot cultuur in deze wijk.

Gelukkig zou de nieuwe dynamiek van de wijk via het project Huis van de Participatie gedeeltelijk een oplossing bieden voor het probleem van het gebrek aan cultuur en de toegang tot cultuur, met name door promotie van de culturele zaal in de sporthal, zoals destijds is vastgesteld en zoals wij ons die in de toekomst voorstellen, door er nieuwe activiteiten te organiseren in samenhang met het Huis van de Participatie.

Tijdens sociaal-culturele activiteiten in de wijk wil Agenda 21 systematisch partner zijn van de dienst Leefmilieu om een voorstelling of activiteiten voor te stellen die verband houden met cultuur, openheid voor anderen, solidariteit en duurzame ontwikkeling.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21, Milieu
- **Gemeentelijke partners:** Preventie, Cultuur NL/FR
- **Andere partner(s):** actoren van het huis van de participatie. Cf. fiche 4.1.2

Middelen

- **Financieel:** eigen middelen
- **Mensen:** bovenstaande actoren
- **Materiaal:** culturele voorzieningen

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Programmatie van de vertoning van Zéro Carabistouille: "La revanche du Lombric"	2021	2021
Inrichten van de dag van de solidariteit	2021	/
Jaarlijkse deelname aan de multiculturele avond	2021	/

Succesindicatoren

Programma van culturele activiteiten en ecologische transitie

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** sociale cohesie van de wijk, verankering van de kunstenaars
- **Economisch:** cultuurbuurtpunt. Toegang tot cultuur voor dit publiek
- **Participatie:** artistieke participatie
- **Goed bestuur:** empowerment van de burgers en toe-eigening van een artistieke en culturele benadering

Figuur 45: © beeld van de vertoning Zero Carabistouille opgevoerd in de sporthal van de gemeente Ganshoren op zaterdag 9 oktober 2021

DOELSTELLING 1: DE OPENBARE RUIMTE HERINGERICHT VOOR MEER GEZELLIGHEID

Actie 4.1.4: Creëren van interculturele - intergenerationele ontmoetingsplaatsen

Huidige context, doelstellingen, actie

Deze actie is een aanvulling op de twee vorige fiches door meer nadruk te leggen op de openbare ruimte als ontmoetingsplaats. Er is inderdaad een gebrek aan ontmoetingsplaatsen in de gemeente, soms als gevolg van de louter functionele inrichting van de openbare ruimten, die geen ruimte laten voor het gebruik als ontmoetingsplaats.

Er zijn wel enkele pingpongtafels en petanquebanen, maar die worden te weinig gebruikt of gepromoot. Het is de bedoeling meer van dit soort ruimten te creëren, door voorzieningen en installaties toe te voegen die aanzetten tot ontmoetingen, zonder evenwel nachtelijke bijeenkomsten aan te moedigen. Enkele voorbeelden: een stadsschaakbord om de ervaring van dit spel aan te moedigen, meer kleine sportfaciliteiten, straatmeubilair rond voorzieningen zoals het toekomstige Huis van de Participatie, de culturele centra, het Buurtpensioen, de boerderij Dendermonde, enz.

Het is nodig een preciezere lijst van voorzieningen en klein materieel/meubilair op te stellen, alsmede een lijst van in te richten locaties. Om een eerste idee te geven:

- Verbinding Van Pagé en Hertog Jan
- Einde van de Broustinstraat
- De Vrijheidsrotonde (indien heraangelegd)
- Het park van de oude begraafplaats
- De pleinen Paola, Fabiola, Sint-Cecilia, Margaretha van Oostenrijk

Om de inrichtingen en locaties preciezer aan te geven, zou door Agenda 21 een participatieve vergadering kunnen worden georganiseerd: co-constructie van het project.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en Openbare werken (Openbare ruimte)
- **Gemeentelijke partners:** Milieu, Mobiliteit, Preventie
- **Andere partner(s) :** burgers van Ganshoren

Middelen

- **Financieel:** Subsidie mobiliteit en eigen middelen
- **Mensen:** actoren van de actie
- **Materiaal:** terreindiagnose, landschapssoftware

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Terreindiagnose op de verschillende genoemde locaties, contact met andere gemeenten van het NW om goede praktijken uit te wisselen	2022	NvT
Participatieve workshop om de locaties en voorzieningen te bepalen	2022	NvT
Samenstelling van het dossier	2023	NvT
Inrichting van de verschillende sites	2024	NvT

Succesindicatoren

Het zal nodig zijn nieuwe voorzieningen / gerenoveerde voorzieningen te volgen, met een mogelijk evolutief raster: te ontwikkelen / in ontwikkeling / ontwikkeld of gerenoveerd / zeer geschikt / geen gebruikers.

Voor de laatste twee criteria zouden het hele jaar door metingen kunnen worden gehouden en zou ook de mening van de burgers kunnen worden gevraagd (via de website A21, Facebook, Ganshoren Info, enz.).

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** landschappelijke integratie
- **Sociaal:** ontmoetingsplaats
- **Economisch:** subsidieerbaar en eigen middelen
- **Participatie:** gedeelde diagnose
- **Goed bestuur:** herbestemming van de openbare ruimte door de burger

Figuur 46: Activiteit op de Termondehoeve

DOELSTELLING 2: BURGERVERGROENING OP STRAAT

Actie 4.2.1: Steunen van initiatieven die vergroeningsacties aanmoedigen

Huidige context, doelstellingen, actie

In een context van opwarming van de aarde en de strijd tegen stedelijke hitte-eilanden wordt vergroening een strategie in de ruimtelijke ordening van de stad met het oog op duurzaamheid van steden en gemeenten. Veel gemeenten zijn al met deze kleine revolutie begonnen door hun burgers aan te moedigen actie te ondernemen op plaatsen waar de gemeenten geen volledige controle hebben, d.w.z. de gevels van huizen en de binneneilanden.

De gemeente Ganshoren heeft onlangs in de Jean de Greefstraat een burgerproject gesteund dat werd gesubsidieerd in het kader van de oproep "Vooruit met de wijk": het project "De Gree'fleuri", dat tot doel heeft de straat te vergroenen door bakken met inheemse bloemen te plaatsen, delen van het trottoir te beplanten (door een tegel te verwijderen) en een graseiland aan het einde van de straat te beplanten. De Marellewijk, die het resultaat is van een duurzaam burgerwijkcontract dat in 2021 ingaat, gaat ook die kant op.

Om kleinschalige vergroeningsacties een kader te bieden, is het van belang de gemeente te betrekken bij de vergroening van buitengevels en dorpels. Daartoe moet in overleg met de verschillende gemeentelijke en politiediensten een premie en/of een vergroeningsvergunning worden opgesteld. De stad Brussel heeft bijvoorbeeld een vergroeningsvergunning opgesteld, vergezeld van een website met goede praktijken en adviezen: <https://samenvergroenen.brussel.be/> een: <http://vegetage.brussels/>

De gemeente zorgt voor een gedifferentieerd beheersplan waarbij vergroening via een vergunning zal verlopen. Een modernisering van de wedstrijd "mijn gemeente vergroenen" zal ook in deze richting gaan.

Maatregelen van de actie:

Invoering van een vergroeningspremie en/of een vergroeningsvergunning

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21, Leefmilieu en Openbare werken
- **Gemeentelijke partners:** Groendienst, Preventie
- **Andere partner(s):** Politie, Natagora en Apis Bruoc sella

Middelen

- **Financieel:** invoering van een premie uit eigen middelen of via subsidie
- **Mensen:** partners van de actie
- **Materiaal:** klimplanten en kleine kuil, geotextiel, inrichting (tegel)

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Onderzoek en opstellen van de voorwaarden van de vergroeningspremie en/of -vergunning (benchmarking met andere gemeenten via Apis Bruoc sella)	2021	2023
Werkvergadering(en) tussen de diensten en met andere partners	2022	2023
Invoering van de premie en/of vergunning voor vergroening	2023	NvT

Succesindicatoren

Het zal nodig zijn toezicht te houden op de premies en vergunningen: het aantal ingediende/verleende vergunningen in verhouding tot het aantal daadwerkelijk uitgevoerde kleinschalige vergroeningsacties (bv. Aan alle personen aan wie een premie of vergunning is verleend, vragen hun dossier achteraf te documenteren door foto's van de uitgevoerde werkzaamheden op te sturen als bewijs van de goede uitvoering).

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** stedelijke biodiversiteit, koele eilanden, Brussels ecologisch netwerk
- **Sociaal:** wijkidentiteit, uitwisseling van goede praktijken, wijkfeest en buurtcomité
- **Economisch:** toegankelijk voor iedereen via gemeentelijke premies
- **Participatie:** initiatief van burgers en wijken
- **Goed bestuur:** initiatief van burgers en wijken

Figuur 47: collectieve werken van het F'Lowet Power burgerproject op een gemeentelijk perceel

DOELSTELLING 2: BURGERVERGROENING OP STRAAT

Actie 4.2.2: Diversifiëren van de beplanting bij de herinrichting van de verschillende openbare pleinen

Huidige context, doelstellingen, actie

Ganshoren heeft het voordeel een over het algemeen groene gemeente te zijn, en wordt daar terecht voor gewaardeerd. De gemeentepleinen zijn echter meer gemineraliseerd dan groen. Deze actie, verbonden aan **actie 4.1.4** "Creëren van interculturele - intergenerationele ontmoetingsplaatsen", is gericht op de openbare ruimte, maar eerder vanuit het oogpunt van de milieudiagnose.

Het is de bedoeling deze pleinen te vergroenen in overeenstemming met het Natuurplan van het BHG, door de groene verbindingen in het gemeentelijke en Brusselse ecologische netwerk te bevorderen. Het doel is ze te beschouwen als plaatsen van ontmoeting en rust, door hun rol als stedelijk koeleiland te ontwikkelen.

Biodiversiteit, mobiliteit, gendergelijkheid en sociale mix zullen in aanmerking worden genomen als criteria voor de inrichting van pleinen en voor de besluitvorming.

Een model van vergroening en partnerschap in Ganshoren is de alliantie tussen vrijwilligers van het Aromati-K Wagner-project en de school les Bruyères. Deze burens dragen beide bij tot de instandhouding van de biodiversiteit, de teelt van groenten en de vergroening van de zone. Deze laatste zal zijn rol als regelend en verkoelend eiland voor zijn gebruikers ten volle moeten spelen.

De burgers van de Wagnergaarde worden de deskundigen van de flora op het terrein en worden een doorgeefluik in participatieve wetenschap om de inventarisatie mogelijk te maken van de fauna en flora van de projecten die zij dragen. De gemeente zal deze burgers workshops in natuurontdekking kunnen aanbieden, alsook opleidingen in toepassingen zoals Observatie.be.

Maatregelen van de actie:

- Inventariseren van de flora
- Herzien van de aanplantingen op basis van de nutsbedrijven en de klimaatopwarming
- Focus op het Guido Gezelleplein als testruimte (link actiefiche 4.1.1)

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Leefmilieu, Groendienst, Openbare werken, Stedenbouw
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21, Preventie
- **Andere partner(s):** burgers en eventueel een studiebureau.

Middelen

- **Financieel:** Subsidie Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën voor de pleinen en eigen middelen voor de vergroening
- **Mensen:** gemeentediensten en burgers
- **Materiaal:** Autocad software

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Gedeelde diagnose van de gemeenteparken en inventaris van de flora	2023	2024
Administratieve en politieke aanpak (subsidieonderzoek)	2024	2024
Samenstelling van het dossier: lijst van aanplantingen, sites, focus Guido Gezelle	Afhankelijk van het budget: 2025	NvT
Workshop natuuropleiding en Observatie.be	2023	NvT

Succesindicatoren

Het welslagen van deze actie hangt af van de indiening van een subsidiedossier en de toekenning van die subsidie. Vervolgens moet een lijst worden opgesteld van de herin te richten parken, en met welke middelen (beplanting) en hun duurzaamheid.

De andere indicator ligt in de workshops/opleidingen die de gemeente zal organiseren om haar burgers vertrouwd te maken met de natuurinventaris.

Natuurinventaris als beslissingscriterium.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** maatregelen in het licht van de opwarming van de aarde
- **Sociaal:** benadrukken van de sociale rol van openbare parken
- **Participatie:** gedeelde diagnose
- **Goed bestuur:** empowerment van de burgers

Figuur 48: Paolaplein

DOELSTELLING 3: EEN MINDER MINERAAL, GROENER EN LUDIEKER GEMEENTELIJK ERFGOED

Actie 4.3.1: Aanmoedigen van de aanleg van moestuinen, composthoven, parken met kruiden (in alle toekomstige inrichtingsprojecten: scholen, rusthuizen, ...)

Huidige context, doelstellingen, actie

Sinds enkele jaren heeft de gemeente samen met burgers een collectieve moestuin, een gemeentelijke composthoop en de heraanleg van een kruidentuin opgezet. Wegens het succes van deze initiatieven heeft de gemeente deze projecten ook in de gemeentescholen ingevoerd.

Het doel van deze actie is de invoering van dit soort initiatieven aan te moedigen in andere scholen op het grondgebied, in bepaalde parken en rusthuizen (met name het park van het OCMW waar het Home is gevestigd) en op ruimere schaal binnen elke toekomstige openbare inrichting. De actie zal moeten inspelen op de motivatie van andere, niet-gemeentelijke structuren.

Daartoe kunnen ontmoetingen en uitwisselingen van goede praktijken ter plaatse worden overwogen op de verschillende sites en in samenhang met het Bubble-netwerk, de gemeenschap van eco-inspirerende leerkrachten. De gemeente zal de rol van facilitator en adviseur op zich nemen.

Er is een samenwerking met het Heilig Hart opgezet, met ornithologische animatie en een inventaris van de speelplaats ten gunste van vogels en compost.

Een andere actie is het opzetten van een nieuwe wijkcomposthoop (Villegas, Maria van Hongarije) in het gemeentepark.

Voor de wijken BAM en Albert zou de mogelijkheid bestaan om buurtcompost te creëren in de vorm van een sensibiliseringscampagne over het gebruik van oranje zakken en de methanisering ervan in leper! De bewustmaking is inderdaad gemakkelijker in deze wijken, die proactiever zijn in het gebruik van oranje zakken dan andere! De strategie zal erin bestaan voort te bouwen op de reeds gesensibiliseerde wijken door een communicatie uit te voeren die wordt ondersteund door de decentralisatie van organisch afval en de lus van biogeochemische cycli.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en inzamelmedewerkers van het project Cycl'organique
- **Gemeentelijke partners:** Milieu, ATL, Jeugddienst en gemeentescholen, Huistakenschool, Groendienst
- **Andere partner(s):** Worms, Zonnebloem, Good Planet

Middelen

- **Financieel:** subsidie
- **Mensen:** bovenvermelde partners
- **Materiaal:** gemeentelijke opstarthulp en vervolgens ten laste van vzw/particulieren

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Sensibilisering van niet-gemeentelijke scholen en infrastructuur	2021	NvT
Zoeken naar een dienstverlener en adviserende rol van de gemeente	2021	NvT
Sensibiliseringscampagne en promotie van het alternatief Cycl'organique	2022	NvT

Succesindicatoren

Aantal moestuinen, composthoven, kruidenparken of andere kleine projecten van dit type binnen openbare voorzieningen en installaties, onafhankelijk van de dienst A21 ontwikkeld en ondersteund.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** deelname aan het gemeentelijk en Brussels ecologisch netwerk
- **Sociaal:** samenhang binnen de teams, pedagogisch project
- **Participatie:** betrokkenheid van het infrastructuurpersoneel
- **Goed bestuur:** deelname van infrastructuur aan de klimaatuitdagingen en de strijd tegen het verlies van biodiversiteit

Figuur 49: collectieve werken in de crèche Les Bruyères

DOELSTELLING 3: EEN MINDER MINERAAL, GROENER EN LUDIEKER GEMEENTELIJK ERFGOED

Actie 4.3.2: Demineraliseren van schoolspeelplaatsen, parkeerterreinen, enz.

Huidige context, doelstellingen, actie

De huidige gewestelijke (schoolplan) en gemeentelijke context neigt reeds naar demineralisering van schoolspeelplaatsen, maar parkeerterreinen stuiten op een extra moeilijkheid, gezien de verontreiniging door koolwaterstoffen. In sommige wijken van Ganshoren (de BAM) zijn er echter wel honingraatparkeerplaatsen.

De uitdaging van een dergelijke actie ligt zowel in de vergroening van de stedelijke ruimte als in het waterbeheer op perceelsbasis. Daarom moet elke herinrichting van de openbare ruimte zich baseren op de "Gids Duurzame Gebouwen" van Leefmilieu Brussel.

De dienst A21 zal met de verschillende diensten moeten vergaderen en tijdens de werkgroep (WG) openbare ruimten samen de methoden moeten bepalen voor de demineralisatie van schoolspeelplaatsen en parkeerterreinen, waaronder:

- betonnen honingraat ter vervanging van dolomiet
- evolutie van de boomkuilen in de Grondwetlaan
- oplossingen voor beplanting onder de beukenbomen ondanks het beperkte licht
- enz.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en WG openbare ruimte
- **Gemeentelijke partners:** WG openbare ruimte
- **Andere partner(s):** Burgers en gebruikers van de openbare ruimte

Middelen

- **Financieel:** subsidie Leefmilieu Brussel en BGHGT; eigen middelen
- **Mensen:** zie hoger
- **Materiaal:** aanbevolen in de Gids Duurzame Gebouwen

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Inventaris van parkeerterreinen die voor vergroening in aanmerking komen	2023	2023

Politieke, administratieve en burgerlijke aanpak	2024	2025
--	------	------

Succesindicatoren

Aan de hand van het aantal getelde gedemineraliseerde ruimten kan het succes van de actie worden geëvalueerd.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** demineralisatie, waterbeheer op het perceel
- **Economisch:** materialen
- **Participatie:** participatieve workshop op basis van inventarissen en potentieel
- **Goed bestuur:** herbestemming van de openbare ruimte voor milieu-uitdagingen

Figuur 50: Illustratie uit de Gids Duurzame Gebouwen van Leefmilieu Brussel

DOELSTELLING 3: EEN MINDER MINERAAL, GROENER EN LUDIEKER GEMEENTELIJK ERFGOED

Actie 4.3.3: Leven brengen in de gemeentelijke refter

Huidige context, doelstellingen, actie

Het gemeentehuis aan de Keizer Karellaan was bedoeld als een tijdelijke locatie toen het er na de oorlog werd ondergebracht (cf. het boek *Commune cherche cœur*). Evenals de andere lokalen is de zogezegd tijdelijke eetzaal vandaag onaantrekkelijk en oncomfortabel voor de pauzes van de medewerkers.

Naast vergroening (actie 2.2.1) wordt in deze actie voorgesteld om in de vrije tijd recreatiemogelijkheden te bieden aan gemeentepersoneel dat "ontspanningstijd" binnen zijn werkruimte wil doorbrengen.

Maatregelen van de actie:

- Plaatsen van een pingpongtafel in het gemeentepark (zie het beeld dat dit oplevert voor de bevolking)
- Abonnement van de gemeente op een krant (La Capitale, Le Soir, Natagora) die beschikbaar is in de refter
- Beschikbaar stellen van speelkaarten, enz.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Gemeentegebouw
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21 / Ecoteam
- **Andere partner(s):** /

Middelen

- **Financieel:** intern budget
- **Mensen:** ecoteam
- **Materiaal:** pingpongtafel, krant, aanplantingen,...

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Planning en aanpak met de dienst Gebouwen en het ecoteam	2022	2023
Opdracht voor aanneming van diensten	2023	2024
Realisatie	2024	

Succesindicatoren

Nieuwe voorzieningen en gebruik door de gemeentelijke medewerkers

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** welzijn op het werk
- **Participatie:** interne co-constructie van de fiche
- **Goed bestuur:** toe-eigening door de diensten

DOELSTELLING 4: AGRO-ECOLOGISCHE POOL NOORDWEST IN GANSHOREN

Actie 4.4.1: Inzetten op de site van de Zavelenberg

Huidige context, doelstellingen, actie

De Zavelenberg is een semi-natuurgebied in Brussel dat een eeuwenoud agrarisch karakter heeft behouden. Het is een van de laatste overblijfselen van het landbouwverleden van het Gewest in een gebied dat dichtbevolkt en verstedelijkt is geraakt. De site is eigendom van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en wordt beheerd door Leefmilieu Brussel. Het is een beschermd landschap en tevens een natuurreservaat. Leefmilieu Brussel wenst geleidelijk aan een beheer van de Zavelenberg te ontwikkelen waarin natuur, erfgoed en landbouw naast elkaar kunnen bestaan via een agro-ecologisch project.

Hiertoe ontwikkelt Leefmilieu Brussel een eerste fase van tijdelijke ingebruikneming van de site (1700 m²) via een project voor het beheer van de Zavelenberg door begrazing en veehouderij (oproep tot kandidaatstelling in 2020), waardoor kan worden bijgedragen tot de doelstellingen van versterking van de ecologische functie enerzijds en de sociale en voedingsfuncties anderzijds. De gemeenten Ganshoren en Sint-Agatha-Berchem, die deel uitmaken van het Stuurcomité van dit project, spelen een belangrijke rol ten aanzien van de doelstellingen die verband houden met de realiteit op het terrein en de bestaande dynamiek in verband met duurzame voeding.

In 2020 verwierf Citydev.brussels - in partnerschap met Leefmilieu Brussel - de laatste actieve boerderij van Brussel, gelegen aan de rand van de site, Dendermondsestraat 122, om er een gemengd project uit te voeren met stadslandbouwactiviteiten en geconventioneerde woningen. De integratie van een gemeenschapsvoorziening zou de functionele mix in het gebied verder vergroten. Citydev.brussels wil zich ook actief inzetten voor een proactieve aanpak van het gebruik van openbare onroerende middelen op tijdelijke basis.

In het kader van dit tijdelijke bezettingsproject hebben de Franse en Nederlandse diensten Cultuur, Leefmilieu en Agenda 21 van Ganshoren in samenwerking met hun lokale partners een tentoonstellingsruimte en een culturele en milieuprogrammering ontwikkeld (tentoonstellingen, akoestische concerten, caféspele, festivals, café philo, café eco-poëzie, enz).

Onder de tijdelijke bezettingsprojecten herinnert een door de gemeente ingericht pop-up café met de naam "Chez Theo et Jeanine" (versierd met historische foto's ter herinnering aan de boerderij van Hoogstijns) aan de verdwenen zuivelfabrieken en estaminets in Ganshoren, en fungeert het als tussenstop op de Groene Wandeling. In de zomer van 2021 werd een activiteitenprogramma uitgevoerd. Een handelaar die een ruimte op de benedenverdieping van de boerderij wil uitbaten, zal er streekproducten van plaatselijke tuinders kunnen verkopen.

Maatregelen van de actie:

Tijdelijke ingebruikneming van het terrein door verschillende diensten; cultuur FR, NL, Milieu en A21

Bevorderen van samenwerking op het terrein met lokale partners

Tweetalige evenementen aanmoedigen (cf. actie 1.1.1)

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21, Milieu, Cultuur FR en NL
- **Gemeentelijke partners:** Openbare Werken en Mobiliteit
- **Andere partner(s):** Sint-Agatha-Berchem, ECORES, Terre en Vue, Leefmilieu Brussel, les moutons bruxellois.

Middelen

- **Financieel:** Subsidie Urban (25.000 EUR) en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (11.000 EUR). Investerings City-Dev en BE
- **Mensen:** bovenvermelde partner
- **Materiaal:** te bepalen

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Bepaling van het project door de diensten met hun lokale partners	2021	/
Opzetten van het tijdelijke project op de site	2021	/
Oproep tot medewerking voor nieuwe partners	2022	/
Organisatie van ten minste één tweetalige culturele activiteit met de focus op samenwerking NL-FR	2021	/
Voortzetting van de onderhandelingen rond het toekomstige project en de verschillende scenario's	2020	/

Succesindicatoren

Voltooiing van tijdelijke projecten ontwikkeld door de gemeentelijke diensten, telling van bezoeken / deelname aan activiteiten, tevredenheidsonderzoeken / peilingen onder burgers via de website, Facebook, informeel.

Permanent project ontwikkeld door CityDev, Leefmilieu Brussel, de gemeente en toekomstige dienstverleners gekozen volgens de vooropgestelde scenario's.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** verbetering van een beschermd landschap, het natuurreserveaat Zavelenberg, bevordering van agro-ecologie
- **Sociaal:** sociale cohesie via activiteiten en pop-up café. Culturele identiteit voor de wijk en het NW
- **Economisch:** Biologische en lokale producten tegen lage prijzen (rechtstreeks van boer tot bord)
- **Participatie:** culturele en milieuactiviteiten. Burgercollectief moestuin (niet-grondgebonden) zie fiche 4.2.1; vrijwilligerswerk in het pop-up café
- **Goed bestuur:** co-creatie van het project met de eerdere partners van de actie. Goed bestuur van de stakeholders voor het einde van de tijdelijke ingebruikneming voor de opvolging ervan in het toekomstige project geleid door Citydev.brussels en Leefmilieu Brussel en hun partners.

Figuur 51: Mandenmakerij in de niet-grondgebonden groentetuin van de Dendermondeboerderij

DOELSTELLING 4: AGRO-ECOLOGISCHE POOL NOORDWEST IN GANSHOREN

Actie 4.4.2: Opzetten van grootschalige stadslandbouwprojecten

Huidige context, doelstellingen, actie

Naast het tuinbouwproject in de agro-ecologiepool Noord-West (actie 4.4.1) in samenwerking met Leefmilieu Brussel, Sint-Agatha-Berchem, enz., stelt deze actie de uitvoering voor van een tuinbouw- en boomgaardproject op het gemeentelijk perceel in de Vandervekenstraat, aan de rand van het moeras van Ganshoren.

Het idee is om natuur en duurzame voeding met elkaar te verzoenen en tegelijkertijd een link te leggen tussen natuur en stedelijke gebieden. Dit gebied ligt immers op het raakpunt van stad en platteland en is een belangrijk doorgangspunt in de vallei van de Molenbeek, met het potentieel om een uitstalraam te worden van gemeentelijke agro-ecologie, zoals dat al het geval is in Jette met de Houblonière en de Garçons Maraichers. Naast groenten en fruit zal het project een ecologisch opleidingscentrum kunnen aanbieden dat participatief zal zijn en gericht op de gemeente en haar inwoners, en tevens een sociale dimensie zal hebben.

Gezien de ruimte die in Ganshoren beschikbaar is, moet een tussenoplossing met halfstammen worden onderzocht. De gemeente zou twee boomgaardprojecten kunnen uitvoeren. De ene zou fungeren als bewaarboomgaard in een participatief proces in samenwerking met Urban Ecology vzw, en de andere voor geboortebomen van kinderen geboren in Ganshoren.

Bovendien zou een gemeentelijke kwekerij - in het verlengde van de Vandervekenstraat, tegenover de tennisvelden Keizer Karel - ook fruitbomen en boomkwekerijpraktijken kunnen promoten, zowel voor particulieren als voor het gemeentepersoneel. In verschillende parken in de gemeente zouden fruitbomen kunnen worden geplant. De vestiging van de boomkwekerij hangt af van de pacht van de grond en de bekendmakingsprocedure.

Maatregelen van de actie:

- Opleiding voor de gemeentelijke boomgaard
- een inventaris opmaken van de fruitbomen in privé-eilandjes (ex buumplanters)
- de aankoop van nieuwe fruitbomen aanmoedigen
- gemeentepremie voor de aankoop van fruitbomen afkomstig van de gemeentelijke kwekerij
- een groot tuinbouwproject opzetten

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Leefmilieu en Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Groendienst
- **Andere partner(s):** Terre en Vue, een tuinder en Urban Ecology voor het boomgaardgedeelte

Middelen

- **Financieel:** 30.000 EUR eigen middelen, de rest is ten laste van de pachter.
- **Mensen:** buiten de bovenvermelde partners, een VTE voor de groenteteelt en ½ VTE voor de participatieve boomgaard
- **Materiaal:** ten laste van de dienstverleners

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Opzetten van de burgerboomgaard met Urban Ecology	mei 2022	/
Opleidingen en workshops		
Opzetten van het project geboortebomen	2021	
Erfpacht, technische beschrijving en overheidsopdrachten	2019	2021
Ter harte te nemen door de dienstverlener	2022	NvT
Lancering niet-grondgebonden moestuin Derdermondeboerderij / Skyfarm (cf. fiche 4.2.1)	2021	2023

Succesindicatoren

Participatie van de burgers, met name de bewoners van het SVG "Villa van Ganshoren" aan de werf en de opleidingsactiviteiten die door de dienstverlener worden voorgesteld. Toename van biodiversiteit en deelname aan de Brusselse Good Food-projecten en bij uitbreiding aan het schetsen van de Brusselse voedselgordel.

Tellen van het aantal aangeplante fruitbomen in elk van de boomgaarden en van het aantal deelnemers aan de opleidingscursussen die door de verschillende doelgroepen zijn bijgewoond, en informeel de tevredenheid van de bevolking.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** toevluchtsoord voor de fauna, ontwikkeling van de biocoenose rond de boomgaarden. Zelfvoorziening in het kweken van bomen via de boomkwekerij
- **Sociaal:** cohesie en identiteit. Openstelling van de participatie voor alle publieksgroepen, mogelijke zelfopleiding
- **Economisch:** verkoop van biologische en ultra-lokale producten tegen betaalbare prijzen
- **Participatie:** collectieve werf en diverse opleidingen. Betrokkenheid van burgers en gemeentemedewerkers bij de participatieve boomkwekerij en bij de verschillende opleidingscursussen daarrond
- **Goed bestuur:** Burgeremancipatie in het licht van de opwarming van de aarde

Figuur 52: Voorstel voor inrichting van de site (voorontwerp)

DOELSTELLING 5: EEN VOOR IEDEREEN UITGERUSTE GEMEENTE

Actie 4.5.1: Bevorderen van intergenerationele betrekkingen en samenleven rond het sportterrein "Agora Space"

Huidige context, doelstellingen, actie

Behalve de sportvelden in het Albertpark / Les Tarins en het voetbalveld in LOJEGA, dat slechts af en toe toegankelijk is wegens de trainingen van FC Ganshoren, ontbreekt het op het gemeentelijk grondgebied aan infrastructuur voor de jeugd.

Daarom heeft de vzw Sport en Cultuur, na een gewestelijke subsidie, een dossier ingediend voor de oprichting van een Agora Space in de Kasteeldreef.

Het project heeft voor- en tegenstanders en zou een gemengde programmering vereisen om de spanningen te verminderen.

De huidige actie is gericht op het bevorderen van het samenleven binnen deze perimeter, die kan worden gezien als een stedelijke grens tussen twee zeer verschillende wijken, door bijvoorbeeld naast de agora space ook intergenerationele projecten te integreren.

Activiteiten uitvoeren met de diensten Preventie en Derde Leeftijd, Home Heydeken van het OCMW en de vzw Sport en Cultuur.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** de diensten Preventie en Derde Leeftijd, Home Heydeken van het OCMW en de vzw Sport en Cultuur.
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21 en Leefmilieu
- **Andere partner(s):** Habitat et Participation, BuurtPensioen

Middelen

- **Financieel:** budget senioren en preventie
- **Mensen:** twee preventieopvoeders, een maatschappelijk werker van het OCMW, de verantwoordelijke van de dienst Derde leeftijd.
- **Materiaal:** /

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Planning en administratieve stappen	2023	/
Intergenerationeel activiteitenprogramma	2023	/

Succesindicatoren

Aanwezigheid bij de activiteiten van intergenerationele en gemengde teams

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** uitrusting voor alle leeftijden en geslachten binnen de gemeente en een vermindering van conflicten, klachten en gevoelens van onveiligheid.
- **Economisch:** beperkt logistiek budget.
- **Participatie:** intergenerationeel
- **Goed bestuur:** co-constructie van de activiteiten met de verschillende partners.

Figuur 53: Illustratie uit de krant Nord Eclair van 20/11/2018

DOELSTELLING 5: EEN VOOR IEDEREEN UITGERUSTE GEMEENTE

Actie 4.5.2: Opwaarderen van de bestaande speelpleinen

Huidige context, doelstellingen, actie

Het park gemeentelijke speelpleinen op het grondgebied is vrij groot en ze zijn recent heringericht. Sommige speelpleinen krijgen echter te maken met topografische elementen en zijn niet bruikbaar in sommige weersomstandigheden (grote plassen aan de voet van de speelmodules).

Om de bestaande infrastructuur te verbeteren, is deze actie erop gericht milieuclausules op te stellen waarmee rekening moet worden gehouden bij toekomstige herinrichtingen, zodat de spelen kunnen worden aangepast aan de topografie van de locatie en aan de milieu- en sociale aspecten van de site.

Het praktische voorbeeld van het speelplein van de Sippelberg illustreert deze doelstelling goed: het gaat om een proefproject voor de herinrichting van een bestaand speelplein, waarbij rekening is gehouden met de topografie van het terrein, met name de bodem van een kleibekken waarop zich een klein speelplein bevindt, om overstromingsproblemen op te lossen. Via afvoerkanalen, 2 greppels en 2 rijen wilgen zou het water zijn opgepompt en door de zwaartekracht naar een overloop verderop in het park zijn afgevoerd. In deze zone zou eventueel een tijdelijke vijver kunnen worden aangelegd en ze zou ook kunnen worden omzoomd door verschillende aanplantingen voor vochtige gebieden. Het huidige beheersproject van de site zal echter moeten worden herzien om de leemhoudende grond weer aan de oppervlakte te brengen zodat de drains kunnen functioneren en om greppels/schachten te creëren die als drains zullen werken.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Openbare Werken, Milieu en Groendienst

Middelen

- **Financieel:** eigen middelen
- **Mensen:** bovenvermelde partner
- **Materiaal:** technische dienst en groendienst (graafmachine, drains, wilgen, waterdoorlatende materialen, kamer/wadi)

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Inventaris van de speelpleinen: indeling in categorieën van herin te richten speelpleinen, sites voor nieuwe speelpleinen	2022	2024
Opstellen van de milieubepalingen voor elke toepassing apart	2022	doorlopend
Geleidelijke herinrichting van de bestaande speelpleinen	2022	doorlopend

Succesindicatoren

Op basis van de inventaris van de bestaande speelpleinen zal ernaar worden gestreefd herinrichtingen en nieuwe inrichtingen op elkaar af te stemmen en de haalbaarheid van de sites na te gaan door evaluatie van de bezoeken en de aanvaarding door het publiek.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** beheer van groene en blauwe netwerken
- **Sociaal:** gebruik van de spelen
- **Economisch:** gedifferentieerd beheer ter bestrijding van overstromingen
- **Participatie:** samenwerking tussen diensten
- **Goed bestuur:** door de politiek gedragen

DOELSTELLING 5: EEN VOOR IEDEREEN UITGERUSTE GEMEENTE

Actie 4.5.3: Vaststellen van acties voor gender mainstreaming in de openbare ruimte (outdoor fitness)

Huidige context, doelstellingen, actie

In het algemeen blijkt dat de sportterreinen in de openbare ruimte voornamelijk door mannen en/of jongens worden gebruikt: sportmodules, agora spaces, enz. De openbare ruimte wordt minder benut door vrouwen en meisjes, vooral als het om sportinfrastructuur gaat. Is dit het gevolg van een onveiligheidsgevoel? Of aan het ontwerp van de buitensportterreinen zelf?

Deze actie wil vrouwen opnieuw hun plaats geven door aan hen voorbehouden activiteiten en acties te organiseren. Het doel is hen te sensibiliseren, barrières te doorbreken, de redenen te bespreken, hen de kans te geven actief te zijn in de openbare ruimte, in de hoop dat zij zich deze plaatsen geleidelijk zullen toe-eigenen en dat zij in de toekomst - zonder specifieke georganiseerde activiteit - spontaan gebruik zullen maken van de infrastructuur.

Hierbij kan worden gedacht aan buitensportcursussen (bootcamp, fitness, crossfit, vrouwenvoetbaltoernooien, enz.) - te organiseren met partner-vzw's en plaatselijke sportclubs. De dienst Agenda 21 zal de organisatie van de activiteiten coördineren en van deze momenten gebruik maken om de vrouwen te bevragen: wat zouden zij nodig hebben om zich goed te voelen en de infrastructuur te gebruiken? Wat ontbreekt er? De latere doelstelling is pistes aan te reiken voor de inrichting (of herinrichting) van toekomstige ruimten.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Vzw Sport en Cultuur, dienst Preventie en Sociale Zaken
- **Andere partner(s):** sportclubs van Ganshoren, vzw die werkt rond genderkwesties

Middelen

- **Financieel:** eigen middelen
- **Mensen:** medewerkers van de gemeenten en personeel van sportclubs
- **Materiaal:** infrastructuur ter plaatse + klein materiaal van de sportclubs

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Contacten met potentiële partners (sportclubs, gemeentelijke vzw Sport en Cultuur, enz.)	2023	2024
Opbouw van het activiteitenprogramma in samenwerking met de partners	2024	2025
Organisatie van de activiteiten	2025	2025
Kapitalisatie van de meningen / verwachtingen / behoeften die tijdens de activiteiten bij vrouwen zijn ingezameld, opstelling van een bondig verslag	2025	2026

Succesindicatoren

Telling van het aantal georganiseerde activiteiten en het aantal deelnemers, opstelling van een verslag met de meningen, verwachtingen en behoeften van de vrouwen, en met deze aanbevelingen rekening houden bij de toekomstige inrichtingen.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** gendergelijkheid
- **Economisch:** aanbod van gratis buitenactiviteiten
- **Participatie:** betrokken burgers
- **Goed bestuur:** samenwerking tussen diensten en met vzw's en gemeentelijke structuren

Figuur 54: Chantale De Saeger, voorzitter van het OCMW bij de officiële opening

DOELSTELLING 6: ENERGIE EN BIODIVERSITEIT VERZOEND IN GEBOUWEN EN OPENBARE RUIMTE

Actie 4.6.1: Streven naar energiestatistiek van gebouwen en ecobouw toepassen in elk nieuwbouwproject

Huidige context, doelstellingen, actie

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is 70% van het energieverbruik afkomstig van gebouwen en de belangrijkste bron van broeikasgassen is verwarming, die 70% van de CO₂-uitstoot en 84% van de SO_x-uitstoot (zwaveloxide) veroorzaakt. Het Plan voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie (PLAGE) heeft tot doel het energiebeheer van gebouwen en installaties binnen de instellingen te integreren. Het is een van de essentiële hefboomen om het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in staat te stellen zijn internationale verbintenissen na te komen, met name de Europese doelstellingen voor 2030 op het vlak van klimaat en energie. Het is het voorwerp van een **besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 14 juni 2018**. De gemeente gaat door met het identificeren van de nodige investeringen om het REG (rationeel energiegebruik) en de energiestatistiek van gebouwen te verbeteren, zodat een opwaartse spiraal ontstaat tussen energiebesparing en lastenverlaging voor de gemeenten. Dit zal aanzienlijke financiële en milieuvoordelen opleveren.

Als de gemeente Ganshoren nieuwe gebouwen wenst te bouwen (bv. een nieuw administratief centrum en een Huis van de Participatie), zou dit een gouden kans zijn om al in de ontwerpfasen iets te doen aan de milieueffecten van zo'n bouwproject.

De Gids Duurzame Gebouwen, opgesteld door Leefmilieu Brussel, is een belangrijke bron van inrichtingsideeën, maar vooral op het gebied van biodiversiteit in gebouwen, geothermische energie, regenwaterbeheer en bouwmaterialen.

De verschillende gemeentelijke diensten zijn reeds geraadpleegd om de behoeften van elk van hen te verzamelen, en de diensten Agenda 21 en Milieu hebben verschillende richtsnoeren en goede praktijken kunnen aanreiken.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Cel Gebouwen
- **Gemeentelijke partners:** OCMW, ecoteam, Stedenbouw en Openbare Werken
- **Andere partner(s):** Leefmilieu Brussel, Sibelga, Deloitte: consultancybedrijf belast met een evaluatie van het vastgoed van de gemeente.

Middelen

- **Financieel:** Leefmilieu Brussel, BGHGT, eigen middelen (ecologisch ontwerp opgenomen in het beginbudget voor het ontwerp van het gebouw)
- **Mensen:** verantwoordelijke Energie, Cel Gebouwen, A21 en Milieu (verwachtingen en behoeften van de verschillende diensten op te nemen in het BB)
- **Materiaal:** N_R Click, Plage, Gids Duurzame Gebouwen van Leefmilieu Brussel

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Samenbrengen van de behoeften en adviezen van verschillende diensten	2021	gedaan
Integratie van de principes van ecologisch ontwerp in het bestek	2021	gedaan
Aanstelling van een architectenbureau, definitief ontwerp en openbare onderzoek	2022	2024
Werken en levering / ingebruikneming	2024	

Succesindicatoren

Verbetering van EPB en gebruik van de tools van de Gids Duurzame Gebouwen.

De ecobouwprincipes zullen worden opgelijst in het bestek en kunnen worden geverifieerd zodra het nieuwe gemeentehuis is voltooid.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** vermindering van broeikasgassen; milieuvriendelijk ecobouwen
- **Sociaal:** welzijn op het werk dankzij de voorzieningen
- **Economisch:** Besparen van energie, water enz. door voorbeeldig te bouwen
- **Participatie:** Betrokkenheid van het gemeentepersoneel en andere gebruikers via de lijst van behoeften
- **Goed bestuur:** Transparant proces

DOELSTELLING 6: ENERGIE EN BIODIVERSITEIT VERZOEND IN GEBOUWEN EN OPENBARE RUIMTE

Actie 4.6.2: Een klimaatplan uitwerken

Huidige context, doelstellingen, actie

Geconfronteerd met de klimaatuitdaging hebben alle overheidsniveaus nu de plicht het goede voorbeeld te geven door een ambitieus klimaatovergangsbeleid te voeren en mondiale en/of sectorale maatregelen te treffen. De door Leefmilieu Brussel gelanceerde projectoproep ondersteunt de ontwikkeling van lokale klimaatactieprogramma's en de operationalisering daarvan, door de uitvoering van ambitieuze projecten met een impact op het klimaat en de biodiversiteit.

De gemeente verbindt zich ertoe een lokaal klimaatactieprogramma (KAP) uit te werken, in directe samenhang met de gewestelijke strategieën en plannen, in samenwerking met alle organisaties die op het gemeentelijk grondgebied actief zijn: OCMW, autonome gemeentebedrijven, paragegemeentelijke verenigingen (bv. OVM of SVK). Om met alle milieudoelstellingen rekening te houden, zal in het KAP plaats worden ingeruimd voor thematische plannen en strategieën, teneinde rekening te houden met directe emissies (verwarming, mobiliteit, ...), indirecte emissies (Good Food, Zero Waste, ...) en aanpassingsstrategieën (natuur, waterbeheer, met inbegrip van biodiversiteit).

De methodologie van transversaal en participatief projectbeheer zal worden gevolgd, zoals die eerder is gepromoot tijdens de begeleiding van het programma "Agenda IRIS 21". Een burgerparticipatieproces zal worden geïntegreerd om de bevolking te betrekken bij de gemeentelijke aanpak (aangesteld studie bureau).

Actoren van de actie

- **Drager(s):** lokale overheden, Agenda 21 en Milieu
- **Gemeentelijke partners:** Alle gemeentediensten
- **Andere partner(s):** studie bureau aangesteld voor de opstelling van het KAP + participatief begeleidingsbureau

Middelen

- **Financieel:** subsidie 150.000 EUR via Leefmilieu Brussel
- **Mensen:** 1 VTE
- **Materiaal:** zie hoger

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Opstelling van een kandidatuurdossier	2023	2023
Verkrijging + functiebeschrijving	2024	2024
Indienstneming van 1 VTE "Klimaatplan"	2025	
Opstellingsproces van het KAP	2026	2028
Uitvoering van het KAP	2029	/

Succesindicatoren

Verkrijging van de subsidie voor het KAP, uitvoering van het actieplan tot 2026

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** bestrijding van de klimaatopwarming
- **Sociaal:** sociale ecologie
- **Economisch:** vermindering van de energiefactuur
- **Participatie:** burgerraadpleging
- **Goedbestuur:** herbestemming van het gebouw

DOELSTELLING 6: ENERGIE EN BIODIVERSITEIT VERZOEND IN GEBOUWEN EN OPENBARE RUIMTE

Actie 4.6.5: Uitvoering van het licht-donkerplan

Huidige context, doelstellingen, actie

Bij verontreiniging in stedelijk milieu spreekt men vaak van luchtverontreiniging, verontreiniging van oppervlaktewateren door koolwaterstoffen, zwerfvuil, enz., maar zelden van lichtverontreiniging. Deze term verwijst onder meer naar de gevolgen van de alomtegenwoordige nachtverlichting in steden, die fauna en flora verstoort, nachtactieve soorten verstoort en verblindt, en de populaties van insectensoorten die door licht worden aangetrokken, verzwakt. Licht kan ook een heuse hinderpaal vormen voor de meeste vleermuissoorten, de plantencycli verstoren (vooral de bloei), een impact hebben op de menselijke gezondheid (te veel openbare verlichting die slaapkamers binnendringt kan slaapstoornissen veroorzaken), verblindende verlichting veroorzaken voor chauffeurs, astronomische waarnemingen beïnvloeden...

Permanente nachtverlichting werd aanvankelijk ingevoerd om veiligheidsredenen en om het architectonisch erfgoed te verfraaien. In 30 jaar is de lichtuitstoot buiten fors echter toegenomen. Gelukkig zijn er nu efficiëntere technologieën die het energieverbruik aanzienlijk verminderen. Blijft nog de bestrijding van buitensporige verlichting met het oog op bescherming van de fauna.

Lichtvervuiling is een ware plaag voor het milieu geworden en aanzienlijke verbeteringen zijn nodig. Overgaan tot een rationelere verlichting van de buitenruimte, met name in groene ruimten en in de begroeide omgeving van gebouwen, is een duurzame aanpak in termen van de economische en ecologische gevolgen, en ook voor de menselijke gezondheid.

Deze actie beoogt dus de uitvoering van het licht-donkerplan, om onder meer een verlichting in te stellen die is aangepast aan de vastgestelde behoeften met zoveel mogelijk behoud van de natuurlijke omgeving, de soorten straatlantaarns te diversifiëren afhankelijk van de zones, bewegingsdetectoren te gebruiken voor de verkeersaders die zich daartoe lenen, verschillende verlichtingsperiodes te kalibreren, met inbegrip van de volledige afwezigheid van verlichting die beperkt blijft tot de plaatsen waar dat nodig is, of te zorgen voor het onderhoud van het volledige verlichtingssysteem.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en Leefmilieu
- **Gemeentelijke partners:** OW
- **Andere partner(s):** In het bijzonder de gemeente Oudergem, die in samenwerking met Sibelga en Leefmilieu Brussel een verlichtingsplan heeft uitgevoerd in het Rood Klooster.

Middelen

- **Financieel:** afschrijving van de openbare verlichting
- **Mensen:** Zie hoger
- **Materiaal:** [documentatie van Leefmilieu Brussel over lichtvervuiling](#)

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Inventaris van de verlichting in de gemeentelijke parken en onderin de Molenbeekvallei	2022	2023
Uitvoering van de maatregelen van het licht-donkerplan	Afhankelijk van de afschrijving van de armaturen	Afhankelijk van de afschrijving

Succesindicatoren

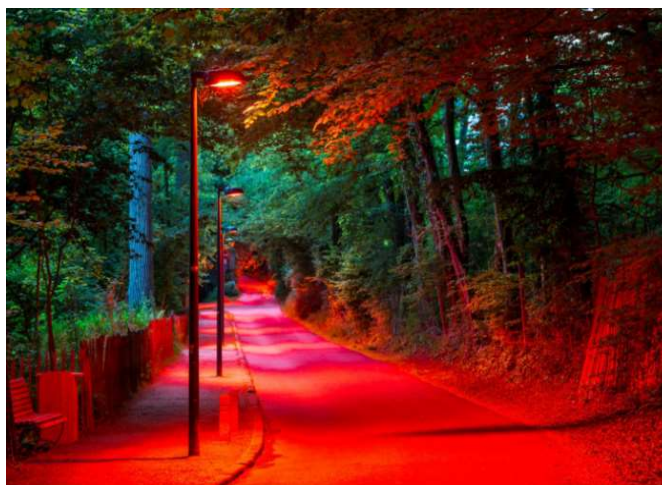
Installatie van armaturen (inventarisering) aangepast aan fauna, flora en veiligheid. Evaluatie van de vermindering van de overlast.

Integratie in het Natuurplan van het Gewest

Integratie in het Natura 2000-gebied onderin de vallei en in het beheersplan voor het moeras van Ganshoren

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** bescherming van fauna en flora
- **Goed bestuur:** engagement voor een duurzame stad

Figuur 55: Illustratie van de omgeving van het Rood Klooster

DOELSTELLING 6: ENERGIE EN BIODIVERSITEIT VERZOEND IN GEBOUWEN EN OPENBARE RUIMTE

Actie 4.6.6: Opstellen van een handvest van eco-gedrag en dit binnen de administratie toepassen voor dagelijkse besparingen

Huidige context, doelstellingen, actie

De leden van het ecoteam hebben al een eerste inventaris gemaakt van het soort papier dat wordt gebruikt voor de gemeentelijke printers, het gemeentelijk informatieblad en de onderhoudsproducten. De dagelijkse gang van zaken in de administratie leidt natuurlijk tot vergetelheden of tekortkomingen. Een handvest van eco-gebaren zou elke medewerker, en in het bijzonder nieuwe medewerkers, in staat stellen zich vanaf het begin vertrouwd te maken met de regels.

Dit handvest zou talrijke sectoren moeten bestrijken (in dit stadium niet volledig): lijst van elementaire ecologische gebaren, licht, computerscherm, radiator, water, papier, mobiliteit (BVP), geen gebruik van one-way voorwerpen, confetti die wordt gegooid bij bruiloften, biologische en milieuvriendelijke onderhoudsproducten, biologisch en/of lokaal voedsel, enz. De nadruk zal ook liggen op het organisch afval van de administratie.

In eerste instantie zal het van belang zijn het handvest op participatieve wijze met het ecoteam op te stellen, het toe te passen, maar er ook voor te zorgen dat het op lange termijn wordt opgevolgd.

Enkele voorbeelden van mogelijke acties:

- Een markt opzetten voor elektronica met gereviseerde producten en oude materialen recycleren.
- Het gebruik van recyclebaar papier blijven verbeteren
- Het College en de Raad ontvangen documenten in digitale vorm. Voor de Raad, invoering van een stimulans (extra aanwezigheidspenning per jaar voor degenen die voor digitaal hebben gekozen)
- Nul plastic-motie betreffende afval (rietjes, pads, enz.)
- Opzetten van een beurs samen met Leefmilieu Brussel
- Opzetten van een composthoop in het stadspark (organisch afval + koffie)
- Verdere verbetering van de ecologische producten voor de schoonmaakdienst
- Nieuwe partij ecocup glas
- Papieren notitieboekjes maken met kladblaadjes (in de vorm van een workshop tijdens de lunch).
- Faxapparaten de voorkeur geven boven persoonlijke printers (schaaleconomie wat betreft inktpatronen).
- Een kleine inventaris van de printers opstellen
- Samen met de dienst Human Resources opleidingen over nulafval organiseren

De leden van het ecoteam hebben al een eerste inventaris gemaakt van het soort papier dat wordt gebruikt voor de gemeentelijke printers, het gemeentelijk informatieblad en de onderhoudsproducten. De dagelijkse gang van zaken in de administratie leidt natuurlijk tot vergetelheden of tekortkomingen. Een handvest van eco-gebaren zou elke medewerker, en in het bijzonder nieuwe medewerkers, in staat stellen zich vanaf het begin vertrouwd te maken met de regels.

Dit handvest zou talrijke sectoren moeten bestrijken (in dit stadium niet volledig): lijst van elementaire ecologische gebaren, licht, computerscherm, radiator, water, papier, mobiliteit (BVP), geen gebruik van one-way voorwerpen, confetti die wordt gegooid bij bruiloften, biologische en milieuvriendelijke onderhoudsproducten, biologisch en/of lokaal voedsel, enz. De nadruk zal ook liggen op het organisch afval van de administratie.

In eerste instantie zal het van belang zijn het handvest op participatieve wijze met het ecoteam op te stellen, het toe te passen, maar er ook voor te zorgen dat het op lange termijn wordt opgevolgd.

Maatregelen van de actie:

- Selectief sorteereiland in gemeentelijke gebouwen
- Zero Waste opleggen bij gemeentelijke evenementen (in ontwikkeling)
- Gebruik van onderhoudsproducten met label
- Invoeren van procedures in overheidsopdrachten
- Opleidingsdoelstellingen vastleggen

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Eco Team
- **Gemeentelijke partners:** Secretariaat, Schoonmaakdienst, HR, communicatie, Gemeentesecretaris
- **Andere partner(s):** Zero Waste Belgium, diverse opleiders

Middelen

- **Financieel:** editingkosten (op intern budget) voor het handvest. Hangt af van de opleidingen. Besparing voor de administratie.
- **Mensen:** Ecoteam en projectbeheer.
- **Materiaal:** Afhankelijk van de projecten.

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Reflectie over het handvest.	2022	2022
Opstelling en ondertekening van het handvest	2022	/
Publicatie van het handvest op de interne netwerken (intranet of andere)	2022	2022
Monitoring / opvolging van de goede toepassing van het handvest	2022	NvT
Werk van het EcoTeam	2022	doorlopend
Opzetten van een composteerplaats in het gemeentepark of van het gemeentehuis een inzamelpunt maken voor het project cycl'organique	2022	doorlopend

Succesindicatoren

Ondertekening van het handvest door de diensten, follow-up en monitoring van de correcte toepassing van de maatregelen (controle ten minste eenmaal per jaar).

Vermindering van papier, plastic en organisch afval.

Aanleren van de goede praktijken.

Deelname aan de lenteschoonmaak, koopjesbeurs en workshop van het repair café.

Evaluatie van het EcoTeam.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** milieuvriendelijke praktijken, circulariteit van de hulpbronnen.
- **Sociaal:** teamwork, ondernemingsgeest/-waarde, tevredenheid over rationalisering van middelen/gezondere werksfeer.
- **Economisch:** vermindering van verbruik en kosten.
- **Participatie:** deelname aan het ecoteam, workshops en zero waste- activiteiten.
- **Goed bestuur:** transparantie, herbestemming van de ruimte en beheer van de dienst.

DOELSTELLING 6: ENERGIE EN BIODIVERSITEIT VERZOEND IN GEBOUWEN EN OPENBARE RUIMTE

Actie 4.6.7: Creëren van een gemeenschappelijk energieloket in de administratie (met documentatie)

Deze actie zou kunnen plaatsvinden in het toekomstige huis van de participatie in de vorm van een permanentie en het ter beschikking stellen van een display.

Deze actie zal worden onderzocht tijdens de participatiefase met de vzw Habitat et Participation, die de taak op zich heeft genomen om het project participatief te begeleiden.

Actoren van de actie

- **Drager(s)** : coördinatoren Huis van de Participatie
- **Gemeentelijke partners**: cel Energie
- **Andere partner(s)**: Homegrade

Middelen

- **Financieel**: /
- **Mensen**: nog te bepalen: ongeveer 2u/maand
- **Materiaal**: documentatie

Planning:

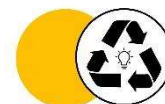
Fasen	Start	Voltooiing
Zoeken naar een vereniging met de nodige expertise	2022	2025
Opzetten van de permanenties	2026	/

Succesindicatoren

Aantal met de partner gemaakte afspraken

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu**: Rationeel energiegebruik
- **Sociaal**: vlottere toegang tot de gewestelijke premies en verhoogd wooncomfort
- **Economisch**: lagere factuur
- **Participatie**: belangstelling van de bewoners voor de permanenties binnen het Huis van de Participatie
- **Goed bestuur**: bewusteerschikking van zijn verbruik.

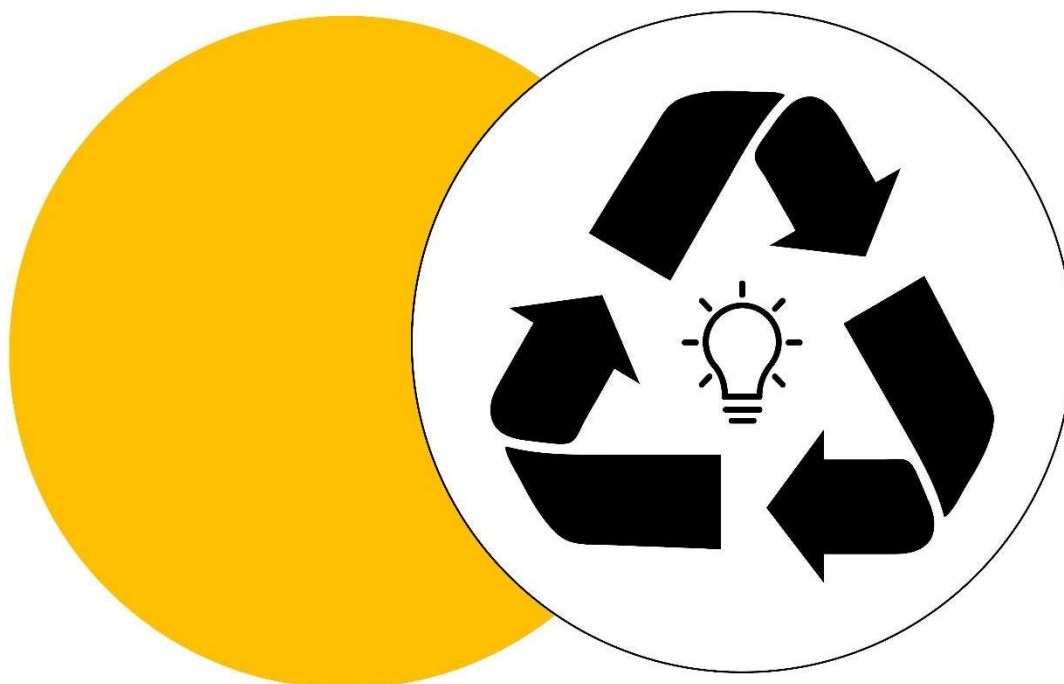

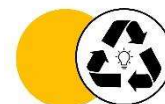
PIJLER 5: DUURZAME ECONOMIE EN ECO- CONSUMPTIE

In de afgelopen decennia heeft de gemeente Ganshoren een aanzienlijk aantal goede handelszaken zien verdwijnen. Een manier om het prestige van weleer terug te winnen, zou erin kunnen bestaan het commerciële weefsel van Ganshoren te ontwikkelen via circulaire economie, lokale productie en burgercoöperaties. Dit zijn immers de grondslagen van een duurzame economie en van een gezonde en redelijke consumptie, waarmee de basis voor eco-burgerschap in de gemeente wordt gelegd. Dit pretendeert niet de commerciële aantrekkelijkheid opnieuw aan te zwengelen, maar wil daar wel een bijdrage toe leveren door de consument te sensibiliseren en een aanbod te ontwikkelen dat op duurzame ontwikkeling is gericht.

BEOOGDE DOELSTELLINGEN:

- In Ganshoren wordt afval een hulpbron
- Een beleid van "zero waste en netheid" voor de hele gemeente
- Ganshoren, een FairTradeGemeente (biologische, duurzame, fairtradevoeding en -producten)

DOELSTELLING 1: IN GANSHOREN WORDT AFVAL EEN HULPBRON

Actie 5.1.1: Samenwerken aan de oprichting van een kringwinkel/gift-lendingplatform in het noordwesten met de buurgemeenten

Huidige context, doelstellingen, actie

In het noordwesten van Brussel wordt een ambitieus project opgezet om een sociale kringloopwinkel op te richten. Vier gemeenten bundelen hun middelen en ambities: Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, Jette en Koekelberg, in samenwerking met hun OCMW's.

Het project beoogt de oprichting van een permanente dienst op lange termijn, gewijd aan hergebruik en nulafval, maar ook aan socioprofessionele herinschakeling, sensibilisering en ontmoetingen tussen burgers, in samenwerking met de lokale actoren van de vier gemeenten (verenigingen, bedrijven uit de sociale economie, scholen, OCMW's, enz).

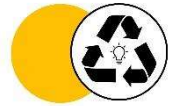
De bij Leefmilieu Brussel aangevraagde subsidie betreft de eerste fase van het project: de haalbaarheidsstudie, die een grondige analyse van het probleem mogelijk zal maken. Daartoe zal binnen de gemeente Jette een halftijdse coördinator worden aangeworven, en zal een beroep worden gedaan op externe deskundigheid (een adviesbureau), alsmede op een aanspreekpunt per gemeente.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Sociale Zaken, OCMW, Milieu, Openbare Netheid
- **Andere partner(s):** Gemeenten Jette, Sint-Agatha-Berchem en Koekelberg

Middelen

- **Financieel:** 150.000 EUR aan subsidie en 4000 EUR eigen middelen voor elke gemeente. Dit bedrag vertegenwoordigt 10% aan eigen middelen voor dit soort van subsidies.
- **Mensen:** ½ VTE in de gemeente Jette, een studiebureau en een aanspreekpunt per gemeente (A21)
- **Materiaal:** /

Planning:

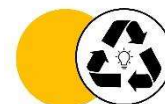
Fasen	Start	Voltooiing
Bezoek aan de verschillende gift/lendingplatforms en kringloopwinkels met de partners	2021	2022
Lancering van de opdracht voor het studiebureau	2022	2022
In aanmerking nemen van de resultaten van de haalbaarheidsstudie	2023	2024
Samenwerking bij de te ondernemen stappen om de kringloopwinkel/het gift-lendingplatform op te zetten	2025	NvT

Succesindicatoren

Afhankelijk van de conclusies van het studiebureau zal de gemeente haar rol moeten spelen in de samenwerking met de andere gemeenten om alles in het werk te stellen om de oprichting van de kringloopwinkel/ het gift-lendingplatform mogelijk te maken.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** zero waste, recyclage, giften
- **Sociaal:** cohesie en aanbod
- **Economisch:** tweedehands
- **Participatie:** ontmoetingen tussen burgers
- **Goed bestuur:** intercommunale samenwerking

DOELSTELLING 1: IN GANSHOREN WORDT AFVAL EEN HULPBRON

Actie 5.1.2: Een mobiele kringloopwinkel opzetten

Huidige context, doelstellingen, actie

Deze actie houdt rechtstreeks verband met de vorige actie 5.1.1, en hangt intrinsiek af van de goede verwezenlijking van de kringloopwinkel / het gift-lendingplatform van het noordwesten. Het doel is een mobiel onderdeel van het project te zijn, waardoor de pleinen tot leven kunnen worden gebracht en het product dichterbij kwetsbare bewoners kan worden gebracht. Zo kan in de wijk een dynamiek op gang komen.

De dienst Agenda 21 zal dit idee moeten voorleggen aan het bureau dat de haalbaarheidsstudie zal uitvoeren voor het project van de intercommunale kringloopwinkel, dat zal bestuderen welke vorm deze mobiele kringloopwinkel zou kunnen aannemen: een prefab aanhangwagen? Een door een auto getrokken aanhangwagen? Een woonwagen? een laadbak van een vrachtwagen (opgeslagen op de gratis plaatsen van de Negen Provincieslaan).

Actoren van de actie

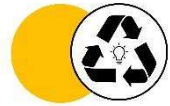
- **Drager(s):** Agenda 21
- **Gemeentelijke partners:** Sociale Zaken en OCMW
- **Andere partner(s):** Oxfam Jette, Lid van de WG Kringloopwinkel Noordwesten

Middelen

- **Financieel:** te bepalen door het SB belast met de haalbaarheidsstudie actie 5.1.1
- **Mensen:** idem actie 5.1.1
- **Materiaal:** mobiel voertuig - communicatie op basis van de generiek "c'est pas sorcier" (jingle en vrachtwagen)

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Suggestie aan het studiebureau	2022	NvT
Studieresultaten en onderzoek om te operationaliseren	2023	NvT
Aankoop van een laadbak	2024	NvT
Eerste ronden van de mobiele kringloopwinkel	2025	NvT

Succesindicatoren

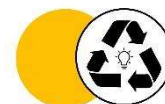
De ingebruikneming van een mobiele inrichting die als kringloopwinkel dient, het aantal ingezamelde voorwerpen en het aantal ritten door de wijken (tabel om op te sommen en te kwantificeren).

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** Zero Waste
- **Sociaal:** cohesie en aanbod
- **Economisch:** tweedehands
- **Participatie:** ontmoetingen tussen burgers
- **Goed bestuur:** intercommunale samenwerking

Figuur 56: Illustratie van de vrachtwagen van de uitzending "C'est pas sorcier"

DOELSTELLING 1: IN GANSHOREN WORDT AFVAL EEN HULPBRON

Actie 5.1.3: Het "repair café" introduceren bij administratie en bevolking

Huidige context, doelstellingen, actie

Op dit moment is het jonge Repair Café (dat pas 2 jaar bestaat) gevestigd in het Nederlandstalig gemeenschapscentrum De Zeyp. Voordien bevond het zich in het Van Leeuw-paviljoen, maar het verhuisde wegens de onzekere toekomst van deze locatie. In de toekomst zou het kunnen worden ondergebracht in het Huis van de Participatie (cf. actie 4.1.2) op de LOJEGA-site.

Het is nieuw en had al twee verschillende locaties? Het is nog steeds niet goed bekend bij de medewerkers van de administratie en de bevolking. Deze actie is bedoeld om het meer bekendheid te geven.

Daartoe zouden de diensten A21 en Milieu een ruilbeurs binnen de administratie kunnen organiseren, evenals een eenmalig repair café. Dit zal dienen om bekendheid te geven aan de aanpak, om te communiceren over het bestaan van het Zeyp repair café, en om een jaarlijkse winter- of zomerschoonmaak te houden.

Om de bevolking uit te nodigen het Repair Café te ontdekken, zullen de diensten tegelijkertijd een open dag/promotiedag in de Zeyp helpen organiseren: uitgebreide communicatie om zoveel mogelijk mensen te bereiken, deelname van de diensten die bevoegd zijn om voorwerpen te repareren, en een feestelijke bijeenkomst.

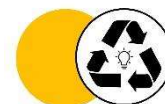
Het Repair Café uitnodigen op de verschillende rommelmarkten in de gemeente zou ook een goede manier zijn om er bekendheid aan te geven en een of ander voorwerp te repareren tijdens het evenement.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en Leefmilieu
- **Gemeentelijke partners:** Dienst Stadsanimatie, Informatica en Communicatie (intern en extern), gemeentearbeiders *ad hoc*
- **Andere partner(s):** Repair Café Ganshoren

Middelen

- **Financieel:** /
- **Mensen:** arbeidstijd vrijmaken voor de arbeiders
- **Materiaal:** voorraad + eventueel machines bij de medewerkers.

Planning:

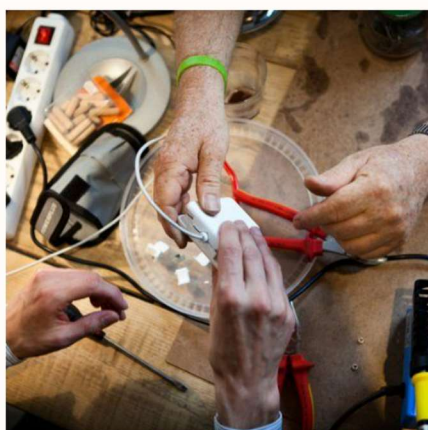
Fasen	Start	Voltooing
Beraadslaging van het College over een principeakkoord	Najaar 2023	doorlopend
Communicatie aan de medewerkers	2023	doorlopend
samenwerking met het Repair Café en de Zeyp	2022	doorlopend

Succesindicatoren

Daartoe moet het aantal gemeentemedewerkers worden geteld dat de ruilbeurs en de interne repair cafés binnen de administratie heeft bijgewoond. Ook het aantal deelnemers aan het feestelijke evenement van het repair café in de Zeyp zal worden geteld, en op langere termijn zal kunnen worden geëvalueerd of dankzij deze communicatie en dit evenement meer burgers gebruik hebben gemaakt van het repair café.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** afvalvermindering
- **Sociaal:** ontmoetingen tussen medewerkers
- **Economisch:** minder afdankingskosten + tweede leven en strijd tegen verspilling
- **Participatie:** aan de workshops
- **Goed bestuur:** opnieuw aanleren van de reparatietechnieken

Van Overbekelaan 164, 1083 Ganshoren,
Belgique

Repair Café Ganshoren

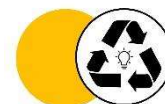
Contact

Sébastien
Mail : repairtogether1083@gmail.com

Lieu : De Zeyp, Van Overbekelaan/Avenue Van Overbeek, 164, 1083 Ganshoren

Programmation : le 1er dimanche du mois (hors juillet/août), de 14h à 17h

Ateliers : petits électroménagers, couture, informatique, vélo ...

DOELSTELLING 1: IN GANSHOREN WORDT AFVAL EEN HULPBRON

Actie 5.1.4: Stimuleren van het systeem voor lokale ruil (LETS) met de vzw Buurtpensioen / "Pens(i)onsQuartier" in het Peerboom-lokaal in samenwerking met LOJEGA

Huidige context, doelstellingen, actie

Buurtpensioen is een vzw die mensen samenbrengt volgens het principe van wederzijdse hulp voor de kleine dingen van het dagelijkse leven: iets meebrengen uit de winkel, iemand meenemen voor een ritje, of gewoon even langskomen voor een praatje... De vzw wil vraag en aanbod bij elkaar brengen. Het is de bedoeling dat mensen van dezelfde wijk elkaar leren kennen en er voor elkaar zijn als dat nodig is.

Buurtpensioen is een soort netwerk van burens gericht op wederzijdse hulp, een aangename manier is om de burens te leren kennen en banden te smeden. De oprichting van een LETS past volledig in die doelstellingen.

Een LETS, een systeem voor lokale ruil, is een gemeenschap die de uitwisseling van diensten, voorwerpen en kennis op lokaal niveau mogelijk maakt. Het is een groep mensen die hun middelen aan elkaar ter beschikking stellen, volgens een voor elke groep specifieke ruileenheid (meestal niet-monetair, maar eerder gebaseerd op een urenstelsel). In tegenstelling tot ruilhandel, die alleen tussen twee personen plaatsvindt - wat diversiteit en uitwisseling beperkt - werkt LETS met de hele gemeenschap: men ruilt zijn dienst of voorwerp volgens een ruileenheid die voor iedereen beschikbaar is.

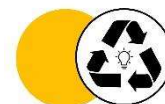
Deze actie houdt in dat de sociale dienst van de gemeente, in samenwerking met LOJEGA, een LETS zal opzetten met de vzw Buurtpensioen.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Sociale dienst
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21, Preventie, Leefmilieu,
- **Andere partner(s):** LOJEGA, Kenniscentrum, OCMW

Middelen

- **Financieel:** Eigen middelen
- **Mensen:** zie hoger
- **Materiaal:** afkomstig van de vzw Buurtpensioen

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Lancering (COVID-maatregelen)	september 2021	/
Permanentie op vrijdagen	2021	doorlopend
Rekrutering en sensibilisering voor het project tijdens gemeentelijke activiteiten	oktober en november 2021	doorlopend

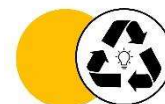
Succesindicatoren

Werking van LETS: jaarlijkse meetstaten (deelname, aantal ruilen, enz.)

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** lokaal ruilverkeer, geen verplaatsingen
- **Sociaal:** Voordeel halen uit kennis/troeven van de anderen, de eigen troeven beschikbaar stellen
- **Economisch:** Ruil, geen monetaire basis
- **Participatie:** Oprichting van een groep voor het LETS
- **Goed bestuur:** samenwerking tussen diensten + OCMW + LOJEGA

Buurt
Pensioen
Pens(i)ons
Quartier

DOELSTELLING 2: EEN BELEID VAN “ZERO WASTE EN NETHEID” VOOR DE HELE GEMEENTE

Actie 5.2.1: Aanmoedigen van ecologisch verantwoorde consumptie, hergebruik en afvalvermindering bij de burgers

Huidige context, doelstellingen, actie

De gemeente Ganshoren heeft tijdens het College van 5.02.2019 een "zero plastic"-motie aangenomen waarin zij zich ertoe verbindt het plasticverbruik te verminderen.

Sinds 2019 organiseert de gemeente een ecologische transitiedag waarop activiteiten in verband met ecologisch verantwoord consumeren worden voorgesteld.

Een mogelijke actie zou bestaan in het opzetten van een online handleiding van de activiteiten die tijdens de ecologische transitiedag zijn uitgevoerd.

Naast het weggooien van plastic afval voor eenmalig gebruik, zoals roerstaafjes voor koffie binnen de administratie, zou een andere mogelijkheid zijn de actie te richten op de handelaars.

Een eerste stap is gezet met het project cycl'organique, dat organisch afval inzamelt bij bepaalde handelszaken, OCMW's en gemeentelijke crèches (zie **fiche 4.3.1**).

Naast de composteringsprojecten zou in de Albertwijk, waar vuilniszakken vaak worden opengereten, een proefproject kunnen worden opgezet voor een harde vuilnisbak.

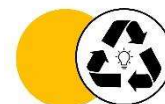
Het Agentschap Net Brussel beschikt over modellen die hieraan voldoen, maar er zal een specifieke samenwerking moeten worden opgezet (voornamelijk van organisatorische aard).

Een sensibiliseringsstand op het nieuwe wijkfeest "De Tachtigbeukenlaan viert feest" zou het uitgangspunt kunnen zijn voor dit aspect van de actie.

Maatregelen van de actie:

- Beter sorteren, sensibiliseren, recycleren en hergebruiken van afval
- De in de gemeente geplaatste asbakken promoten
- Meer vuilnisbakken met asbak op het grondgebied

- Stimuleren van wasbare luiers via gemeentelijke verordening - premie van 100 euro,
- sensibilisering via crèches

Camerasysteem tegen sluikstorten en administratieve boetes
Toename van het aantal composteersites

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21, Lokale en duurzame economie, Netheid
- **Gemeentelijke partners:** Milieu, Preventie, Jeugd, Kinderopvang
- **Andere partner(s):** ANB, netwerk 0 waste belgium

Middelen

- **Financieel:** eigen middelen, premie wasbare luiers, financiering van ondersteuning (kit van zakken),
- **Mensen:** art.60 van het project cycl'organique
- **Materiaal:** oranje bakken voor organisch afval, wijkcompost en gemeentelijk compost.

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Project cyclorganique	2021	/
Premie wasbare luier en verordening	2021	doorlopend
In het leven roepen van nieuwe premies	2023	/
Zorgen voor tutorial tijdens de dag van de ecologische transitie	2021	doorlopend

Succesindicatoren

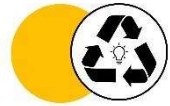
aantal bijeengebracht instellingen voor het project cycl'organique

aantal toegekende premies voor wasbare luiers

aantal administratieve boetes

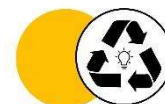
gebruik van de stemasbakken en slimme vuilnisbakken

aantal uitgevoerde tutorials

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** vermindering van afval en omzetting van afval in hulpbronnen
- **Economisch:** stimulans door premie en verlaging van de kosten van vuilniszakken.
- **Participatie:** participatie van gebruikers en handelszaken
- **Goed bestuur:** ander gebruik van sorteertechnieken en composteertechnieken

DOELSTELLING 2: EEN BELEID VAN “ZERO WASTE EN NETHEID” VOOR DE HELE GEMEENTE

Actie 5.2.2: De burgers laten bijdragen tot de netheid van de Gemeente

Huidige context, doelstellingen, actie

De netheid van de openbare ruimten is onontbeerlijk om goed te kunnen samenleven in de gemeente. De gemeentedienst voor openbare netheid verricht al veel werk: hij is verantwoordelijk voor het schoonhouden van de gemeentelijke openbare wegen, de gemeentelijke vuilnisophaaldienst, de netheidscampagnes en de rioolmonden en straatgoten. Ondanks deze vele acties blijft er afval bestaan.

Deze actie stelt de burgers voor bij te dragen tot de netheid van de gemeente door middel van occasionele acties in samenwerking met de gemeentelijke diensten. In die zin werden reeds twee activiteiten georganiseerd: de activiteit “Schoonmaak van het Groene Hart: een wijsheid van de ezel” en de grootschalige campagnes “Netheidsdorp” en de “Netheid Challenge”, met een grote opkomst (40 deelnemers ondanks de complexe situatie in het licht van de gezondheidscrisis).

Maatregelen van de actie:

Af en toe samen met de burgers afvalinzamelingsacties in de gemeente organiseren
 Voorstel om een “plogging”/eco-jogging team⁵ op te richten onder de joggers van de club Joggans.

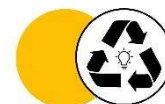
Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst Openbare Netheid
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21 en Leefmilieu
- **Andere partner(s):** club Joggans

Middelen

- **Financieel:** vrijstelling van dienst voor gemeentepersoneel dat belast is met de begeleiding van een inzameling (indien buiten hun diensttijd)
- **Mensen:** gemeentepersoneel + burgers
- **Materiaal:** inzamelmateriaal van de dienst netheid + zorgen voor handschoenen, maskers, ontsmettingsmiddel

⁵ Het concept combineert sport voor het behoud van de gezondheid en het inzamelen van afval, voornamelijk plastic. Het is de bedoeling de openbare ruimte die door de hele gemeenschap wordt gedeeld, te beschermen en net te houden in een gezellige sfeer van burens onder elkaar.

Planning:

Fasen	Start	Voltooing
Communicatiecampagne (Ganshoren info, Facebook, website Agenda 21) om gemotiveerde burgers te mobiliseren	2022	doorlopend
Collectieve afvalinzameling op een gerichte site	2022	2 x / jaar
Oprichting van een Plogging/ Eco-jogging-team	2023	

Succesindicatoren

Het aantal inzamelingen per jaar en het aantal deelnemers aan elk evenement worden bijgehouden.

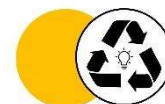
Als een plogging-team wordt opgericht, kan aan de hand van het getelde aantal leden het succes van de actie worden geëvalueerd. Minder cijfermatig is de evaluatie of de openbare ruimten meer worden gerespecteerd en netter zijn

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** netheid, respect voor fauna en flora
- **Sociaal:** participatieve actie binnen ieders bereik
- **Economisch:** kosteloze en toegankelijke actie
- **Participatie:** omkaderde burgeractie
- **Goed bestuur:** omkadering door de gemeentediensten

Figuur 57: tijdens een actie ingezameld afval

DOELSTELLING 3: GANSHOREN, EEN FAIRTRADEGEMEENTE (BIOLOGISCHE, DUURZAME FAIRTRADEVOEDING EN -PRODUCTEN)

Actie 5.3.1: Organiseren van een markt en evenementen op het Paolaplein en in de omliggende wijken vanuit een ethisch en biologisch/lokaal oogpunt

Huidige context, doelstellingen, actie

Op het Paolaplein werd voor enkele maanden een markt ingericht, maar die heeft niet lang geduurd. De reden was dat de producten te duur waren voor hun herkomst (niet biologisch, niet lokaal). De site is echter ideaal voor de organisatie van een dergelijk verkooppunt, dat minstens één keer per week zou kunnen worden gehouden.

In het kader van deze actie wordt voorgesteld een markt te organiseren die meer gericht is op biologische en lokale producten. Daarbij moet concurrentie kunnen meespelen om de prijzen te doen dalen en kwaliteitsproducten te leveren aan de inwoners van Ganshoren. Met de nabijheid van het Basilix winkelcentrum, en de talrijke doorsteken via de Negen Provincieslaan, zou deze markt een groot succes kunnen worden, te meer daar de gemeente er geen meer heeft.

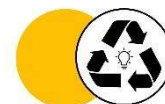
Om de markt te stimuleren, zou de gemeente de installatie van een mobiel speelplein kunnen aanmoedigen om de markt te ondersteunen, evenals de installatie van kraampjes zoals “bistouquette”, bier & wijn, olijven, plankjes met fingerfood en ... food trucks!

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Lokale en duurzame economie; stadsanimatie
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21, Preventie, Milieu
- **Andere partner(s):** Lokale spelers duurzame ontwikkeling van Ganshoren (groenteboer)

Middelen

- **Financieel:** gemeentebudget
- **Mensen:** Dienst Stadsanimatie
- **Materiaal:** afhankelijk van de marktgebruikers. Mobiel speelplein

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Communicatie en aanspreken van de handelaars	2023	2023
Haalbaarheidsstudie op een van pleinen van Ganshoren	2024	2024
opstelling van een reglement	2025	2025
Invoering van een overeenkomst	2025	2025
Lancering van een wekelijkse markt	2026	2026

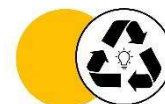
Succesindicatoren

Voor deze actie kan het aantal marktkramers een succesindicator zijn, evenals het standhouden van de markt in de tijd (de gedurende enkele maanden opgedane ervaring heeft de zwakke punten van de markt in zijn vorige organisatie laten zien).

Het aantal bezoekers.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Sociaal:** ontmoeting van de handelaars, bevoorrecht contact
- **Economisch:** een betaalbare markt!
- **Goed bestuur:** samenwerking van de diensten voor een levendige markt

DOELSTELLING 3: GANSHOREN, EEN FAIRTRADEGEMEENTE (BIOLOGISCHE, DUURZAME FAIRTRADEVOEDING EN -PRODUCTEN)

Actie 5.3.2: Opzetten van een gemeentelijke GASAP

Huidige context, doelstellingen, actie

Het gemeentebestuur vertegenwoordigt een aanzienlijk potentieel van consumenten/eters. Aangezien veel medewerkers te kennen geven dat zij geen tijd hebben om lokale producten te kopen en dat de prijs soms een rem vormt, zou de oprichting van een Groupe d'Achat Solidaire de l'Agriculture Paysanne (GASAP) een oplossing kunnen zijn; om het product rechtstreeks van de boer op het bord van de gemeentelijke medewerkers en de leden van het College en de Raad te brengen, waardoor ook een band tussen het beleid en de administratie tot stand zal komen.

Deze actie zou een primeur zijn in het Brusselse landschap. De gemeente zou een lokaal ter beschikking kunnen stellen, zoals de gemeentelijke refter, voor de opslag van de groentemandjes. Een rotatiesysteem in de diensturen zou kunnen worden verzekerd door een dienstvrijstelling (b.v. 2x30 min om de veertien dagen).

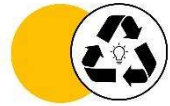
Als de permanentie op donderdag wordt gehouden, zou dit een positiever beeld geven van de gemeente omdat het dan samenvalt met de permanentie van de dienstverlening aan de bevolking.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Agenda 21 en Leefmilieu
- **Gemeentelijke partners:** Ecoteam, gemeentediensten, politiek en gemeentesecretaris
- **Andere partner(s):** Netwerk van Gasaps en/of lokale groenteboer

Middelen

- **Financieel:** dienstvrijstelling
- **Mensen:** ecoteam
- **Materiaal:** manden gasap + kratje. /

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Monitoring van wat het personeel wenst	2022	2022
Contactname en logistiek met GASAP	2021	2021
Opzetten van GASAP	2023	doorlopend

Succesindicatoren

Oprichting van een gasap (equivalent van 20 huishoudens) bij het Gemeentebestuur van Ganshoren

Aantal deelnemers

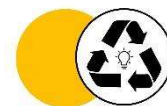
Engagement van personeel en politiek dat leidt tot de oprichting van een nieuwe gemeentelijke GASAP, bv. in scholen.

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** steun aan lokale, bodemvriendelijke landbouw
- **Sociaal:** gezelligheid en sociale cohesie
- **Participatie:** actie van het ecoteam
- **Goed bestuur:** nadenken over voedsel

Figuur 58: Illustratie van het netwerk van GASAP/ SAGAL : Het netwerk van solidaire aankoopgroepen van agro-ecologische landbouw

DOELSTELLING 3: GANSHOREN, EEN FAIRTRADEGEMEENTE (BIOLOGISCHE, DUURZAME FAIRTRADEVOEDING EN -PRODUCTEN)

Actie 5.3.3: Voortzetting van het invoeren van winkelcheques aangepast aan de Ganshoreense context

Huidige context, doelstellingen, actie

Sinds september is een nieuw betaalmiddel in omloop in de winkels van Ganshoren. Aan de inwoners van de gemeente wordt in plaats van bepaalde premies of geschenken een “lokale winkelcheque” van tien euro uitgereikt.

Deze cheques kunnen worden gebruikt in handelszaken die zich bij de toetredingsovereenkomst hebben aangesloten. In deze overeenkomst zijn de toetredingscriteria vastgelegd, waaronder de bereidheid van de handelaar om mee te werken aan duurzame ontwikkelingsinspanningen van zijn keuze.

Het doel van dit systeem is de lokale, duurzame en circulaire economie te ondersteunen door de bewoners aan te moedigen "lokaal" te consumeren en de handelaars aan te zetten tot acties die bijdragen tot de ecologische transitie, zoals deelname aan het ophaalproject voor organisch afval Cycl'organique.

Het initiatief wordt toegejuicht door vele ambachtslieden ... die sinds het begin van de gezondheids crisis in grote moeilijkheden verkeren ([reportage](#) BX1)

Het concept bestaat al in Wallonië. Sint-Agatha-Berchem, Ukkel, Sint-Pieters-Woluwe en Schaarbeek zullen weldra het voorbeeld van Ganshoren volgen.

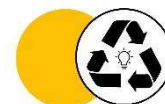
Op dit moment doen [twintig handelaars](#) van Ganshoren mee. Streefdoel van de dienst Lokale en duurzame economie is om dit aantal tegen 2022 op 30 te brengen.

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Lokale en duurzame economie
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21 en dienst Communicatie
- **Andere partner(s):** Hub.Brussels

Middelen

- **Financieel:** eigen middelen
- **Mensen:** diensten lokale en duurzame economie en communicatie
- **Materiaal:** [Reglement van de winkelcheques](#)

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Communicatie rond de winkelcheques	2022	/
Begeleiding van oude en nieuwe handelaars in het proces	2022	/

Succesindicatoren

Aantal uitgereikte winkelcheques

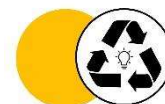
Aantal gebruikte winkelcheques

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** minder vervoer wegens buurtwinkels
- **Sociaal:** sociale cohesie in de wijken
- **Economisch:** stimulans via premie en dynamiek van de economische sector
- **Participatie:** burgeraanpak ter bevordering van de plaatselijke economie en betrokkenheid van de handelaren
- **Goed bestuur:** transparantie en aanbod aan elke handelszaak die het wenst

Figuur 59: illustratie van een winkelcheque van Ganshoren

DOELSTELLING 3: GANSHOREN, EEN FAIRTRADEGEMEENTE (BIOLOGISCHE, DUURZAME FAIRTRADEVOEDING EN -PRODUCTEN)

Actie 5.3.4: Aanbieden en ondersteunen van complementaire lokale burgermunteenheden

Huidige context, doelstellingen, actie

Omdat de euro geen antwoord kan bieden op alle lokale kwesties en uitdagingen, doen de burgermunten het goed in Brussel en Wallonië. Een groep burgers uit een bepaald gebied komen bijeen en besluiten een nieuwe munt te creëren. Zij kiezen zelf de naam, het logo, de kleuren en de bankbiljetten van hun eigen munt.

Deze munten zijn lokaal omdat ze op een bepaald grondgebied circuleren, burgerlijk omdat ze worden beheerd door burgercollectieven, en complementair omdat ze de euro willen aanvullen. Naast papieren biljetten zijn sommige van deze munteenheden ook in elektronisch formaat beschikbaar, zodat u via uw telefoon in plaatselijke valuta kunt betalen.. Dit elektronische betalingssysteem kan worden gebruikt als een instrument om de lokale economie van gemeenten te stimuleren.

De waarde van deze munt is gelijk aan die van de euro. Burgers, handelaren en gemeenten kunnen een groot aantal omwisselingen in plaatselijke valuta verrichten.

Burgermunten zijn innovatieve instrumenten die initiatief en werkgelegenheid, autonomie en verantwoordelijkheid als ondernemer bevorderen en die geworteld zijn in de reële economie. Het geld dat in ruil voor deze burgermunten wordt ingezameld, kan ook worden gebruikt om lokale projecten met een sociale, economische en ecologische meerwaarde te financieren⁶.

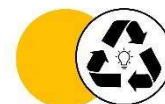
Maatregelen van de actie:

Een lokale en duurzame economie stimuleren door de uitwisseling van ethische en verantwoorde goederen en diensten te bevorderen;

De gevolgen van financiële speculatie tegengaan door euro's uit het systeem te halen en ze op de bankrekeningen van ethische instellingen te plaatsen;

Een participatieve aanpak creëren om geld opnieuw te gebruiken als vector voor economische en sociale verandering.

⁶ 16 munten zijn al in omloop: de Epi lorrain in Virton, de Val'heureux in Luik en omgeving, de Blés in Grez-Doiceau, de Talent in Ottignies/Louvain-La-Neuve, de Volti in Rochefort-Ciney-Marche, de Sous-Rire in Malmédy, de Lumsou in Namen, de Ropi in Mons, de SolAToi in Ath, de Ardoise in Lesse & Semois, de Orno in Gembloux, de Zinne in Brussel, de Yar in Doornik, de Carol'Or in Charleroi, de Lupi in La Louvière en de Semeur in het zuiden van Entre Sambre et Meuse, 2 andere zouden binnenkort uitkomen (de Brawette in West-Brabant en de Fèstu in Binche).

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Dienst lokale en duurzame economie
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21 en Cyclorganique
- **Andere partner(s):** Leefmilieu Brussel, Zinne en andere burgercollectieven

Middelen

- **Financieel:** herverdeling/update oude premie
- **Mensen:** dienst lokale en duurzame economie
- **Materiaal:** vast te leggen met de partners. Financité publiceerde een gids over burgermunten, maar belangrijker is dat het de gemeenschappelijke instrumenten verbindt en ontwikkelt en de eisen van de muntgroepen uitdraagt.

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Informatieavond over de gewestelijke lokale munt de Zinne in Cultureel centrum La Villa	2020	/
Integratie van een lokale munt via de reflectie over handelscheques: maatregel die moet worden herzien naarmate het project evolueert (cf. fiche 5.3.3)	2023	/

Succesindicatoren

Aantal handelszaken die de lokale munt aanvaarden

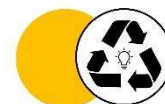
Aantal gebruikers van een lokale munt

Aantal deelnemers aan de informatiesessies

Invoering van een lokale munt in Ganshoren

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** lokale aankopen
- **Sociaal:** Versterken van de banden en solidariteit tussen de lokale handelszaken en de inwoners
- **Economisch:** de economische sector nieuw leven inblazen
- **Participatie:** handelaars
- **Goed bestuur:** transparantie en aanbod aan elke handelszaak die het wenst

Actie 5.3.5 : Gezondheid in alle beleidssectoren

Huidige context, doelstellingen, actie

De luchtkwaliteit is een belangrijke voorwaarde voor de kwaliteit van het leven. De gemeente wil de luchtkwaliteit verbeteren, vooral voor onze kinderen, en wij strijden tegen alle vormen van vervuiling. Daarom werkt de gemeente samen met scholen om bijvoorbeeld schoolstraten in te richten. In samenwerking met Brussel Leefmilieu werd een meetstation voor de luchtkwaliteit geïnstalleerd op de Keize Karellaan.

De gemeente heeft ook informatie- en communicatiecampagnes ontwikkeld rond thema's als: geestelijke gezondheid, gezonde voeding, in beweging blijven (promotie van sportactiviteiten door de dienst Sport en Jeugd), de maand zonder alcohol, een generatie zonder tabak... die het resultaat zijn van samenwerkingen met Logo, de medische centra...

De sociale dienst heeft ook een lokaal filiaal opgericht, in samenwerking met de Gezins Planning van Sint-Agatha-Berchem, met maandelijkse bijeenkomsten in onze lokalen.

Elk jaar organiseren wij een voorlichtings- en demonstratiebijeenkomst, verzorgd door het plaatselijke Rode Kruis.

De Covid-crisis heeft het belang aangetoond van gemeentelijk optreden, aangezien dit het niveau is dat het dichtst bij de burger staat. (zie Covid crisismanagement)

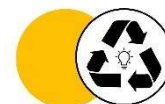
Wij staan in contact met de non-profitorganisatie "Sacopar" met als doel de gezondheid te integreren als een integrerend deel van de plaatselijke ontwikkeling: "gezondheid in het hart van het beleid".

Actoren van de actie

- **Drager(s):** Sociaal Dienst
- **Gemeentelijke partners:** Agenda 21
- **Andere partner(s):** gezondheidscentrum; OCMW, Sacopar vzw, Roode Cruis

Middelen

- **Financieel:** regionale subsidies
- **Mensen:** bovengenoemde partners
- **Materiaal:** /

Planning:

Fasen	Start	Voltooiing
Opzetten van het analysestation voor de luchtkwaliteit	2021	/
Opzetten van de verschillende partnerschappen	2022	/

Succesindicatoren

Bezetting van de lokalen en aantal bezoekers in de Gezinsplanning

Aantal partnerschappen en nieuwe samenwerkingsverbanden

Verhoogde luchtkwaliteit

De gevolgen van de actie voor "duurzame ontwikkeling"

- **Milieu:** Verhoogde luchtkwaliteit
- **Sociaal:** Versterken van de banden en solidariteit tussen partners en inwoners
- **Economisch:** Hulp voor kwetsbare groepen
- **Participatie:** Co-creatie van workshops
- **Goed bestuur:** Gezondheid in alle beleidssectoren